LETO XXI. ŠT. 23 (987) / TRST, GORICA
ČETRTEK, 9. JUNIJA 2016

www.noviglas.eu

SETTIMANALE
Poste Italiane S.p.a. - Spedizione in abbonamento postale
D.L. 353/2003 (conv. in L. 27/02/2004 n. 46)
art. 1, comma 1, NE/PD
ISSN 1124 – 6596

TAXE PERCUE - TASSA RISCOSSA
UFFICIO POSTALE GORIZIA - ITALY

20 let NOVI GLAS

CENA 1,20 EVRA

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

Zlati filejevci, "zbor z dušo"!

str. 16

foto dpd

Prvi krog upravnih volitev v Trstu

Mihec in Jakec sta urine kazalce zavrtela v preteklost...

Preštevanje prvih glasovnic prvega kroga občinskih volitev v ponedeljkovem jutru je že jasno pokazalo, koliko je v Trstu politična ura, ki jo na vrhu mestne hiše bijeta kipa Mihca in Jakca. Njuna kazalca sta se, pa vendar v pričakovanju izidov balotaže, dne 19. junija, kratkomalo zavrtela v obdobje pred Cosolinijevem županovanjem. Nekdanji župan Roberto Dipiazza, kandidat desnosredinske koalicije, je namreč po podatkih, zbranih ob 9.21, ko so bile 'neuradno' preštete glasovnice na 21 voliščih, prednjačil pred sedanjim županom in kanididatom levosredinskega tabora za celih 28% (49% Dipiazza, 21% Cosolini, 18% Menis iz Gibanja 5 zvezd), to je le za peščico preferenc pred avtomatično 'absolutno zmago', ki ne bi zahtevala drugega, balotažnega kroga. V jutra (po štetju glasovnic na približno 50 voliščih) se je delež glasov za Dipiazzo uravnovesil na skoraj 41%, Cosolini se je s težavo povzpel na 28%, Menis pa prištel sebi in svojim še nekaj glasov (19%), kar pa še zdaleč ni odgovarjalo začetnim pričakovanjem, kot je Grillov podpornik sam zatrdil. Tudi Cosolini je v naslednjih urah bridko ugotavljal, da je njegova koalicija pričakovala boljše izide, čeprav je bilo pričakovati dober rezultat desne sredine.

/ str. 2

Igor Gregori

25. OBLETNICA SAMOSTOJNE SLOVENIJE

Slavnostni gost bo prvi predsednik Vlade samostojne Republike Slovenije in sedanji evropski poslanec

Lojze Peterle

Večer bo vodila časnikarka Erika Jazbar.

Kulturni program bodo oblikovali
DVS Bodeča neža in dijaki DIZ Gregorčič Trubar.
Sledi družabnost.

Sobota, 11. junij 2016, ob 19. uri
Kulturni center Lojze Bratuž - Gorica

Sodelujejo:

SREČANJA POD LIPAMI

Svetovni slovenski kongres

Krožek Anton Gregorčič

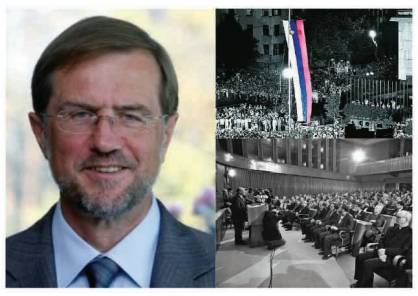

Argentinski večer v Gorici

"Obrazi dveh domovin" v Kulturnem centru Lojze Bratuž: Tone Oblak, Marjan Kocmur, Janez Hladnik, Marko Fink, Lucas Somoza Osterc, folklorna skupina Mladika ...

6

www.parrucchelanza.com Najboljši portal v Italiji za kakovostne lasulje

PARRUCCHE Lanza

• KOZMETIKA ZA LASE
• PRIPOMOČKI ZA FRIZERJE IN KOZMETIČARKE

Gorica
Ul. Garibaldi, 13
na vogalu na trgu pred občino
Tel. 0481 240078

Odprto vsak dan
od ponedeljka do sobote
od 9.00 do 12.30
in od 15.30 do 19.30

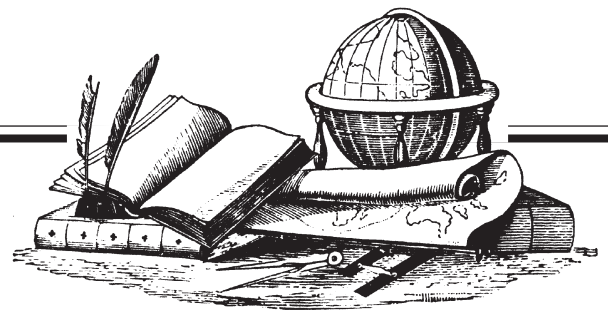

S 1. strani

Mihec in Jakec ...

Levosredinski tabor je namreč upravljal mesto v težkih (finančnih) časih, krivdo za volilni poraz je župan pripisal tudi morebitni neučinkoviti komunikaciji do volilcev glede dosežkov njegove uprave; morda sta tudi vedno pereče vprašanje o železarni in zahteva po primarnih volitvah v koaliciji s strani senatorja Russa zamajala temelje njegove kampanje...

Dejansko se je naš Trst prebudil v politično novi - oziroma stari - preobleki, najbrž taki, v kateri se namreč v skladu s tradicijo udobneje počuti. Še zlasti če je desni tabor homogen, enoten – se pravi, če se vzvodi politike tržaške desnice skladno spletajo med vsemi njenimi veljaki, od nekdanjega senatorja Camberja naprej...

Balotaža: Dipiazza-Cosolini

Prvega kroga tržaških občinskih volitev se je udeležilo manj volilcev kot pred petimi leti: 53,45 odstotka volilnih upravičencev, leta 2011 pa 56 odstotkov. Roberto Dipiazza je prejel presenetljivih 39.495 glasov (40,8%), sedanji župan Roberto Cosolini pa 28.277 glasov (29,22%); kar pomeni, da se bosta pomerila na balotaži.

Dipiazza je bil nad rezultatom upravičeno navdušen, "nikakor pa se še nimam za župana", je izjavil, ko je bilo štetje še v teku, toda jasno usmerjeno njemu v prid. "Zmagalo je mesto, zmagal je Trst. Volilci so pokazali veliko zrelost. Ljudje čutijo potrebo po resnih temah, ne po votlih političnih šarah. V občinskem svetu bomo imeli močno in zedinjeno večino", je dejal in že mislil na balotažo ter v tem vidiku povabil volilce Gibanja 5 zvezd, naj 19. junija glasujejo zanj. Sicer ni pozabil niti na levosredinsko koalicijo in ji takoj namignil, naj skupno z desnosredinskim taborom dela na tem, da zaustavi odhod mlajših sil iz zalivskega mesta.

Slovenski kandidati

Slovenskim kandidatom ni šlo najboljše. Edina, ki ima za zdaj zagotovljeno mesto v občinskem svetu s 490 preferencami, je Valentina Repini, dolgoletna sodelavka v organizacijskem življenju Slovenskega stalnega gledališča, ki je kandidirala za Demokratsko stranko. Slabo je šlo Iztoku Furlaniču, županskemu kandidatu Združene levice (na njegovi Facebook strani smo brali, da je pričakoval "boljši rezultat: žal nam ni upelo prepričati ljudi, da je levičarska alternativa možna"), 'na pol dobro' pa stranki Slovenska skupnost, ki se je na tokratne volitve predstavila s kar dvema kandidatoma, dosedanjim svetnikom Igorjem Švabom in predsednikom pokrajinskega sveta Mauriziom Vidalijem. V trenutku, ko pišemo ta zapis, je Švab z 395 preferencami potrjen v občinski svet, tudi v primeru, da bi Cosolini bil na balotaži poražen: to sicer v primeru, da bi morebitne (sicer težko izvedljive) volilne povezave na balotaži to onemogočile. V primeru, da bo 19. junija zmagal Cosolini, pa bosta poleg Švaba v občinskem svetu sedela tudi Vidali (244 preferenc) in drug Slovenec, Mateja Iscra (DS, 327 preferenc).

Pokrajinski tajnik SSk Marko Pisani

Za komentar smo takoj po objavi uradnih podatkov v ponedeljek popoldan vprašali pokrajinskega tajnika SSk Marka Pisanija. "Če lahko izrazim neko mnenje, ki ne sloni na poglobljeni analizi volilnih podatkov, bi povedal, da je županovanje Cosolinija potekalo pod težkim pritiskom finančnih okoliščin. Kljub temu bi si upal trditi, da je njegova uprava vsekakor veliko storila na različnih področjih, med temi bi omenil premik glede starega pristanišča in tudi v zvezi z našo narodno skupnostjo. Morda je bila njegova ekipa pomanjkljiva v komunikaciji glede doseženih rezultatov, morda tudi glede stika z nekaterimi dejavniki na teritoriju", je dejal pokrajinski tajnik, ki pa ga je tako velik volilni razmak med obema kandidatoma vsekakor presenetil. "Težko bo na balotaži nadoknaditi tak manko. Zanimiv je sicer podatek, po katerem je Dipiazza prejel več osebnih preferenc, kot velja seštevek glasov njegovih koalicijskih strank; za Cosolinija pa velja obratno". Pisanija smo glede rezultatov Igorja Švaba in Maurizia Vidalija vprašali, ali je bila izbira dveh kandidatov lipove vejice tvegana. Ali ne bi bila bolj smiselna izbira enega samega kandidata? "To potezo je pokrajinsko tajništvo SSk soglasno sprejelo. Demokratska stranka nam je namreč ponudila dve kandidaturi", je dejal.

Leva sredina je ohranila miljsko občino

Levosredinska koalicija pa je obdržala občino Milje. Laura Marzi, izraz stranke SEL in dosedanja podžupanja, bo namreč nasledila Neria Nesladka. Tudi v miljski občini je bil rezultat dokaj tesen: 30,86% za zmagovito koalicijo, 28,94% za desnosredinski tabor, katerega kandidat je bil Stefano Norbedo. V občinskem svetu bo sedela tudi Slovenka Mirna Viola (DS), ki jo je podprla tudi SSk.

Deželni tajnik SSk Igor Gabrovec

Igor Gabrovec, deželni tajnik SSk, pa je takole strnil svojo politično oceno. "Župan Cosolini je upravljal tržaško občino v obdobju, ki velja za eno najtežjih, začenši z učinki t. i. pakta o stabilnosti, ki je hudo omejeval možnost izvajanja javnih del in na splošno uporabe javnega denarja. Za razliko od leta 2011 je letos glasovalo približno trinajst tisoč manj volivcev. Podvojitev glasov za Grillovo gibanje pa je najbrž najglasnejši odgovor velike skupine meščanov, ki so razjarjeni zaradi še vedno perečega vprašanja železarne. Vse to je po malem vplivalo na končni rezultat, ki je za zdaj nagradil nekdanjega župana Dipiazzo. Ta je v svoji volilni kampanji predvsem obujal, recimo, tudi dokaj naivne spomine na stare čase, ko pa je bilo upravljanje mesta bistveno lažje. Balotaža pa predstavlja novo zgodbo in torej tudi bitko zase, ki se na novo odpira". Še najprej mora Cosolini - in vsi mi z njim - prepričati čim večji del volivcev, ki so se v nedeljo vzdržali, da ga 19. junija prepričano podprejo. "Teh je na papirju skoraj polovica volilnih upravičencev. Ob tem je nujno, da prepriča tudi volivce obeh levičarskih list, ki sta v prvem krogu nastopali s samostojnima županskima kandidatoma, in, zakaj ne, ostalih list, ki so izpadle iz občinskega sveta. Teh je skupaj približno trideset odstotkov vseh nedeljskih volivcev... Leva sredina mora vsekakor še najprej ponovno strniti vrste. Določeno maržo konsenza vidim zlasti v volilni bazi Gibanja petih zvezdic, saj je njihovemu programu in pristopu nedvomno bližji Cosolini kot pa Dipiazza z znanim dvorom vred..." Kaj pa pomanjkljiv rezultat stranke lipove vejice?

"Kot Slovenska skupnost smo pričakovali in si tudi močno želeli boljši rezultat. O tem ni dvoma. Zadovoljni smo z uspehom v Miljah, kjer je bila v zmagovito ekipo nove županje Laure Marzi izvoljena skupna slovenska kandidatka Mirna Viola. Po prvi izračunih bo od Slovencev v občinski svet v vsakem primeru potrjen dosedanji edini občinski svetnik SSk Igor Švab, ki gre tako v tretji mandat in za kar mu iz srca čestitam. Kot seveda čestitam kandidatki slovenske komponente DS Valentini Repini, ki je dosegla velik oseben uspeh. Dobro se je odrezal tudi naš drugi kandidat Maurizio Vidali, ki bo v primeru Cosolinejev zmage na balotaži prav tako izvoljen v občinski svet. Zato se bomo za Cosolinijev uspeh še naprej potrudili z vsemi silami. Ne nazadnje zato, da tako podvojimo zastopstvo SSk v občinskem svetu na Velikem trgu. To bi tudi pomenilo, da bi se slovenska prisotnost z dodano izvolitvijo Mateja Iscre (DS) skupno dvignila na kar štiri svetnike. Teh številk že dolgo nismo imeli".

Vsakoletna spominska slovesnost v Kočevskem rogu

"Naj sveta Mati Božja izprosi pomiritev!"

Ob grobišču pod Krenom v Kočevskem rogu je v soboto, 4. junija, potekala 27. obletna maša za žrtve revolucionarnega nasilja. Somaševanje je z velikim številom somaševalcev vodil novomeški škof Andrej Glavan; na spominski slovesnosti, ki jo je pripravila Nova slovenska zaveza, udeležilo se je je dosti ljudi, pa je spregovoril evropski poslanec Lojze Peterle. Maše in slovesnosti se je udeležil tudi predsednik Republike Slovenije Borut Pahor. Tudi iz naših krajev je šel poln avtobus na slovesnost, iz Trsta in Gorice, o tem bomo imeli zapis prihodnjič.

Foto DP

Poudarki iz nagovora msgr. Andreja Glavana: "Vsako leto – letos že 27-ič – romamo v to naravno katedralo v kočevskih gozdovih h kapeli Božjega usmiljenja. To je simbolni kraj vseh 600 nekdaj prikritih grobišč, o katerem bi lahko rekli "zemlja slovenska, dobra je mati, v njenem naročju svetniki žive". Upravičeno, saj je med tolikimi žrtvami vojne in revolucije tudi nekaj, ki so na seznamu slovenskih mučencev 20. stoletja. Zavestno so odhajali v smrt z rožnimi venci v rokah in z molitvijo na ustnicah, za kar pričuje cel kup rožnih vencev, ki so jih našli v bližini brezen in jam, kjer so izvajali množične poboje in smo jih lahko videli na razstavah o teh zločinih. Umirali so v prepričanju, da so se borili za plemenito stvar.

Ko prebiramo strašljive številke, če omenjam samo skupno število pobitih iz naše novomeške škofije, skupaj 4833, večinoma mladih fantov in mož, od teh jih je bilo iz bližnjih Ambrusa 178, Dobrniča 192, iz Stopič pri Novem mestu 296, Šentjerneja 435, Škocjana pri Novem mestu 296, Žužemberka 288, se sprašujemo, kdo je zanetil tako sovraštvo. Celo okupatorji niso bili deležni takega prezira in krutosti...

Danes, na praznik Marijinega brezmadežnega srca bomo tu molili za pobite, ki so v tem ali v drugih breznih, nekaj kilometrov proč pod Macesnovo gorico, našli svoj prerani grob. Ona, ki je stala pod križem svojega završenega Sina Jezusa, je bila duhovno navzoča tudi ob njihovi smrti. Molili bomo za njihove neposredne morilce in za vse tiste dejanske krivce, ki so jih prej naščuvali ali pa prisilili, da so pobijali in si na ta način omadeževali vest... Za vse te zločine hočemo tudi zadoščevati, da bi bil naš narod rešen prekletstva, ki ga je doletelo s tem, da so nekateri Slovenijo – raj po Triglavom – spremenili v Kalvarijo svojih bratov... A verujemo, da za vsako kalvarijo žari svetloba tretjega dne. Zato se zbiramo na teh kalvarijah. Več ko bo molivcev, bolj bo žarela svetloba vstajenja, lažja bo pot našega naroda do sprave in v lepšo prihodnost...

Imam trdno vero in prepričanje, da so nekateri od pobitih mučenci, ki so izprosili tudi našo svobodno državo, ki letos praznuje 25 let neodvisnosti in kmalu tudi 25 let mednarodnega priznanja mnogih držav, tudi Vatikana.

V svetem letu usmiljenja se vprašajmo, kako naj pridemo do sprave. Z zadržanimi občutki, brez pravega in iskrenega veselja praznujemo srebrn jubilej države. Ko se sprašujemo, kje so vzroki za takšno stanje duha, ne najdemo pravega odgovora, ali pa se ga bojimo izreči. Dejstvo je, da nas obdaja občutek, da smo vklenjena ptica, ki bi rada poletela visoko, a ne more, ker jo k tlom vežejo nevidne vezi obremenjene preteklosti.

Ob različnih priložnostih, zlasti državnih praznikih, si v spomin prikličemo nepogasljivo željo in neuresničen nacionalni program Prešernovih verzov: "Edinost, sreča, sprava, k nam naj nazaj se vrnejo; otrok, kar ima Slava, vsi naj si v roke sežejo; da oblast in z njo čast, ko pred, spet naša bosta last! "

Do resnice, čeprav nas samo ona lahko resnično osvobodi in spravi, je med duhovno ranjenimi težko priti...

Papež Frančišek nam je v tem blodnjaku iskanja čiste resnice prišel naproti z letom Božjega usmiljenja. V tem letu imamo kristjani tudi v Sloveniji izjemno pomembno zgodovinsko vlogo, zato prosimo za veliko milost odpuščanja. Brez iskrenega odpuščanja za kristjana ni sprave. Za narod, ki hoče imeti prihodnost in živeti veselo in sproščeno, se mora potruditi za srečno sožitje.

Naj nam Marija, ki je edinstvena podoba vseh mater, tudi Kajnove in Abelove, ki je mati vseh in ima v svojem brezmadežnem in ljubezni polnem srcu prostor za žrtve in morilce, če se pokesajo in obžalujejo svojo zablodo, izprosi pomiritev! "

/ str. 5

Povejmo na glas

Svetlo sporočilo iz Pariza

Prejšnji teden je bilo mogoče zaslediti naslednjo pomenljivo objavo: Anne Hidalgo, županja Pariza, je obvestila javnost o načrtu za izgraditev begunskega centra v glavnem mestu Francije. Kritizirala je razmere, v katerih živijo tisti, ki so pribežali v Evropo. Zato naj bi na severu francoske prestolnice zgradili dostojen sprejemni center in zatočišče za pribežnike, saj slednji sedaj prebivajo v začasnih taboriščih, ki pa jih zaradi neustreznih zdravstvenih pogojev zapirajo. Ko bo na severu mesta izbrana ustrezna lokacija, naj bi bil sprejemni center z zatočiščem postavljen v dveh ali treh mesecih. Županja je svojo odločitev sklenila z besedami, da "Pariz ne bo stal križem rok, medtem ko postaja Sredozemlje pokopališče beguncev. " Tukajšnja novica je vsaj tiste, ki se zavzemajo za humanitaren odnos do pribežnikov, nedvomno zelo razveselila, ker je pač Pariz izjemno vidljivo mesto. Vzbudila pa je novica tudi radovednost, kdo je vendar Anne Hidalgo, ki se je tako odkrito in predvsem humano opredelila. Točno namreč ve, kako močna je Nacionalna fronta oziroma Marie le Pen, ki razen lastnega naroda pravzaprav ne vidi nikogar drugega. Da ne govorimo o skrajni desnici na Nizozemskem, tudi v Nemčiji in ne nazadnje v Avstriji. Tukaj se je ob nedavnih predsedniških volitvah pokazalo, da ima polovica države do beguncev odklonilen odnos, ob čemer se velja še posebej zamisliti. In res, v kolikor pogledamo življenjsko zgodbo Anne Hidalgo nekoliko podrobneje, bomo njeno zavzetost za begunce takoj bolje razumeli. Po rodu je Španka iz Andaluzije in ko je imela dve leti, se je njena družina preselila v Francijo, čeprav tedaj ni obvladala francoščine. Šele dvanajst let kasneje je celotna družina dobila francosko državljanstvo in Ana, to je namreč njeno pravo ime, je postala Anne. Po končani univerzi se je vse bolj ukvarjala s socialo, sindikati in problemi dela, na tej svoji poti prišla vse do ministrstev in višje politike ter pred dvema letoma kot prva ženska postala župan Pariza. Tudi če se bo kdo spotikal ob dejstvo, da se je iz poznanstva s predsednikom Hollandom menda rodila njena hči, pa to ne more prekriti resnice, da gre v primeri Anne za osebo, ki je begunstvo na svoji koži doživela kot otrok, kar je na njeno osebno in kasneje politično prepričanje nedvomno vplivalo. Njena smela odločitev je vsekakor dragocen prispevek v prid takšnega odnosa do beguncev, ki slednje sprejme, zanje skrbi in s tem ohranja naše temeljne vrednote vsesplošne humanosti. Kot že rečeno, pa je nasprotno prepričanje, ki se med drugim odraža v postavljanju ovir in ograj ter v odločnem zavračanju, še kako močno in utegne tudi prevladati. Bije se torej velika in zagotovo usodna bitka, ki bo obeležila celotno Evropo in njene prebivalce: v primeru, da bi odklonilen odnos zmagal, bi v našo sedanjost zanesljivo vdrle mračne sence preteklosti, za katere smo mislili, da se ne bodo nikoli več vrnile.

Janez Povše

POGOVOR Jasmin Kovic

Beseda izraz mikrofon, pa tudi Gledališče na ocvrtem ...

V aprilu in maju je v Števerjanu potekal tečaj javnega nastopanja in usposabljanja napovedovalcev z naslovom *Beseda izraz mikrofon 2016*. Z željo, da bi pripomogli k zvišanju nivoja javnega nastopanja in prireditev tako gledališkega kot splošno kulturnega značaja na Goriškem in v širši okolici, sta ga organizirala Zveza slovenske katoliške prosvete Gorica in Dramska družina F. B. Sedej v sodelovanju s Svetom slovenskih organizacij. O tej novosti smo se pogovorili z dušo v zadnjih letih posebno dinamične dramske družine, absolventko iz gledaliških ved v Bologni, domiselno in mladostno zagnano režiserko Jasmin Kovic, ki pa je - tik pred poletjem - nepričakovano napovedala še eno novost...

Odkod zamisel za tečaj javnega nastopanja?

Zamisel je nastala iz potrebe oz. želje nekaterih izmed nas. Kot dramska družina smo se namreč v zadnjih letih precej ukvarjali z lepo govorico in govorom na sploh, tako da smo se odločili za to izhodiščno točko. Pozneje smo jo razširili in si zamislili tečaj o javnem nastopu, na katerem bi obravnavali tudi osnove napovedovanja in zunanjega videza.

Organizirali ste srečanja na različne teme z visoko usposobljenimi strokovnjaki...

Srečanj je bilo šest: imeli smo po dva triurna tečaja lepe govorice in dva tečaja javnega nastopa: to smo želeli še najbolj poglobiti. Sledili sta triurni predavanji o ličenju in oblačenju.

Tečaj je bil torej razdeljen na štiri dele. Prvi, namenjen lepi govorici, naj bi bil osnova vsega: vodil ga je univ. prof. Tomaž Gubenšek, svetovalec za govor in redni profesor na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT). Na tečaju je ponudil splošno podlago znanj na področju komunikacije, lepe govorice in treninga govornega aparata. Za javni nastop smo povabili Betko Šuhel Mikolič, dolgoletno napovedovalko števerjanskega festivala, ki pa je obenem mentorica nastopa v javnosti, radijska in televizijska voditeljica ter svetovalka za govor. Z njo smo tečajniki osvojili glavna pravila govora v javnosti in izvajali vaje v prostoru, tudi sami izoblikovali lasten govor, vadili pred kamero in se potem pod mentoričinim vodstvom tudi sami popravljali. Tretji del je bil posvečen ličenju oz. maskiranju; šlo je za delavnico z maskerko in predavateljico Irino Giormani. Podrobneje nam je orisala pravila ličenja za javni nastop, tako za moške kot za ženske. Zadnje predavanje - o kulturi oblačenja - je imela Lea Pisani, univerzitetna diplomirana inženirka oblikovanja tekstila in oblačil; med drugim je avtorica prvega, izjemno zanimivega slovenskega priročnika o obleki. Orisala nam je splošna pravila na področju formalnega in polformalnega oblačenja ter še posebej poglobila pravila oblačenja v javnosti oz. oblačenja za različne priložnosti javnega nastopa.

Domnevam, da so tovrstne delavnice kar "konkretne" in posebno zanimive...

Da, pri oblačenju smo gledali diapozitive in primere oblačenja. Predavateljica Lea Pisani nam je predstavila različne stile oblačenja. Svetovala je tudi, kako naj kupujemo, katere so napake, ki jih običajno delamo, katere "trike" lahko uporabljamo.

Pri delavnici ličenja nas je Irina Giormani vprašala, kaj nas najbolj zanima, katero tipologijo maske bi uporabljali; tako nam je prikazala različne tipologije maskiranja za različne priložnosti. Med drugim nam je orisala razlike med profesionalnim in neprofesionalnim ličenjem, razkrila marsikateri trik za ovrednotenje potez in za popravljanje oz. "skrivanje" morebitnih somatskih napak na obrazu.

Šlo je za krstno izvedbo... Je uspela?

Bila je pač prva izkušnja. Vseeno je bila uspešna, saj smo imeli dovolj vpisanih, da smo lahko začeli tečaj. Stalno prisotnih je bilo 18, zraven pa še pet, ki so prihajali, ko jim je bilo mogoče. Vedno nas je bilo nekaj čez 20.

Morda smo zgrešili datume, ker smo imeli predavanja ob koncu tedna, ko pa so ljudje očitno prezasedeni in preobremenjeni. Naslednjič bomo verjetno priredili tečaj med tednom in morda malo drugače. Naš cilj je namreč ta, da bi v sodelovanju s slovenskimi ustanovami in upravitelji ter s še drugimi pokrovitelji prek tovrstnih tečajev iz leta v leto vplivali na izboljšanje splošne ravni znanja, ki ima opraviti z javnim nastopanjem. Radi bi odgovorili na izrecne potrebe našega prostora. Smo že opravili tudi evalvacijo in pretehtali potrebe tečajnikov. Mislim, da se bomo tudi naslednje leto posvetili besedi, izrazu in mikrofonu, torej zunanji obliki pravilne izgovarjave in nastopa; s posebnimi izvedenci bi morda poglobili tudi slovnico in kritično presodili najpogostejše napake, ki jih opravljamo Slovenci v zamejstvu.

Mimogrede naj povem, da je bila cena tečaja res simbolična in da z njo sploh nismo krili niti vseh stroškov. Dela za njegovo pripravo je bilo veliko, ogromno smo naredili sami, SSO je poskrbel za tisk. Upamo, da nam bo naslednje leto uspelo soudeležiti še druge pokrovitelje... Zato smo tudi povabili vse predstavnike dvoran, da bi poslali lastne napovedovalce.

Komu je bil tečaj v prvi vrsti namenjen in kdo se je potem v resnici vpisal?

Vpisali so se predstavniki raznih kulturnih ustanov, novinarji s televizije, radijski napovedovalci iz zamejstva...

Kaj pa politiki?

Tudi. Bili so pač predstavniki ustanov, ki so tudi politiki... Prisotni so bili ljudje iz Tržaške, Tržiške in Goriške, med njimi tudi nekaj šolnikov in seveda mlajši, taki, ki ponavadi napovedujejo, oz. nekateri, ki se ukvarjajo z gledališčem. Med drugimi sta bila tudi študent, ki predstavlja šolo, in en hotelir. Mislim, da je bila populacija zelo raznolika. Različen pa je bil nivo znanja. Morda je včasih bolje začeti od začetka; kdor nekaj že obvlada, pač ponovi in je to vseeno dobrodošlo.

Naslednjič pa nameravamo organizirati tečaj na bolj poglobljen način. Naša tokratna ponudba je bila zelo raznolika, toda precej fragmentarna; udeleženci so lahko po malo okusili različna znanja. Kdor je imel večji smisel za to in je bolj aktivno spremljal predavanja, je seveda več osvojil. Kakšen bolj površen tečajnik je morda odnesel kaj manj.

Tečaj je potekal v mali dvorani Sedejevega doma...

Da, "krstili" smo na novo obnovljeno malo dvorano. Sicer še ni povsem končana, tu pa tam manjka še kaj, pa tudi uradnega odprtja še ni bilo. Smo pa z dvorano zelo zadovoljni, stene dobro absorbirajo zvok, gotovo bomo tam imeli tudi zborovske vaje. Dvorana je res dobra in primerna za različne uporabe.

Med drugim si umetniški vodja Dramske družine SKPD F. B. Sedej, ki je v sezonah zadnjih let požela celo vrsto uspehov. Pripravljate kaj novega?

Funkcijo umetniškega vodje sem sicer želela opustiti, pa se očitno ni izšlo, saj nekatere stvari še vedno delam... Mi pa pomaga Ilaria Bergnach, mlajša članica skupine. Eno leto se je usposabljala in sedaj je ona upravni vodja dramske družine; jaz ji stojim ob strani, ona vodi delo naprej, saj dela ne manjka in vse je na naših ramenih, če hočemo kaj narediti.

O dramski družini bi tokrat povedala, da pripravljamo gledališki abonma, in to prvič! Ime mu je Gledelišče na ocvrtem*: je in ni na odprtem, gotovo pa bo zraven še cvrtje! Niz gledaliških večerov se bo začel v petek, 19. avgusta, in nadaljeval naslednje tri petke z začetkom ob 20. uri. Potekal bo v veliki dvorani prenovljenega župnijskega doma F. B. Sedej v Števerjanu, na bližnji zunanji razgledni točki pa bo kiosk z vini vinarjev Vinoteke Števerjanski griči in s cvrtimi jedmi.*

Na programu imamo zelo kakovostne predstave, kar nam je v veliko veselje. Prvi večer bo na sporedu (Moj) devetsto, *avtorski projekt Patrizie Jurinčič, dobitnice študentske Prešernove nagrade. Dne 26. avgusta bomo gostili absolutnega zmagovalca Linhartovega srečanja, najboljšo predstavo Slovenije in zamejstva 2015, dobitnico štirih matičkov,* Blazinec *Martina McDonagha v izvedbi KUD Zarja Trnovlje-Celje. V petek, 2. septembra, bo Koroški deželni teater Slovenj Gradec predstavil* Vse zastonj *Daria Foja: predstava je bila finalist državnega tekmovanja 54. Linhartovega srečanja. Prav tako finalist Linhartovega srečanja in dobitnica posebnega priznanja za likovnost celovitost predstave pa je bila* Aulularia, *predstava naše dramske družine, ki jo bomo prikazali 9. septembra.*

Imamo obnovljeno dvorano in končno bomo lahko postavili na oder tudi taka dela, spet bomo lahko gostili gledališča, kot smo delali pred časom!

Od kod pa ta zamisel?

Abonma smo si zamislili, ker želimo vzgajati našo publiko in ji ponuditi izbor visokokakovostnih predstav ljubiteljskih in polprofesionalnih skupin iz Slovenije in širšega slovenskega prostora. Organiziramo ga Dramska družina SKPD Sedej pod pokroviteljstvom ZSKP, v sodelovanju z Javnim skladom za kulturne dejavnosti, s SSOjem, z Vinoteko Števerjanski griči in z združenjem Gorizia Spettacoli.

Redni abonma bo na razpolago po simbolični ceni. Posebna ponudba velja za mlade in pa za zaljubljence! Vsi abonenti bodo dobili, poleg štirih rednih predstav, nagradno predstavo v narečju in t. i. pozdrav iz kuhinje. Že sedaj toplo vabljeni!

Danijel Devetak

POGOVOR Savo Ušaj ob 50-letnici Sokola

"Biti športnik je življenjska izbira"

Predsednika društva Sokol iz Nabrežine Sava Ušaja smo zaprosili za pogovor ob 50-letnici delovanja športnega kluba.

Kaj je bilo društvo Sokol pred 50 leti?

Če si dovolimo prispodobo, je Sokol kot drevo, ki je zraslo iz zemlje, ki ga sicer ni nihče vsadil. Zraslo je iz ljudstva. Ljudsvo je čutilo to potrebo, predvsem mi, takratni mladinci, da se nekje športno udejstvujemo. Tako smo začeli igrati namizni tenis, nogomet, saj smo žogo itak brcali vsak dan. Kasneje je bilo malo bolje organizirano. Recimo, da so bile povod Slovenske športne igre in takrat so padle določene odločitve.

Društvo Sokol je takrat sicer nastopalo pod imenom Igo Gruden, kot kulturno društvo, kmalu pa smo zaznali nujnost, da se loči športna dejavnost od kulture, čeprav je bilo še leta povezano, saj je bil predsednik enega in drugega društva ista oseba. Potem sta dva podpredsednika skrbela vsak za svoje, eden za kulturo in drugi za šport. Društvo Sokol je torej nastalo iz nuje in želje takratne mladine.

Katero je poslanstvo društva Sokol?

V vseh teh petdesetih letih je prav gotovo rdeča nit ohranitev in vrednotenje slovenske besede, neko vlivanje poguma naši mladini, da lahko nastopa v slovenskem jeziku, poleg seveda šolskih obveznosti, da lahko mladina pridobi neko gotovost. Prav gotovo je bila v vseh teh letih naša največja skrb vzgoja mladine, potem pa športni rezultati. Ne ciljamo na vrhunske rezultate, čeprav je društvo v preteklih letih bilo na zavidljivih pozicijah tako v namiznem tenisu kot v ženski odbojki in košarki.

Kaj pa predstavlja za društvo danes največji izziv?

Danes ni več tega začetnega navdušenja, ki sem ga prej omenjal, stvari so postale bolj normalne. Se ne dela več zgolj iz navdušenja in dobro bi bilo, da bi malo tega navdušenja spet pridobili. Največji izziv je, da je demografska slika v naši občini čisto drugačna kot tista izpred petdeset let. Sedaj je Slovencev v naši občini zgolj 1/3 in seveda so stvari zelo delikatne, a bojim se, da, če se mi Slovenci zapremo sami vase, ne bomo več sposobni sestavljati ekip, zlasti med mlajšimi, kjer lahko sestaviš ekipo kvečjemu z dvema letnikoma. Zato bo treba razširiti našo bazo. Računati bomo morali tudi na neslovensko govoreče otroke, tiste seveda, ki upoštevajo našo značilnost slovenskega društva.

Imate za to kako posebno dolgoročno strategijo?

Strategija je ta, da stopiš v stik tudi z italijanskimi šolami, česar pa do sedaj nismo naredili. To bi lahko bil en način. Ponavljam pa, da to samo pod pogoji, ki sem jih prej povedal. Nujnost predstavljajo slovenski trenerji, ki podajajo snov v slovenščini. Seveda lahko razložiš tudi kaj v italijanščini, a izgubi se ta osnovni cilj, ki je ohranjanje slovenske besede. Če malo pogledam okoli, pomislim na naše prijatelje sponzorje in ti priskočijo na pomoč, ker delaš na določen način.

Če preidemo malo bolj na Sava Ušaja kot športnika, ki je s Sokolom rasel in odrasel. Bili ste odbojkar. Katero je bilo vaše vodilo, ko ste igrali?

Mislim, da je bila najprej zabava, potem pa maksimalna angažiranost, kajti nikoli nisem imel velikih telesnih sposobnosti. Moral sem se potruditi. Začel sem pri Sokolu seveda, potem sem kot aktiven igralec nadaljeval s Krasom v C-ligi. To je moja igralska pot, malo kasneje sem začel trenirati dekleta in to sem delal precej let.

Katera je po vašem mnenju najvažnejša značilnost trenerja?

Biti mora predvsem komunikativen, da je psiholog, da ima torej to lastnost, poleg športnega znanja seveda. Včasih opažam, da niso vsi psihologi. Ne moreš namreč postopati z vsemi igralci na isti način. Zato moraš nekako dihati z igralci, jih razumeti, razumeti vsako potezo, kar predpostavlja, da se večkrat na teden srečaš s temi igralci na treningih in jih dobro spoznaš.

/ str. 12

Lucija Tavčar

Združeni zbor ZCPZ-Trst

Romanje v Drežnico

Iz Bazovice je 2. junija v jutranjih urah odpeljal avtobus in po vaseh vse do Sesljana pobiral pevce zruženega zbora ZCPZ iz Trsta. V oblačnem sivem vremenu so se podali na romanje v Drežnico. Hladno, nič kaj prijetno, z rahlim rosenjem ni obetalo prijetnega romarskega izleta. Spremljevalec msgr. Franc Vončina je z jutranjo molitvijo in pesmijo poživil to mlačno vzdušje. Ko smo prihajali v Novo Gorico, kjer je bil postanek, je nehalo rosenje. Po Solkanu smo nadaljevali pot mimo najdaljšega kamnitega mosta na svetu in po dolini Soče, kjer se je vila pot, sledili pripovedi zborovodje in obenem vodje izleta g. Raceta. Sproti je spominjal na znamenite osebnosti, ki so pustile v teh krajih in širše na Slovenskem svoj neizbrisni pečat v literaturi, pesništvu, glasbi in umetnosti.

Megla, ki se je dvigala nad dolino, se je pred Drežnico počasi razblinjala in izza oblakov je posijalo sonce, ki je ogrelo vzdušje med pevci, ko so vstopali v romarsko cerkev Srca Jezusovega. Msgr. Vončina, ki je maševal, je v homiliji izpostavil usmiljenje, ki jo kaže Jezus do človeka. Pod vodstvom Edija Raceta in ob orgelski spremljavi Marije Šturman, je s Slovensko mašo Matije Tomca v čast sv. Cirilu in Metodu spremljal združeni zbor ZCPZ. Po končanem mašnem obredu je tukajšnji župnik g. Janez Gregorec spregovoril o zgodovini te cerkve, ki kljub vojnim dogodkom dveh svetovnih vojn ni bila poškodovana. Načrt je izdelal arhitekt Pascher iz Gradca. Temeljni kamen je blagoslovil 6. junija 1911 goriški nadškof Frančišek Sedej. Naslednje leto je bila zgradba toliko dovršena, da so jo mogli na Božič leta 1912 blagosloviti in v njej opraviti sveto daritev. Nedokončan zvonik je bil dograjen komaj leta 1986. Nad glavnim vhodom je mozaik Jezusa dobrega pastirja, ki ga je izdelal umetnik Kokalj leta 1981. Cerkev sta leta 1942 poslikala slikarja Mušič in Černigoj. Slike 12 apostolov je delo goriške slikarke Eme Gallovich. Oltar je delo mojstra Ivana Novellija iz Gradišča pri Gorici. Zgrajen je iz raznovrstnih marmorjev z lepimi mozaiki in kipi; v njem je polno simbolike. Mogočne orgle so delo orglarske delavnice Sv. Cecilije iz Gorice. Okna so vitraži, poseben umetniški izdelek zavoda v Innsbrucku v Avstriji.

Po kosilu v prijetnem gostišču smo si ogledali zanimivo muzejsko zbirko opreme in orožja iz prve svetovne vojne, ki jo poseduje g. Mirko Kurinčič. Na začetku nam je predstavil potek dogodkov vojne v teh krajih in posledične dogodke, ki so zaznamovali življenje teh vasi pod Italijo. Po drugi svetovni vojni, ko so se znašli odrezani od Gorice in brez možnosti trgovanja pridelkov v tem mestu, so morali na daljšo pot v Ljubljano, če so želeli kaj prodati in zaslužiti kakšen dinar.

Ob vračanju smo šli še na Staro goro, kjer je bila krajša popoldanska pobožnost v svetišču, posvečenem Mariji Devici. Pot je vodila naprej do Čedada, kjer je pričelo deževati. Dež nas je spremljal do Furlanske nižine. S pesmijo in dobro voljo, ki jo je s svojimi vici popestril g. Debelis, smo se vrnili na Kras. Romarski izlet v družbi ljubiteljev petja bo ostal še dolgo v lepem spominu.

P. V.

Cerkveni in družbeni antislovar (22c)

U kot UMOR 3

Ko govorimo o spremenjenem dojemanju zločinov, zlasti umorov, ne moremo mimo prakse splava, ki je bila praktično legalizirana v vseh zahodnih deželah, z morda le kakšno izjemo. Zanimivo, da te prakse nikjer niso opustili, četudi so morda napravili zadevo težje izvedljivo, kar je konec koncev tudi že nekaj. Dojemanje je zelo različno, saj je za nekatere splav umor, spet za druge civilizacijska pridobitev. Celo med tistimi, ki se prištevamo med kristjane, ni enotnega mnenja, militantni zagovorniki določenih "pridobitev" in novih "pravic" pa ga nemalokrat uporabijo kot jabolko spora, ko ugotovijo, da si jasno na strani krščanskih načel in vrednot oz. katoliških, če smo natančnejši. Sam sem na primer v nekem takšnem primeru jasno povedal, da je zame splav umor, pa ne le zato, ker Cerkev tako pravi, pa sem brž postal strelovod za nekoga. Dejal sem, da smo pač različnih mnenj, in želim, da je spoštovanje različnosti vzajemno in imamo lahko katoliki tudi svobodo mišljenja in izpovedovanja. Na pomoč mi je priskočil prijatelj filozof, ki je pa tudi povedal zanimivo zadevo, ko smo lahko hitro ugotovili, kako drži, da je vselej na začetku neko filozofsko ali idejno (če ne ideološko) prepričanje, v primeru splava aristotelizem. V tem so zagovorniki splava zelo podobni muslimanom, ki dopuščajo po tej isti filozofiji splav do četrtega meseca človeškega zarodka. Vidimo potem, kdo bolj temelji na znanosti, kar je nadvse zanimivo. Zanimiv je tudi relativizem na tem področju, saj tudi mnogi med tistimi, ki se ne mislijo poslužiti splava, zadevo zagovarjajo, rekoč: "Sam se ga sicer ne bom poslužil, vendar moram spoštovati svobodo drugih". Spet drugi bo dejal, da splav dopušča le v določenih primerih... Tako smo prišli do tega, da je splav vzorčni primer tega, do kam smo prišli, saj smo sedaj pri tem, da splav kot tak ni zločin, kaj šele umor. Objektivno velja v svetu tako, zločin in umor pa je lahko splav samo subjektivno, za tiste namreč, ki tako mislijo. Seveda s(m)o tisti v vsakem primeru zastareli in ne v skladu z družbo. V vsakem primeru se ga ne more prepovedati, glede na to, da je v zakonodaji, potem pa se vsakdo odloči, če se ga bo poslužil ali ne. Toliko o splavu, če pa se spet vrnemo na začetek, potem za zločine gotovo velja, da so se veliko bolj razširili v naši družbi, ki jo je Erich Fromm že leta 1955 označil za bolno v delu "The Sane Society" (ali tudi "zmešano", kot nasprotje od "sane", ki je "insane"), pa četudi so zločini navzoči prav v vsaki družbi. Zločini so pač, kot smo videli, zelo relativna zadeva. Glede na to, da manjka splošni moralni imperativ v družbi, so tudi zločini in umori, kakor tudi druge vrste kriminala, prepuščene subjektivni presoji, kakor tudi utilitaristični presoji – če je torej nekaj bolj ali manj koristno. Naša zahodna družba je tako na repu primerne preventive, saj v šolah (še prej pa doma!) ni ustrezne moralne vzgoje in formacije, kakor je težava tudi v preveč popustljivih kaznih, ki zaradi svoje milobe kriminalce kvečjemu spodbujajo k nadaljevanju s svojo domačo obrtjo. Durkheim je že leta 1895 vnaprej spoznal, kako je glavni razlog za porast kriminala apoteoza blagostanja. "Stanje krize in anomije je konstantno in, če tako rečemo, normalno. Pohlep se rojeva tako v zgornjem kakor tudi v spodnjem delu družbene razpredelnice, ne da bi natančno vedel, kje se bo ustavil, saj je cilj, proti kateremu teži, neverjetno bolj naprej od tega, kar lahko doseže. Žeja nas po novih stvareh, po nepoznanih užitkih, po občutjih brez imena, ki izgubijo svoj okus takoj, ko smo jih doživeli" (Samomor, II, 5). Tisto, kar je torej zaskrbljujoče, ni zločin, temveč pomanjkanje morale v družbi. Težava je torej najprej v vzgoji in formaciji oz. v procesu, ki nam nazadnje da in izoblikuje neke etične norme, kakor tudi meje, ki se jih ne sme prestopiti. Potrebno je torej vzgajati prej kot preprečiti, preprečiti prej kot kaznovati. Potrebno je preprečevati, ker vzgoja ni vedno učinkovita, kaznovati zato, ker ne obstaja preprečitev brez sankcije. V naši družbi je prevelika permisivnost, zato pa je družba nemoralna. Če želimo, da so našteti ukrepi učinkoviti, pa je potrebna seveda družbena vest in družbena solidarnost, kar je tako težko najti v zahodni družbi.

Andrej Vončina

Poročilo

Tihotapci ljudi lani z begunci zaslužili več kot štiri milijarde evrov

Tihotapci ljudi so lani med begunskim valom proti jugovzhodni Evropi zaslužili več kot štiri milijarde evrov. Več kot 90 odstotkov migrantov je v Evropo prišlo prav po zaslugi tihotapcev ljudi, razkriva objavljeno skupno poročilo Interpola in Europola, poročajo tuje tiskovne agencije.

Ob tem so v poročilu opozorili, da bi lahko bil ta odstotek v letošnjem letu še višji.

Lani je v Evropo prišlo več kot milijon migrantov in beguncev, večina pa je za to plačala od tri do šest tisoč evrov, tako da so tihotapci ljudi zaslužili od 4,2 do 5,3 milijarde evrov. Velik del tega denarja so tihotapci z ljudmi odnesli prek meja in ga oprali prek avtomobilskih salonov, trgovin, restavracij in prevozniških podjetij.

Poročilo tudi razkriva, da glavni organizatorji tihotapljenja ljudi prihajajo iz istih držav kot migranti in imajo pogosto dovoljenja za bivanje ali potne liste EU, poroča hrvaška tiskovna agencija Hina.

Tihotapci so po navedbah Europola in Interpola povezani v ohlapne mreže, ki se prepletajo čez vse poti. Gre za multinacionalni milijardni posel, saj domnevajo, da se s tihotapljenjem ljudi ukvarjajo osebe iz več kot 100 držav, poroča avstrijska tiskovna agencija APA.

Doslej so na begunskih poteh identificirali 250 točk za tihotapljenje, od tega jih je 170 v EU, 80 pa izven EU. Pogosto so te točke na železniških in avtobusnih postajah ter letališčih. Tihotapcem ljudi so v pomoč podkupljivi uradniki, ki ladjam in vozilom v zameno za denar, ki ga je v trgovini z ljudmi na pretek, dovolijo prehod meje.

Poročilo še navaja, da je večina migrantov lani odšla na tvegano potovanje s čolnom iz Turčije in Libije prek Sredozemskega morja. V Libiji na pot v EU še vedno čaka približno 800.000 ljudi.

Zaradi povečanega nadzora na mejah strokovnjaki predvidevajo, da bo sedaj v ospredje stopil zračni promet. Tihotapci pri tem migrantom posodijo lažne dokumente, ki jih ti nato vrnejo posrednikom.

Poti za tihotapljenje ljudi se uporabljajo tudi za tihotapljenje mamil in orožja. Obstaja tudi velika bojazen, da jih za vstop v EU uporabljajo tudi radikalizirani borci, vendar ne obstajajo dokazi, da bi džihadistične skupine sodelovale z organiziranim kriminalom, še razkriva poročilo.

Europol in Interpol ob tem še opozarjata, da so migranti zelo ranljivi za spolno in delovno izkoriščanje, saj morajo svojim tihotapcem povrniti morebitne dolgove.

SPRAVA, EDINOST, SREČA (3)

Primož Krečič

SPRAVA Z NAŠIMI BRATI

V življenju smo skupaj na poti in poklicani k vzpostavljanju povezave ter edinosti. Toda v medsebojnih odnosih prihaja do razprtij, grehov in ločitev. Zato je potrebna sprava in obuditev odnosov. Sprava je velika milost, Božji dar, pa tudi velik napor, zato se je mnogi izogibajo. Vendar želja po spravi je globoko zasidrana v naši notranjosti, da brez nje ne moremo živeti. Seveda je tudi veliko namigov in skušnjav, ki vodijo stran od nje. Greh nas oddalji od ljudi, sprava pa nas zopet približa, da stopimo na pot, si odpustimo in začnemo z novim, naklonjenim odnosom.

Sveti Pavel pravi, da, ko smo bili še sovražniki Boga, nas je on v Kristusu spravil s seboj. (Rim 5,10). Ni se Bog spremenil, ampak smo se mi spremenili v Kristusu in sedaj smo poklicani, da to spravo širimo med ljudi in v stvarstvo. Sprava, ki se je začela pri krstu, se nadaljuje in krepi v skupnosti Cerkve. Spravljeni ljudje živijo novo, odprto življenje, ne nasedajo nasilju in posedovanju, v ospredje postavljajo Kristusov dar življenja, prevevata jih globok mir ter veselje. Gospod nas neprestano vabi, da bi vse v nas preželi z Duhom njegove sprave, brez katerega ni mogoče napredovati na poti z Njim. Zato moramo znova in znova zajemati pri studencu odpuščanja in sprave, ki živi v njegovi Cerkvi. Sprava ni zgolj neka zunanja dobrohotnost, ki vzpostavi mir in je vse pozabljeno. Prav tako ni diplomacija ali politika, ampak osvoboditev za resnico. Delitve so sad greha in vodijo v razbitost ter mnogovrstnost, resnica pa je globlja in povezuje. Cerkev, ki je njena varuhinja, mora postati zakrament sprave in življenja. Naše duhovno življenje je sprava v resnici, da ob vesti in Božji besedi razločujemo med dobrim in slabim ter gradimo skupnost odpuščanja.

Pri tem se moremo podpirati z bratskim opominjanjem, ki je vse drugo od opravljanja in obsojanja. Kot bratje in sestre moremo rasti v medsebojnih odnosih, se spoštovati, bogatiti in iskati resnico. Tako postane opominjanje služba ljubezni do tistega, ki je v nevarnosti ali je naredil krivico. Tudi sami smo grešniki. Sprava je tako ustvarjalna in prinaša upanje v naše odnose in sobivanja. Vedno je mogoče iti naprej in narediti nov korak k bližnjim in k Bogu.

Z 2. strani

"Naj sveta Mati Božja ..."

Nekaj poudarkov iz govora Lojzeta Peterleta: "Na tem, najbolj tragičnem mestu slovenske zgodovine, besede zastajajo. Prav zato se moramo zavedati, se spominjati in govoriti.

Govoriti moramo o resničnem in bistvenem. Vedeti moramo, kaj in kdaj se je zgodilo, koga in česa se spominjamo in kdo smo mi, ki tu stojimo.

Ker je to tak in tako svet kraj, se tu ne bi smelo dogajati nič, kar ni v skladu s pieteto, resnico, pravičnostjo in spravo.

Tu se je po koncu druge svetovne vojne zgodil zavestno naročen bratomor. Dejanje zmagovalcev je zaznamovalo naročnike in izvajalce, žrtve in njihove bližnje, zapisalo se je v kodo vse nacije. Menda ne stojimo ob glavnem morišču, vendar to ni pomembno. Čeprav je bilo dolgo zamolčano in zaminirano, vemo, da se je zgodilo tu, v kočevskih breznih. Zgodilo se je nekaj in tako, česar zgodovina Slovencev do takrat ni poznala - nekaj, kar boli, kar nas ne neha čuditi in česar ne moremo in ne smemo pozabiti.

Foto DP

Nekaj podobnega se je zgodilo še na več kot šesto drugih krajih, med vojno in po njej.

To ni bilo samo morišče. To bi bila preveč tehnična in enostavna razlaga. Tudi ni šlo samo za dokaz moči zmagovalcev. Šlo je tudi za njihov strah in račun. In šlo je za predstavo novega sveta.

Pokojni predsednik SAZU dr. Trontelj je dejal, da se tu z izvensodnim pomorom ni zgodilo kaznovanje, ampak maščevanje.

Foto DP

Najprej mi je bilo to blizu. Kolikor bolj pa premišljujem ta bratomor genocidnega značaja, tem bolj se mi zdi, da je šlo predvsem za politično čiščenje, za zavarovanje nove oblasti, za delo na zalogo.

Predvsem pa je šlo za revolucionarno in ne za vojno dejanje. Ti neoboroženi in mučeni ljudje niso padli za nazaj, padli so za naprej.

Ko smo maja 1991 pregledali zapuščino zaprtega območja Kočevske Reke, smo našli dokument, v katerem med drugim piše "na celem zaprtem območju ni nobenega znaka verske dejavnosti več". Tu je bil torej uresničen ideal. Osvobojeno ozemlje.

Tu padli tisoči so bili žrtvovani komunističnemu projektu sveta brez Boga. Niso padli samo kot nasprotniki, izločeni so bili kot družbeno neprimerni, škodljivi "projektu novega človeka" in njegovi samozvani avantgardi.

Bili so izločeni tudi v svarilo živim. Rog je najbolj deloval, dokler smo se o njem pogovarjali šepetaje.

Temne zgodbe Roga se lahko lotimo in dojamemo samo z darom razlikovanja. Na tem kraju moramo razlikovati, kaj je vojna in kaj revolucija, kaj napaka in kaj zločin, kaj je moje in kaj je naše, kaj je kaznovanje in kaj maščevanje, kaj je domoljubje in kaj komanda, kaj je svoboda in kaj suženjstvo. Kaj je mit, kaj resnica in odnos do resnice, kaj kolaboracija, kaj izdajstvo in kaj samoobramba, kaj taktika in kaj strategija.

V vojno so nas spravili drugi, prišla je od zunaj, bila nam je vsiljena. Revolucija je prišla od znotraj, od naših bratov in sester - ni nam bila vsiljena od zunaj.

Pod okriljem vojne je bila izvedena za prevzem oblasti, ki je uspel.

Med nami so priče krutega časa, večina pa nas ni doživela vojne in najtrših dejanj revolucije. Vsi pa smo doživeli njene posledice oziroma jih še doživljamo. Vsi smo tudi odgovorni, kako bo z nami odslej.

Pred petindvajsetimi leti smo skupaj doživeli samostojno Slovenijo. Prav tu na Kočevskem so se začele operativne obrambne priprave. V Kočevski Reki se je zgodil pred zgodovinskim plebiscitom prvi vojaški postroj v obrambo volje po samostojni in demokratični državi. Če ne bi že takrat zadišalo po slovenski vojski, ne bi mogli zmagati vojne za Slovenijo.

Takrat je postala Kočevska, kjer so se v času razoroževanja slovenske teritorialne obrambe zgodili "uporniki z razlogom", pokrajina novega upanja in novega domoljubja.

Osamosvojitev je pomenila prelom z nedemokratičnim redom in našo novo perspektivo. Poenotila je Slovence doma in povezala Slovence po vsem svetu.

Gospodarstvu je dala vzpodbudo rasti, ki je trajala več kot desetletje. Odprla nam je umestitev na politični zemljevid sveta in evropsko perspektivo. Vzpodbudila je tudi bolj resnicoljuben odnos do preteklosti.

Zgodovinarji so sami rekli, da bo treba nekatera poglavja naše zgodovine napisati na novo. Demos je imel v programu tudi spravo in popravo krivic.

Jože Pučnik je prevzel vodenje parlamentarne komisije, ki se je ukvarjala s povojnimi množičnimi poboji. Velika večina zaslišanih s strani zmagovalcev z Mitjo Ribičičem na čelu se ni spominjala ničesar.

Pred šestindvajsetimi leti je bila tu spravna slovesnost. Povedane so bile besede, ki bi lahko vodile naprej, čeprav revolucija kot ključna beseda s strani predstavnika države sploh ni bila omenjena. Govorilo se je samo o vojnem dogajanju. Tako smo šli še enkrat mimo bistva. Zgodilo se je pietetno, ne pa resnicoljubno dejanje.

Govorilo se je o spravi, vendar predsednik države ni predstavljal partizanov, nadškof Šuštar pa ne domobrancev.

Potem se je odprla zemlja. Doslej smo odkrili okrog 600 množičnih grobišč. V Hudi jami je bilo treba prebiti sedem zidov, da so si raziskovalci utrli pot do ostankov nesrečnikov v njej.

V vseh teh letih samostojni in demokratični slovenski državi ni uspelo uresničiti pietetnega odnosa do svojih mrtvih. Če ne drugega, zmanjka denarja.

Zadeva se nam kar naprej vrača. Nismo uspeli posvojiti stališč Parlamentarne skupščine Sveta Evrope o odnosu do totalitarnih režimov, niti stališč Evropskega parlamenta do spomina in totalitarizma. Tako ostajamo ujetniki črnobelega mita o osvoboditeljih in izdajalcih z nepokopanimi mrtvimi brez imen.

Pred šestindvajsetimi leti je bilo tu rečeno, da je nastopil čas miru. Čas miru doživijo samo tam, kjer dopustijo pot resnici. S spravo smo tako kot država ostali na pol poti, kot družba pa - če sledimo sovražni govorici - smo bližje letu 1941 kot letu 2021.

Foto DP

Spomin je vsaj tako pomemben kot pogum. Najti moramo pot iz Roga, ne samo do vseh naših mrtvih, tudi do naše prihodnosti.

Spomin na ta prostor in tisti čas bi moral biti del navdiha za tisto, kar nam lahko pomaga naprej. Na tem kraju ne smemo nehati misliti na drugačno Slovenijo in na tisto, kar se ne sme več ali kar se mora še zgoditi.

Na razpolago imamo dve izbiri - v Sloveniji, v Evropi in v svetu - smer Roga ali smer očetov EZ. Prva pomeni logiko nasilja, sovraštva ter izključevanja drugega in drugačnega. Druga temelji na spoštovanju človekovega dostojanstva, dialogu, sodelovanju in vključujočnosti.

Drugo pot smo izbrali z odločitvijo za samostojno in demokratično državo. Naša težava je v tem, da so bile s kratko dobo Demosovega vladanja nekatere prave razvojne smeri samo nakazane, potem pa ustavljene ali spremenjene. Tako pri nas niso bili uresničeni visoki standardi pravne države, načela socialno tržne ekonomije pa so ostala v senci dogovorne ekonomije in neodgovornega ravnanja s skupnim državnim premoženjem.

Tako smo pred petindvajsetimi leti doživeli pomembno spremembo, v letih, ki so sledila, pa premalo preobrazbe. Tudi v odnosu do preteklosti.

Kljub temu trdim, da smo doživeli čas drugačne Slovenije. Opravili smo dejanja v dobro vseh, ki nas enotijo in jih lahko skupno praznujemo. Tudi s hvaležnostjo in spominom na domoljube, ki tu počivajo.

Svet se nagiba v nevarno smer, Evropa je razdeljena, okrog nas so vojne.

Kot narod vemo, kam pripeljeta razdeljenost in nasilje. Razdeljeni smo šibki in ne moremo odgovarjati na zahtevne izzive. Najti moramo pot v nov slovenski in evropski skupaj.

Ne predstavljam si ga brez spoštovanja dostojanstva živih in mrtvih. Želim si, da bi ta kapela prerasla v slovensko katedralo miru in sprave! "

Predsednik Republike Slovenije Borut Pahor, ki je k spomeniku ob breznu pod Krenom položil venec, pa se je v svoji izjavi odzval na Peterletove besede in poudaril, da je bila slovenska osamosvojitev spravno dejanje brez primerjave. Če namreč Slovenci tudi po tragični izkušnji razkola sredi prejšnjega stoletja v letih 1990 in 1991 ne bi stopili skupaj, ne bi razglasili in ubranili svoje države.

Dodal je, da je ravno zdajšnja generacija, kljub ranam, ki jih je pustil čas, storila veliko stvarnih in simbolnih dejanj, ki te rane počasi, a zanesljivo celijo. Slovenci sicer vseh razlik in pogledov na preteklost tudi ne bodo nikoli prešli, bodo pa novim rodovom omogočili, da v prihodnost gledajo brez te bolečine, je po poročanju Slovenske tiskovne agencije še dejal predsednik Pahor.

Foto DP

-po raznih virih pripravil JUP

Kratke

Caritas Europa kliče k več solidarnosti, bratstvu ter socialni pravičnosti

Preko 300 udeležencev iz vseh ravni Karitas – direktorjev, zaposlenih, prostovoljcev, do ljudi, ki so oz. so bili deležni pomoči Karitas – iz 42 evropskih držav se je v času od 23. do 26. maja 2016 zbralo v Lurdu v Franciji na konferenci krovne organizacije Caritas Evropa in iskalo skupne rešitve za boj proti revščini, za krepitev solidarnosti in socialne vključenosti na vseevropski ravni, kjer danes v revščini in socialni izključenosti živi več kot 120 milijonov ljudi (Caritas Cares poročilo o revščini v Evropi). V Lurd se je odpravila tudi delegacija Slovenske karitas.

Sodelujoči na konferenci so v delovnih skupinah, kjer so sodelovali predstavniki različnih držav, lahko izmenjali izkušnje in stališča o

tematikah revščine družin in otrok, migracijah in azilu, sodelovanju v gospodarstvu ter o socialni izključenosti in ranljivih skupinah v družbi. Na podlagi slišanih osebnih pričevanj in izkušenj udeležencev, še posebej tistih, ki so se znašli v različnih stiskah (od otrok, brezdomcev, odvisnikov do beguncev ...), smo skupaj analizirali vzroke za posamezne probleme ter iskali in predlagali možne rešitve za probleme. Ob tem smo ugotovili, da se soočamo z zelo podobnimi problemi, čeprav prihajamo iz različnih držav ter da moramo te izzive izkoristiti kot priložnost, da povečamo medsebojno sodelovanje in zgradimo eno Evropo skupaj. Predlogi za rešitve, predlagani na konferenci, bodo del izvedbe štiriletnega strateškega načrta Caritas Europa 2020, katerega glavna tri prioritetna področja so zagovorništvo revnih in izključenih, humanitarni odziv ter krepitev mreže Karitas. "Spoznal sem ljudi iz drugih držav v Evropi, ki so doživeli podobne izkušnje. Tako kot oni, sedaj pomoč, ki sem jo prejel od Karitas, lahko vračam drugim ljudem. Zdaj lahko živim svoje življenje v dostojanstvu in polno sodelujem v družbi", je dejal Tsenko, nekdanji brezdomec, danes socialni delavec v Zavetišču Dobri Samarijan. "Čudovito je bilo videti na stotine ljudi, ki so se zbrali v Lurdu v krogu Karitas z vizijo združene Evrope, ki ima ljudi v svojem središču. Sodelovanje vseh, vključno z revnimi, je pokazalo, kako ljudje v Evropi želijo sodelovati pri reševanju skupnih problemov in obnoviti solidarnost v Evropi", je dejal Bernard Thibaud, podpredsednik Caritas Europa. V smeri želje papeža Frančiška za Evropo, Regionalna konferenca Caritas Europa kliče vsem evropskim voditeljem, da združijo moči z ljudmi, organizacijami civilne družbe in cerkvami, da bi skupaj zgradili vključujočo in navzven usmerjeno Evropo. Evropa se sooča z vse večjim izzivom naraščajoče revščine, socialne nepravičnosti, konfliktov... Caritas Europa poziva vse evropske vlade, da okrepijo vlogo Sveta Evrope v zagotavljanju, da so upoštevane socialne pravice, vključno s pravico, da so vsi zaščiteni pred revščino in socialno izključenostjo (člen 30, European Social Charter). Če države tekmujemo ena proti drugi, izgubimo vsi. Za skupno dobro potrebujemo več solidarnosti med državami in med ljudmi. "Evropa potrebuje nov začetek, nov vseevropski projekt, ki ima solidarnost, bratstvo in dostojanstvo vsakega človeka v središču", je ob zaključku konference poudaril msgr. Luc Van Looy, predsednik Caritas Europa. / Imre Jerebic, Generalni tajnik Caritas Europa

Evropejci za mamila vsako leto porabijo 24 milijard evrov

Evropejci vsako leto za prepovedane droge porabijo najmanj 24 milijard evrov, zaradi česar je to ena od najbolj dobičkonosnih dejavnosti organiziranega kriminala v Evropi, v objavljenem poročilu ocenjujeta Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA) in Europol. Poročilo tudi ugotavlja, da se krepi povezava med trgovino z drogami in drugimi oblikami kriminala, vključno s terorizmom. Obravnava tudi vse hitrejše spreminjanje trga z drogami zaradi globalizacije in tehnologije ter geografsko koncentracijo združb, specializiranih za kazniva dejanja v zvezi z drogami. Kot še navaja poročilo, se trg z drogami nenehno razvija, prilagaja in izkorišča vse priložnosti, kar je ključen izziv za oblikovalce politik, urade za preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj ter organe, dejavne na področju javnega zdravja. Trg z drogami še naprej uporablja tradicionalne poti, pa tudi nove načine tihotapljenja, povezanega na primer z razvojem spletnih tehnologij. Videti je, da tihotapske poti niso več tako vezane na posamezne vrste blaga, vendar se za uvoz prepovedanih drog v Evropo še vedno izkorišča zakonita prometna in logistična infrastruktura, zlasti ladijski zabojniki. V zvezi z bojem proti trgovini s prepovedanimi drogami poročilo ugotavlja, da lahko usklajeni ukrepi na ravni EU prinesejo pomembne rezultate, povzema pa tudi obsežen nabor priporočil in ukrepov na ključnih področjih. Strategija EU na področju drog za obdobje med letoma 2013 in 2020 ter akcijski načrt za obdobje 2013-2016 določata okvir za obravnavo problema prepovedanih drog v EU, ki dopolnjuje nacionalne strategije držav članic. Za dosego cilja, ki je zmanjšanje dostopnosti prepovedanih drog, je treba preprečevati trgovino z drogami, razbijati organizirane kriminalne združbe, učinkovito uporabljati kazenskopravni sistem, uspešno preprečevati, odkrivati in preiskovati kazniva dejanja na podlagi obveščanja in izboljšati izmenjavo obveščevalnih podatkov.

KC LOJZE BRATUŽ Tri razstave, koncert in nastop folklorne skupine

Obrazi dveh domovin na "argentinskem večeru" v Gorici

Posebno bogat je bil kulturni večer Obrazi dveh domovin, ki je potekal v organizaciji Kulturnega centra Lojze Bratuž in izseljenskega društva Slovenija v svetu v petek, 3. junija, v goriškem hramu.

V atriju je številne navzoče najprej pozdravila predsednica Kulturnega centra Franka Žgavec. Mladi predsednik izseljenskega društva Uroš Zorn pa je v svojem nagovoru povedal, da društvo Slovenija v svetu, ki ima sedež v Ljubljani, že nad 20 let skrbi za kulturne, socialne in družabne stike med Slovenci v domovini in rojaki na tujem; z nasveti jim pomaga pri morebitni selitvi v domovino, pri birokratskih zadevah in vključevanju v novo okolje. Obenem seznanja javnost v matici z življenjem in delom rojakov na tujem. Slovenci v Italiji in Slovenci po svetu imajo veliko skupnih točk, je poudaril. "Eni in drugi se morajo vsak dan v svojem delu dokazovati pred večinskim narodom, mnogo svojega časa posvečajo zastonjskemu delu. Požrtvovalnost, vztrajnost, optimizem in idealizem pa so začimbe njihovih vsakdanjih zadolžitev". Društvo Slovenija v svetu se je tokrat prvič predstavilo na Goriškem kot soorganizator kulturne prireditve. Šlo je za dogodek oz. srečanje z umetniškim in kulturnim utripom slovenske skupnosti v Argentini, ki se lahko ponaša z velikim številom likovnih, glasbenih in literarnih umetnikov, pa tudi znanstvenikov in podjetnikov. Tri potujoče razstave, ki so bile prejšnji petek odprte v veži goriškega Kulturnega centra, prikazujejo življenjski utrip med rojaki pod Južnim križem, njihov dramatični eksodus leta 1945. Razstava uspešnega podjetnika, zaslužnega kulturnega organizatorja in tenkočutne umetniške duše, Toneta Oblaka, je nastala v zvezi z njegovo monografijo ob 75-letnici begunstva. Monografija poklicnega fotografa Marjana Kocmurja je pobudila razstavo Umik čez Ljubelj, maj 1945. Razstava o vsestranskem delu duhovnika Janeza Hladnika pa zanesljivo priča o nepogrešljivosti slovenskih dušnih pastirjev pri duhovni oskrbi in ohranjanju narodnih vrednot v tujem okolju. Tri omenjene razstave so že obiskale različne kraje v matici in Avstriji ter vzbudile veliko zanimanje. Zorn se je končno še zahvalil vodstvu Kulturnega centra Lojze Bratuž in izrazil željo, da bi se sodelovanje v prihodnje poglobilo ter da bi se okrepile vezi med Slovenci v domovini, sosednjih državah in po svetu.

Temelj dogodka je bil razstava o Tonetu Oblaku, je povedala Erika Jazbar, "predvsem pa želja, da bi ta obiskala Gorico, da bi tudi v naš prostor ponesla nekaj tiste srčne kulture, ki je tako značilna za Slovence, ki živijo v Argentini". Hoteli so tudi poudariti pomen te skupnosti, "ki je še danes deležna kritičnih oznak, v najboljšem primeru jo prezirajo, pa čeprav bi morala biti vsem nam v zgled. Take globoke ljubezni do matične domovine, takih močnih vrednot, jasnih načel ne boš našel ravno povsod"! Toneta Oblaka je dr. Verena Koršič Zorn predstavila kot "zaslužnega Slovenca iz Buenos Airesa", "podjetnika, kulturnika, vsestranskega likovnega ustvarjalca, neutrudnega organizatorja in družinskega očeta, ki je svojim štirim otrokom z veliko ljubeznijo posredoval temeljne človeške vrednote, brez katerih bi se tudi slovenska skupnost v Argentini ne razvila v to, kar je". Rodil se je leta 1933 v Vrbljenju blizu Ljubljane. Še kot osnovnošolec je doživel eksodus pred komunističnim nasiljem. Pristal je v vetrinjskem taborišču, nato v novi domovini, Argentini, "ki je dala zatočišče in možnost novega začetka veliki večini slovenskih beguncev, oropanih imetja, dostojanstva in domovine". Tam so si Slovenci takoj organizirali kulturno življenje, da bi v novi stvarnosti pričarali košček domovine. Tudi mladi Oblak je kmalu začel razvijati svoje talente. Prirojeni čut za lepoto in umetnost ga je privedel na umetniški izobraževalni zavod, kjer je dosegel naslov profesorja umetnosti in obrti. Nekaj časa je tudi poučeval, kasneje se je poklicno pridružil bratoma v mizarskem podjetju, kjer je skrbel za oblikovno podobo izdelkov. Njegovo ožje umetniško ustvarjanje pa je povezano z delovanjem slovenske skupnosti v Buenos Airesu, predvsem v domu San Justu. Svoje umetniške zamisli je začel uresničevati v različnih oblikah: v scenskih zasnovah za številne dramske predstave, v cerkveni opremi, v samostojnih kiparskih in slikarskih delih za zasebne domove, v gradbenih projektih. Zanimivi so tudi njegovi študijski osnutki in kopije znanih del, ki razkrivajo izvrstnega risarja in dobrega poznavalca zgodovinskih umetniških slogov, v katerih je večkrat našel navdih za svoja dela. V delih iz slovenske dramske zakladnice zasije avtorjeva ljubezen do domače zemlje; poraja se želja po prikazovanju njenih lepot in značilnosti, da bi prikazal in približal vsaj prgišče lepote in kulturnih zakladov daljne domovine rojakom, posebno mlademu rodu. Neštete druge odrske postavitve "nakazujejo avtorjevo težnjo po poduhovljenem, skrivnostnem, pravljičnem pridihu, slogovno pa tudi po modernejših prijemih". Njegova kiparska in rezbarska dela krasijo slovenske domove in buenosaireške cerkve, npr. tondo z brezjansko Marijo, sveta brata Ciril in Metod itd. Prižnice, spovednice, svečniki, križi ipd. nosijo pečat renesančnih in baročnih vzorcev ter kažejo spretno in zanesljivo roko. Omenjenemu opusu je treba prišteti še gradbene osnutke in načrte za slovenske domove, industrijske objekte, zasebne domove, znamenja in kapelice, v katerih je čutiti preplet tradicije in modernizma s poudarkom na funkcionalnosti in uporabi sodobnih materialov. Za Toneta Oblaka življenje ni bilo in ni praznik, ampak deloven dan, kot je zapisal Gregorčič, "zato mu v daljno Argentino pošiljamo prisrčne primorske pozdrave in najlepše želje za še veliko ustvarjalnih let v veselje domačih in vse slovenske skupnosti pod Južnim križem", je sklenila Verena Koršič Zorn.

Uroš Zorn

Boštjan Kocmur

Verena Koršič Zorn

Jože Leskovec

Maja 1945 se je ljubljanski poklicni fotograf Marjan Kocmur umaknil na Koroško in nato v Argentino. Spremljal je nepregledno množico slovenskih beguncev, posnel unikatne fotografije, katerih izbor je na ogled v hodniku goriškega Kulturnega centra. Nečak Boštjan Kocmur je povedal, da so nekateri Slovenci, daleč od domovine, z neizmerno ljubeznijo do Boga, naroda in potomcev ustvarjali Slovenijo na tujih tleh, mnogi od njih pa tudi beležili dogodke iz tistega časa. Marjan Kocmur se je rodil v Ljubljani leta 1914. Škofa Rožmana je spremljal na vizitacijah in kot fotograf bil tudi sam vpet v medvojno dogajanje na protikomunistični strani. Maja 1945 je z očetom prečkal Karavanke in za vedno zapustil Slovenijo. Z izjemno tenkočutnostjo je uspel dokumentirati stisko navadnih ljudi in okolje, v katerem so se znašli. "Ni povprečen vojni reporter, ampak fotograf, ki je bil sam vpet v dogajanje tistega časa". Skoraj tri desetletja je zapisoval pričevanja ljudi in jih s svojimi fotografijami izdal v štirih zvezkih s skupnim naslovom *Odprti grobovi*.

Tadej Horvat, Lucas Somoza Osterc in Marko Fink

Da so se Slovenci lahko tako množično odselili v Argentino, ima velike zasluge izseljenski duhovnik Janez Hladnik, ki je bil tam že od 30. let dalje. Delal je med primorskimi in prekmurskimi ekonomskimi izseljenci, bil neutruden dušni pastir, ki je gradil cerkve, domove, urejal publicistiko, zgradil Slovensko vas. Doma je bil iz Rovt, kjer so mu lani postavili zelo lepo razstavo, je povedala Erika Jazbar. "Tudi v Rovtah srečaš srčne ljudi, ki so v svobodi prestali nepopisne tragedije in pokole, nato krivice, pa so ohranili čisto srce in jasne vrednote". O dokumentarni razstavi, ki je na ogled v galerijskih prostorih v prvem nadstropju Kulturnega centra, je Jože Leskovec povedal, da so jo postavili ob 50-letnici Hladnikove smrti. Njegovo veliko delo je spoznal v knjigi *Od Triglava do Andov*, ki je izšla pri GMD leta 1978 in je bila v Jugoslaviji prepovedana. V letošnjem letu pa so pripravili prireditev *S pesmijo, besedo in sliko o delu msgr. Janeza Hladnika* ter uredili zbornik. Veliko so vedeli o njegovem delu v Argentini, kjer je skrbel za Slovence, ki so šli tja iskat boljše življenje, skoraj nič pa o času, preden je šel čez Atlantik. Zato so na razstavi poudarili prav to obdobje. Njegovo največje delo je bilo to, da je v usodnem letu 1945 pri argentinskem predsedniku Peronu dobil vselitveno dovoljenje za deset tisoč Slovencev: "Dal jim je Upanje". Če bi Slovenci imeli kot Judje v Izraelu park z imeni pravičnikov med narodi, bi moral imeti msgr. Hladnik najvišje mesto, je dejal Leskovec. "V Argentini je po njem poimenovana ulica, v Sloveniji pa imamo premnogo ulic z imeni, ki so v narod zasejali razdor, povzročili toliko gorja našemu narodu".

Argentinski večer v Gorici se je nadaljeval v veliki dvorani Kulturnega centra. Po nekajminutnem filmu o življenju in delu Toneta Oblaka sta z žlahtnim petjem - posamezno in v duu - oplemenitila večer svetovni priznani basbaritonist Marko Fink in bariton Lucas Somoza Osterc ob klavirski spremljavi Tadeja Horvata. Slovenske in argentinske pesmi so se prepletale z recitacijami domiselno izbranih poezij. Kot zadnji pa so s slovenskimi in argentinskimi plesi nastopili člani Otroške in mladinske folklorne skupine Mladika iz Buenos Airesa, ki je bila v 13. letu plodnega delovanja na turneji po Sloveniji od 15. maja pa vse do prejšnjega tedna. Namen vseh članov je ohranjati slovensko ljudsko izročilo v Argentini. Svoje delo so želeli prikazati tudi v Sloveniji. Njihove sanje so se uresničile, ponosno so prišli ravno ob 25-letnici osamosvojitve Slovenije in 200-letnici osamosvojitve Argentine. Z globoko hvaležnostjo so poklonili svoje plese za prejeto gostoljubje.

Čisto na koncu večera je s hvaležnostjo stopila pred mikrofon še ga. Mirjam Oblak, ki je veliko naredila za uresničitev večera. V imenu očeta Toneta se je opravičila za njegovo odsotnost in zahvalila za razstavo. "Skušali smo pokazati delček tega, kar gojimo pod Južnim križem... Borimo se, da ohranjamo slovenske vrednote in slovensko kulturo... Delamo, da bi ostali zvesti vrednotam, ki smo jih prejeli od naših prednikov". / DD

Folklorni spleti skupine Mladika

(več fotografij na www. noviglas. eu)

Kratke

Srečanje pod lipami / Lojze Peterle

Kulturni center Lojze Bratuž, Krožek Anton Gregorčič in Svetovni slovenski kongres - konferenca za Italijo vabijo v soboto, **11. junija 2016**, ob 19. uri na proslavo 25. obletnice osamosvojitve Republike Slovenije, ki bo potekala v sklopu Srečanj pod lipami. Slavnostni gost bo prvi predsednik Vlade Republike Slovenije in sedanji evropski poslanec Lojze Peterle. Večer bo vodila časnikarka Erika Jazbar. Kulturni program bodo oblikovali DVS Bodeča Neža in dijaki DIZ Gregorčič Trubar. Sledi družabnost. Prireditev bo potekala v Kulturnem centru Lojze Bratuž, drev. XX Settembre 85 v Gorici.

Srečanje v Kulturnem domu v Gorici / "Poti miru", izvirna turistična pobuda

Pred dnevi se je predsednik ustanove Fundacija Poti miru v Posočju Zdravko Likar v spremstvu Maše Klavora srečal v goriškem Kulturnem domu z njegovim predsednikom Igorjem Komelom in podpredsednico goriške pokrajine Maro Černic. Osnovna tema razgovora je bila mednarodna, večjezična promocija projekta "Poti miru" od Posočja pa do izliva Soče in Krasa. V zadnjih letih je projekt prve svetovne vojne izoblikoval svojo nadvse izvirno podobo, ki je s skupnim naporom posoških ustanov na slovenski strani in Pokrajine Gorica na italijanski strani dosegel mednarodne razsežnosti. Pomenili so se tudi sodelovanju s projektom goriškega Kulturnega doma »Bunker 15 -18«, oziroma

o postavitvi vseslovenskega spomenika padlim slovenskim vojakom v 1. svetovni vojni na doberdobškem bojišču, ravno v Doberdobu. Prisotni so namreč bili enotni, da je nedopustno, ker prav v Doberdobu, enem najbolj krvavih bojišč, ki je postalo dobesedno "slovenskih fantov grob", ni primernega obeležja, ki bi opozarjalo na visok krvni davek, ki ga je plačal slovenski narod v vojni, s katero kot narod ni imel nič skupnega in nobenega interesa. Samoumevno bi moralo biti, da poleg italijanskih, madžarskih, avstrijskih, čeških pomnikov idr. stoji tudi slovenski spomenik, ki ga morajo postaviti uradni predstavniki slovenskega naroda. Le tako se bomo vsaj simbolično oddolžili spominu na slovenske žrtve na soški fronti. Obeležje pa bo privabilo v naše kraje, na Doberdobsko planoto, tudi dodatne turiste, oziroma ljubitelje in zagnane proučevalce in ohranjevalce dediščine 1. svetovne vojne.

Šolski botanični vrt v Ul. Puccini odprt javnosti

Šola v naravi, v katero se (ne le) mladi radi zatekajo

Veselje ljubiteljev narave so dijaki licejskega pola Trubar-Gregorčič v soboto, 4. junija, uradno predstavili in odprli javnosti šolski botanični vrt v ul. Puccini. Njegovo ime - Elysium Park - spominja na elizijske poljane, rimski in grški mitološki raj, namenjen herojem in krepostnim možem. V ta z ljubeznijo negovani zeleni gaj so odslej vabljeni občani, ki bi želeli spoznati različna drevesa in rastline, pa tudi tisti, ki sredi mestnega vrveža morda iščejo "oazo", kjer bi se za trenutek sprostili in se odpočili.

Prof. H. Dornik in ravnateljica E. Kovic

Javne predstavitve v avditoriju višješolskega središča so se poleg dijakov in peščice staršev udeležili podpredsednica pokrajinske uprave in vneta podpornica projekta Mara Černic, goriški podžupan Roberto Sartori, doberdobski podžupan Daniel Jarc, ravnateljica licejskega pola Elisabetta Kovic, njena kolegica z doberdobske večstopenjske šole Sonja Klanjšček, predstavnica deželnega šolskega urada Lucia Sammartini in predsednica zavodnega sveta Marjeta Kranner. Dijaki prvega klasičnega liceja Trubar so med drugim povedali, da zasnova botaničnega vrta sega v šolsko leto 1997-98, ko je ministrstvo za šolstvo predlagalo prvi teden ekološke vzgoje. Ko se je slovenski pol preselil v ul. Puccini, so namreč poslopja obdajale puste površine. Že leta 1991 so profesorji in dijaki odločili, da posadijo 40 vrst dreves in grmovnic. Zadeva je z leti prerasla v večletni projekt *Šola v naravi*. Na petih hektarjih ob poslopjih slovenskih višjih šol lahko danes občudujemo 497 dreves 207 različnih vrst. V *parku Trubar-Gregorčič* je zastopanih 45 okrasnih dreves in grmovnic, vseh rastlin je kar 143. Na *parceli ob Ul. Duca D'Aosta* raste 19 različnih vrst dreves in grmovnic, skupaj je preko 70 rastlin. Na *področju s sadnimi drevesi* je 16 različnih vrst, vseh zasajenih rastlin pa je 35. V *zeliščnem vrtu* imajo že preko 40 različnih zelišč in sadnih rastlin, njihovo skupno število pa presega 70. V *parku Cankar* je zasajenih 33 predstavnikov dreves, skupno 50: med njimi je nekaj dreves posvečenih Živi. Na *kraško-sredozemskem področju* je 34 predstavnikov kraških in sredozemskih vrst, skupno 57 rastlin. Med rastlinami *okoliškega področja* je zasajenih 29 predstavnikov flore iz našega okoliša, skupno 45 rastlin. Zasadili so tudi 26 predstavnikov *gorske in alpske flore*, skupno 55 rastlin. (Podrobnejši opis je na voljo na portalu www. solskicenter. net).

Med vodenim obiskom parka

Predstavitev so dijaki popestrili s krajšimi avtorskimi filmi One, Two, Tree, Four, Un albero per Živa, Flash Planting! in Due parti di me: zamislili so si jih in posneli Jan Devetak, Demetra Jarc, Danijel Bukovec in Alex Faganel ter jih letos prikazali na festivalu Scienza Under 18 v Tržiču.

Za skupni podvig so se dijaki zahvalili ravnateljici in nekaterim profesorjem, še zlasti prof. Harjet Dornik, pravi "duši" projekta, pa tudi nepogrešljivima tehnikoma Ediju in Slavku. Narava jim je postala bolj blizu, vanjo se radi zatekajo v najtežjih trenutkih, saj jim je "odlično zdravilo proti vsakdanjemu stresu, stiski in utrujenosti", so povedali. Projekt pa se še ni končal: naslednje leto ga nameravajo nadgraditi s prenovljenim zagonom in novimi idejami. Ravnateljica Elisabetta Kovic je izjavila, da je ostala brez besed in je "izredno ponosna" na "naše otroke", ki so se zelo lepo izkazali. "Vedno, vedno tako naprej"! / DD

(več fotografij na www. noviglas. eu)

Brolovci v Bratužu

V torek, 31. maja, so učenci Osnovne šole Otona Župančiča uspešno praznovali zaključek šolskega leta. V dvorani KC Bratuž so staršem predstavili, kar jih je najbolj navdušilo na izletih. Prvošolci so opisali, kako se peče kruh, saj so na kmetiji pri Petrovih to tudi sami preizkusili in okusili. Učenci drugega razreda so povedali, katera je gasilska oprema in kako se pravilno izvede klic na pomoč. Tretješolci so predstavili prazgodovinski svet, strokovnjake, ki ga preučujejo in seveda dinozavra Antonia, ki so si ga ogledali v Naravoslovnem muzeju v Trstu. Učenci četrtega razreda so spregovorili o zeliščih in zdravilnih rastlinah na Krasu. Publiko so navdušili z rap glasbeno točko o Krasu. Petošolci so se poslovili z uprizoritvijo zgodbe o lepih ljubljanskih dekletih in privlačnem motoristu, ki je eno od teh odpeljal neznano kam.

Za uvodni in zaključni del so učenci poskrbeli z ubranim petjem narodnih pesmi. Dekleta četrtega in petega razreda so odigrala vlogo angleških študentk na šolski izmenjavi in mojstrsko povezovala vse točke.

Dvorana je bila polna, učenci so se izkazali, učiteljice so bile nanje ponosne.

Kratke

Čistilna akcija na Vrhu Sv. Mihaela - Jus Vrh v sodelovanju s KD Danica, PD Vrh Sv. Mihaela in Zadrugo Brajda organizira udarniško čistilno akcijo dveh parcel (ena je ob cesti v bližini Large, druga je rep ob vhodu v vas, ko se pride iz Šmartna). Zbrali se bomo **v soboto, 11. junija 2016, ob 8. uri** pred sedežem KD Danica. "Pričakujemo vas številne, ker vemo, da vam je mar za našo vas. S seboj prinesite ustrezno orodje", se priporočajo organizatorji.

Godi Keller, šola za starše - Zavod za razvoj waldorfskih šol in vrtcev vabi na šolo za starše priljubljenega mednarodnega predavatelja, pedagoga in pisca Godija Kellerja, ki bo potekala **15. in 16. junija** 2016 od 17. do 20. ure v prostorih KS Nova Gorica (Galerija Frnaža, Erjavčeva ulica 4, 5000 Nova Gorica). Prijave in informacije na manca. biber@waldorf. si oz. na tel. 00386 (0)1 434 55 77.

PROSVETNO DRUŠTVO ŠTANDREŽ
16. 17. 18. in 19. junija 2016, ob 21. uri
v župnijskem parku pod lipami

Gledališče pod zvezdami
Teatro sotto le stelle

Četrtek, 16. junija 2016
Amatersko gledališče Vrba iz Vrbja
Hans Weigel **Namišljeni zdravnik** - komedija
Režija: Gojmir Lešnjak Gojc

Petek, 17. junija 2016
Kulturno društvo Domovina iz Ospa
Ray Cooney **Plešejo z d'narjem** - kriminalistična komedija
Adaptacija in režija: Edita Frančeškin

Sobota, 18. junija 2016
Gledališka skupina O' Klapa
Andrej Rozman Roza **Obuti maček** - družinski mijauzikl
Režija: Sanja Vogrič
Glasba: Patrick Quaggiato

Nedelja, 19. junija 2016 *
Mladinski dramski odsek Prosvetnega društva Štandrež
Fran Milčinski **Butalci** - humoreska
Režija: Emil Aberšek
Songi: Matej Petejan

V soorganizaciji Zveze slovenske katoliške prosvete, podpori Dežele FJK in pod pokroviteljstvom goriške občine ter Fundacije Cassa di Risparmio di Gorizia.
V primeru slabega vremena predstava Obuti maček odpade, ostale pa bodo v župnijski dvorani A. Gregorčič.
**Brezplačna nagradna predstava za abonente Štandrež 2015.*

Obvestila

Združenje cerkvenih pevskih zborov vabi na koncert cerkvenih pesmi otroških, mladinskih in odraslih pevskih zborov, ki bo potekal v petek, 10. junija, ob 20.30 v župnijski cerkvi v Štandrežu.

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško sporoča članom in prijateljem, da bo v petek, 10. junija, ob 19.30 v Tumovi dvorani v KB Centru v Gorici na korzu Verdi 51 predaval otorinolaringolog Alojz Zorn o problemih naglušnosti.

Zveza slovenske katoliške prosvete vabi v nedeljo, 12. junija 2016, ob koncu sezone vse odbornike in člane včlanjenih društev ter prijatelje na družabnost "Gorica praznuje". Prireditev se bo pričela ob 18. uri v zunanjih prostorih Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici. Praznovanje in družabnost bo popestril ansambel Briški kvintet.

Pokrajina Gorica prireja v torek, 14. junija, ob 10.30 v palači Attems mednarodni simpozij na temo Kras - kje je bodočnost?

PD Vrh Sv. Mihaela vabi na "Okusne harmonije", ki bodo potekale v okviru Junijskih večerov sovodenjske občine v torek, 14. junija, ob 20. uri na vrtu župnišča v Sovodnjah. Vstop je prost, a je zaželena rezervacija. Informacije: bodeca-neza@yahoo. it ali tel. št. 340 5548295 (Lucrezia).

Pesmi DVS Bodeča Neža se bodo prepletale z degustacijo domačih dobrot krajevnih gostincev in vinarjev.

Predzadnji večer letošnjih Snovanj v organizaciji centra Komel in društva Arsatelier bo v cerkvi sv. Martina v Doberdobu v petek, 17. junija 2016, ob 20.30. Nastopali bodo učenci SCGV Emil Komel iz podružnice Doberdob, OPZ Veseljaki pod vodstvom Lucije Lavrenčič in MePZ Hrast pod vodstvom Hilarija Lavrenčiča. Program bodo obogatile solistične, komorne in zborovske skladbe, nastopil bo tudi godalni orkester mladih domačih izvajalcev. Toplo vabljeni.

Občina Sovodnje ob Soči sporoča, da bo občinska knjižnica zaprta zaradi selitve v nov sedež na Prvomajski ulici št. 42 (Butkovičeva hiša) do petka, 16. 9. 2016 (ukrep župana št. 3 z dne 31. 5. 2016).

Mladinski dom vabi otroke od 6. do 14. leta na "POLETNOSTI 2016": z igrami, izleti, videodelavnico, kopanjem, adrenalinskimi pustolovščinami. Informacije in vpisi: tel. 0481-280857 ali 366-6861441, 331-6936603, e-pošta mladinskidom@libero. it

V središču mesta dajamo v najem prenovljeno stanovanje, primerno tudi za pisarno. Info tel. 340 9248297.

Slovensko planinsko društvo prireja od 22. do 28. junija izlet v Apenine (skupina Velino-Sirente) in ogled arheoloških in nekaterih kulturnih spomenikov v srednji Italiji. Prevoz z avtobusom, namestitev v hotelih v dvoposteljnih sobah. Predhodne prijave: Vlado.

Prispevke za Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel v spomin na ravnatelja prof. Silvana Kerševana lahko nakažete na bančni tekoči račun: Banca di Cividale (Via Kugy, 2, Gorica) IBAN IT 30 C 05484 12402 003 570 036 225; SWIFT CIVIIT2C s pripisom: za SKLAD SILVANA KERSEVANA. Informacije na tajništvu SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569.

Potrebujem delo in bi z veseljem pomagala v gospodinjstvu ali pri skrbi za ostarelega ali bolnega človeka. Čakam vaš klic na 00386 41 936 652 – Darja.

40-letna mati nudi dnevno nego starejšim na domu. Ne 24 ur. Lahko tudi kuha in pospravlja stanovanje. 3-letne izkušnje. Tel. 00386 41 390 244.

Ostale male oglase bomo objavili prihodnjič.

Čestitke

Mesec dni je že minilo, odkar se je detece rodilo, da bi Ivota, Katjo, Julijo, Vido in Andreja razveselilo. Vse najboljše ob rojstvu male Marte! PD Vrh Sv. Mihaela

Moškemu zboru MIRKO FILEJ in Zdravku Klanjščku ob pomembnem jubileju čestita MePZ Rupa-Peč.

RADIO SPAZIO

Vrata proti vzhodu (od 10.6.2016 do 16.6.2016)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www. radiospazio103. it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan razen ob sobotah od 20.00 do 21.00. Spored:

Petek, 10. junija (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Nedelja, 12. junija, ob 21. uri (vodi Ilaria Banchig): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, rezijanskem in ziljskem narečju.

Ponedeljek, 13. junija (v studiu Andrej Baucon): Narodno-zabavna in zabavna glasba - Zborovski kotiček - Novice iz naših krajev - Obvestila in večerni vic.

Torek, 14. junija (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 15. junija (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Dolgopoge čaplje - Izbor melodij.

Četrtek, 16. junija (v studiu Andrej Baucon): Lahka glasba - Zanimivosti iz sveta - Obvestila in večerni vic.

Kulturni center Lojze Bratuž
Krožek Anton Gregorčič

SREČANJA POD LIPAMI

Goriška senatorka
LAURA FASIOLO

Ustavna reforma, razvojne perspektive za Goriško, vprašanje zdravstva in čezmejno sodelovanje v sklopu EZTS. O naštetih in drugih temah bo spregovorila nekdanja ravnateljica na goriških višjih šolah in edina goriška predstavnica v rimskem parlamentu. Pogovor bo vodil časnikar Julijan Čavdek.

V četrtek, 16. junija 2016, ob 20.30
Kulturni center Lojze Bratuž - Gorica

Stare kulture

Sončni in lunin koledar (1)

V zadnjem času je vse več pozornosti posvečene starim kulturam in v njihovih ostankih raziskovalci zelo pogosto iščejo, prepoznavajo snovne predmete za merjenje časa – koledarje.

Pred kakim desetletjem je bila v Narodnem muzeju v Ljubljani zelo odmevna razstava o vučedolskih najdbah in največ pozornosti pri tem je požel 'vučedolski koledar'.

Gre za keramično vazo z enostavnim okrasjem z osnovnim elementom črte in kroga. Nekateri so v tem prepoznali merjenje časa po zvezdi Orion *(Opomba: Leta 2003 je režiser Jadran Sterle posnel dokumentarec o domnevnem koledarju in se sklicuje na profesorja arheologije, Zagrebčana, dr. Aleksandra Durmana, ki je "po vrsti izjemnih arheoloških najdb v Vučedolu pod Fruško goro v neposredni bližini Vukovarja prepričan, da je prav vučedolski koledar najstarejši v vsem indoevropskem kulturnem prostoru, saj so datacije pokazale, da so arheološke najdbe stare okrog 5000 let – torej so vučedolski koledar uporabljali ljudje ob koncu mlajše kamene dobe okrog 3000 let pr. Kr. Koledar je narejen po poteh ozvezdij, in Orion je tu glavni junak". Vir: http: //www. arheologija. si/images/novice/DokumentarciSterle. pdf, 11. 5. 2016)*

Tudi sicer nanese beseda na koledar, ko stojimo pred velikimi kamnitimi bloki Stonehengea in podobnih najdb. Na Škotskem govorijo o najdbi – najstarejšem Luninem koledarju *(Warren Field je kraj, kjer leži koledar iz srednje kamene dobe. Gre za spomenik, ki je bil postavljen 8000 pr. Kr. in vsebuje 12 vdolbin, za katere menijo, da sovpadajo z Luninimi menami in da so služile kot Lunin koledar. Imajo ga za najstarejši doslej odkriti Lunin koledar. Leži blizu Crathes Castle v pokrajini Aberdeenshire na Škotskem. https: //en. wikipedia. org/wiki/Warren_Field, 5.4.2016)*, zelo impresivna najdba so ostanki naselbine starih Dalcijcev *(Ljudstvo, iz katerega so po mešanju z preostanki vojske zmagujočih Rimljanov, ki so se z Dačankami poročili, ko so pobili njihove moške, so sedanji Romuni. Živeli so v istem času kot naši Karni, Istri in Japodi in so nosilci iste kulture. Nekateri jih upravičeno prištevajo med venetska ljudstva. Pomembno simbolno vrednost je imel v njihovi zavesti volk.)* - Sarmisegetuze, ki naj bi tudi predstavljala koledar.

Domnevni Sončni disk iz najdišča SARMISEGETUSA v današnji Romuniji. Naravno obliko kroga ima tudi zemlja; če se zavrtimo okoli svoje osi, nam horizont, obnebnica zariše prav krog. Prvi hrami, posvečeni Materi zemlji, so bili tudi okrogle oblike.

Malokdaj pa pomislimo na očitno dejstvo, da je najstarejši, najpopolnejši in najtočnejši koledar pravzaprav stvarstvo, ki je človeka obkrožalo. Celo stvarstvo je bilo sveto, predmet čaščenja, bilo je pravzaprav božji hram. Zemlja, narava, Sonce in Luna pa točni merilniki izsekov neskončnega nadaljevanja časa.

Sonce je še do danes očitni merilec dneva. Dan se začne in konča z obratom Zemlje okoli Sonca ali obratno, kot se dozdeva človeku. Zdi se, da obstaja neposredna povezava med besedo 'dan', 'day' in pritrdilnico 'da' *(Pritrdilnica 'si', 'jeste' je povezana z glagolom 'biti' (essere), obstajati.)*, nikalnica 'ne' pa z 'nočjo' in to dosledno v vseh izvornih evropskih jezikovnih skupinah. To smiselno povezavo najdemo pri italijanskem izrazu za dan, to je 'giorno' – žarno. Poldan je pri njih 'mezzogiorno', to je 'med/vmes žarno', popoldan pa je 'pomeriggio', to je 'povmes-žarno', če končnico '-rižno' obrnemo v logični '-žarno'.

Prav tako je očitno, da se po Soncu določata začetek in konec, to je dolžina leta ali staroslovenskega 'koleda', to je 'kola dan', dan, ko se je Sončev krog, kolo, sklenilo. Naravni začetek leta je sedaj 21. december ob zimskem Solnčevem staju *(Solnce je izraz, ki se je za sonce uporabljal najdlje v verskih spisih, ki so bili v uporabi še v 60. letih.)* – zimskem solsticiju. Pred okoli dva tisoč leti je bilo to o Božiču, 25. decembra. Zakaj danes začetek leta praznujemo sedem dni za tem, je vprašanje naravnih zamikov nebesnih teles in kasnejših sprememb koledarjev. Prava revolucija v merjenju časovnih izsekov se je zgodila z uvedbo tako imenovanega rimskega desetniškega koledarja, ki je presekal z logiko opazovanja narave in uvedel arbitrarne mejnike. Poleg nadomeščanja starega znanja z novimi merili so ti imeli namen ovekovečenja moči posameznih vladarjev in papežev *(Glej 'rimski desetniški' in julijanski ter gregorijanski koledar. Papež Gregorij XIII. je julijanskega zamenjal leta 1582, čas pa se je določil vnazaj do leta 0.).*

/ dalje

Leda Dobrinja

V spomin

Poldu Antoniču, pevcu s srcem in dušo

V petek, 27. maja, se je velika množica ljudi v Jamljah poslovila od Leopodla Antoniča, ki je po krajši bolezni umrl v tržiški bolnišnici v torek, 24. maja. Rodil se je v Brestovici leta 1929, a ob razmejitvi, leta 1947, se je družina umaknila v sosednje Jamlje in tu ostala.

Ljubezni do petja se je rajni Poldo, kot smo ga vsi imenovali, navzel v družini, a tudi v rojstni vasi, kjer je še doraščajoče fante ob župniku zbiral njegov brat Mirko in sestra Nežica, da bi jih tudi s petjem navduševali za slovenstvo in duhovne-verske vrednote. Zato je bilo naravno, da se je ta ljubezen do petja po vojni kazala tudi v Jamljah, kjer so si ustvarili nov dom v neposredni bližini svoje rojstne vasi, ki so jo zapustili, kot je zapisala njihova mama Anastazija, ker "človeku ni bilo mogoče ostati pod režimom, ki se je v sovraštvu izživljal prav zoper to, kar mu je bilo najdražje, zoper verske svetinje". V tistem času je čez mejo v Jamlje prišel tudi dolgoletni brstovski župnik g. Bernard Špacapan in Antoničevi so se kot odlični pevci takoj vključili v jameljski cerkveni zbor, ki se je tako okrepil s tremi ženskimi in tremi moškimi glasovi.

Pogrebno mašo je daroval g. Ambrož Kodelja, ki je v svoji homiliji med drugim izpostavil zvestobo in pripravljenost rajnega Poldota, da je po svojih močeh vedno rad pomagal župnijski skupnosti. Na koru pa sta mu zapela zbor Fantov izpod Grmade, ki jih je pomagal ustanavljati, in ženski del jameljskega cerkvenega zbora, ki mu je bil rajni steber moške sekcije. Tudi ob odprtem grobu so mu v slovo zapeli Fantje izpod Grmade, medtem ko je tajnik zbora Marko Tavčar v poslovilnem nagovoru poudaril, da s Poldom Antoničem odhaja v večnost še en član tiste zgodovinske skupine pevcev, ki jim je bila slovenska pesem vir velikega veselja in spodbuda za vztrajanje in vsestransko rast. Fantje iz Brestovice, ki jih je usoda privedla preko meje, so se namreč včasih zbirali v gostilni pri Gvardjanknih v Jamljah ali v Mavhinjah in si predvsem sebi v veselje kaj zapeli. Prav ta več kot petnajstletna nedeljska prijateljska srečanja

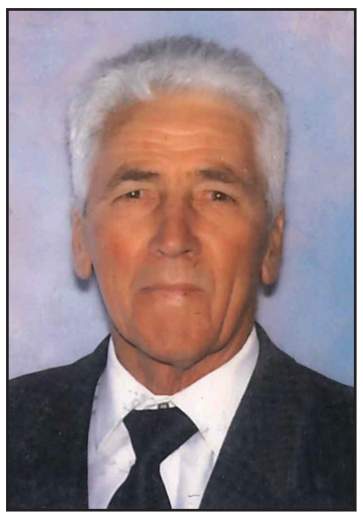

so bila povod, da so se odločili in se na koncu daljnjega leta 1965 zbrali v Devinu pri Francu Antoniču ter kmalu po novem letu začeli z vajami kot organiziran zbor, kot Fantje izpod Grmade, ki jim je prav Poldov starejši brat Venko tudi dal ime, svak Ivo Kralj pa prevzel vodstvo in ga uspešno vodil vse do konca sezone 2010/11.

Poldo je bil torej med ustanovnimi člani in eden dveh stebrov baritonske sekcije Fantov, pri zboru pa je pel vse do jubilejnega koncerta ob 45-letnici delovanja pred petimi leti. Vendar tudi po tem ni opustil petja in je bil vsako nedeljo in praznik redno na koru, saj se za cerkvene pevce ve, da to so in ostanejo, dokler sploh morejo na kor. Bil je odličen pevec s toplim baritonom, neutrudljiv, ko se pesem naravno oglasi in je predvsem izraz želje in potrebe duše, da s pesmijo pove svojo bolečino ali veselje in ko se ustvari enkratna povezava glasov in občutkov; takega bomo tudi ohranili v najlepšem spominu.

Hčerkama Bogomili in Kristini, sestrama Anici in Mariji in vsem ostalim sorodnikom izrekamo občuteno sožalje.

V. J.

Pričevanje

Moj odnos do slovenščine

Po slovensko se pogovarjam tako v družini kot v šolskem in športnem okolju. Rodil sem se v mešanem zakonu: z mamo in s sorodniki po njeni strani govorim po italijansko, z očetom in njegovimi sorodniki pa po slovensko. Zanimivo je sporazumevanje med mano in sestro, ki se je spremenilo z leti. Dokler sem bil otrok, sva med sabo govorila samo po italijansko, ker sva največ časa preživljala med tednom z mamo in nonoti po materini strani, tako da sva se navadila med sabo komunicirati v italijanščini. Ko sva bila z očetom, sva vseeno uporabljala jaz in sestra italijanščino.

V času osnovne in nižje šole sem s številnimi sošolci govoril po italijansko. Na višji pa se je situacija popolnoma spremenila: znašel sem se v novem ambientu, kjer sem se s sošolci začel pogovarjati samo po slovensko. Obenem sem začel obiskovati slovensko dramsko skupino MOSP, imel mnogo novih slovenskih prijateljev s Krasa in iz Trsta, ki jih v Miljah nisem imel, saj gre za večinoma italijansko mestece. Srečeval sem se z novo stvarnostjo in se je v meni okrepila slovenska identiteta. Tako sem predlagal sestri, da začneva med sabo govoriti po slovensko, ker sem se hotel pogovarjati z njo v obeh jezikih najinih staršev, in sva zares.

V Miljah je težko govoriti po slovensko, ker je večina prebivalstva italijansko govoreča, vendar nas je tu tudi nekaj Slovencev. V miljskem okolju govorim po slovensko z dvema članoma športnega društva, kjer treniram karate, z nekaterimi sošolci osnovne šole in s člani slovenskega društva naše občine Kiljan Ferluga.

Ko sem bil otrok, sem mislil le v italijanščini. Odkar sem na višji, pa je moje mišljenje postalo dvojezično, ker preživljam več časa v slovenskem okolju. Še vedno mislim glede marsikakšne stvari v italijanščini, v zadnjih letih pa tudi precej pogosto v slovenščini.

Bolje obvladam italijanščino, ker je to moj materni jezik in jezik kraja, v katerem živim. Vendar se zelo potrudim, da bi bil tudi "očetov" jezik na isti ravni materinščine. Vsak dan berem Primorski dnevnik, gledam dnevnik Televizije Slovenija in naš TDD. Z veseljem berem slovenske romane ali Delovo Sobotno prilogo. Letos sodelujem petič na tekmovanju za Cankarjevo priznanje. Ker mi je všeč gledališče, sem bil tri leta član slovenske ljubiteljske gledališke skupine MOSP, letos pa sem že drugo leto abonent SSG-ja. Da bi utrjeval znanje slovenščine, sem se lani udeležil dvotedenske Mladinske poletne šole slovenskega jezika v Ljubljani. Skratka: s tistim, kar mi je všeč, hočem izboljšati slovenščino.

Zame sta slovenščina in italijanščina najpomembnejša jezika (učim se tudi angleščine in nemščine), ker sta jezika mojih staršev, dedov in bistvo moje narodne identitete. Jezik, ki ga govorimo Slovenci v Italiji, se v nekaterih vidikih precej razlikuje od slovenščine, ki jo govorijo v matici. Naša slovenščina ima številne besede iz nemščine in italijanščine, ki ima velik vpliv na našo skladnjo. Pravzaprav naše slovenščine ne moremo opredeliti tako enostavno. Včasih sem si predstavljal, da samo mi ne govorimo prave slovenščine, zaradi močnega italijanskega vpliva na naše besedišče. V resnici v Ljubljani angleščina igra isto vlogo, ki jo pri nas ima italijanščina. Nerazumljivo mi je, da nove generacije v "srcu" Slovenije zatajujejo lastni jezik za "ful kul" angleške izraze, ker tako izgubljajo svojo identiteto. Znanec, ki je študiral na ljubljanski univerzi, mi je povedal, da mu Ljubljančani očitajo, češ da govori starinsko, ko se je pogovarjal v naši knjižni slovenščini.

Ne morem predvideti, ali bomo čez sto let v svojih krajih govorili še po slovensko. Mislil sem, da je rešitev v okrepitvi medsebojnega odnosa med Slovenci v Italiji in matico. Lahko pa ugotovim, da tudi sama matica ni tako brezmadežna, kar se tega tiče.

Danilo Devetak, V. B
Klasični licej F. Prešeren, Trst
(Glasilo Ljubljana, številka 1, 2016, publikacije MOL)

Drago Štoka: "Koroška v mojem srcu"

Nedavno tega (2016) se je znašla na policah nova drobna knjiga dr. Draga Štoke **Koroška v moje srcu**, v založbi Mohorjeve družbe v Celovcu in Goriške Mohorjeve družbe. Knjiga predstavlja nadaljevanje številnih predhodnih avtorjevih memoarskih del ter sestoji iz niza črtic, v katerih avtor opisuje svoje srečanje s Koroško in njenimi ljudmi, od otroštva in mladosti naprej pa do zrelih srednjih let. Kot narodnjak si je namreč že zgodaj v življenju želel spoznati to "zibelko slovenstva", kot tudi Vetrinjsko polje, kraj krutih in tragičnih odločitev, ki so pahnile v smrt desettisoče ljudi, vključno s slovenskimi rojaki. Prve poti v otroštvu so potekale v spremstvu narodno zavednega in pokončnega očeta, ki je sinu odkrival svetinje slovenstva na Koroškem (Celovec, Vojvodski prestol, Gospo Sveto idr.). Sledila so srečanja v mladosti in zrelih letih, ko je avtor tkal številna trajna prijateljstva, ki so obrodila bogato sodelovanje med zamejskima skupnostima v Italiji in na Koroškem, na kulturnem, političnem in drugih področjih, ki traja še danes. V knjigi srečamo mnoge zanimive osebnosti, ki so pustile za seboj neizbrisen pečat na obeh manjšinskih scenah, in spoznamo trnovo pot, ki so jo naši rojaki na Koroškem prehodili v boju za svoje pravice, od plebiscita naprej, prek nacizma, uveljavljanja 7. člena državne pogodbe, Heimatdiensta idr. Knjigi je avtor dodal še nekaj zapisov o svojih poteh v Lurd, v obe Ameriki in drugam ter nekaj krajših tekstov o aktualni problematiki naših rojakov v Italiji (Kulturni tabori na Repentaboru, Draga, Slomak, prvi čezmejni projekti idr.). Tudi ta del avtorjeve življenjske izpovedi je pisan iskreno in z velikim čustvenim nabojem ter pospremljen z avtorjevimi razmišljanji in komentarji, v duhu njegove predanosti slovenstvu, demokraciji, socialni državi in krščanskemu etosu. V njem avtor s srcem na dlani razkriva tudi samega sebe, svojo duhovno podobo, svoj odnos do sveta ter svoje bolečine in radosti, pri čemer najbolj izstopa njegova neomajna vera v zmago dobrega nad zlim. Knjiga je zanimivo čtivo za vsakogar, ki želi podrobneje spoznati zamejsko stvarnost v Italiji in na Koroškem ter začutiti njen življenjski utrip. / **Milan Gregorič**

Razpis za slovenske šole

Svet slovenskih organizacij izraža zadovoljstvo ob novici, da je razpis natečaja za slovenske šole pripravljen in da bo kmalu objavljen v Uradnem listu. Pomembno je tudi, da se bo lahko na natečaj prijavili tudi tisti slovenski šolniki, ki so se vpisali na razpis za italijanske šole. SSO ocenjuje, da je ta dosežek sad skupnega prizadevanja v sklopu slovenske narodne skupnosti v FJK. Ko je v javnost prišla vest o težavah in zamudah, so na to prvi opozorili slovenski šolniki. Njihovo zaskrbljenost in poziv pa sta pri obeh krovnih organizacijah naleteli na potrebno občutljivost in razumevanje, da so se takoj začela prizadevanja za čim hitrejšo rešitev.

SSO priznava poslanki Tamari Blažina pomembno prizadevanje, da se je celotna zgodba pozitivno razpletla. Obenem pa poudarja tudi pomemben poseg goriške senatorke Laure Fasiolo, ki je ravno tako posegla pri pristojnih uradih na priporočilo predsednika Walterja Bandlja. Svet slovenskih organizacij pričakuje, da bo sedaj celoten postopek potekal na podlagi časovnih rokov, ki so bili dani v javnost in da ne bo dodatnih zamud. Slovenske šole namreč zelo potrebujejo novih rednih šolskih moči, da bi bila vzgojno-izobraževalna ponudba na primerni kakovostni ravni. Pri tem Svet slovenskih organizacij upa, da bo v kratkem poskrbljeno tudi za ravnateljska mesta na slovenskih šolah.

Visok jubilej prof. Borisa Paternuja

Vse najboljše!

Kako naj bi jubilanta akademika profesorja Borisa Paternuja predstavili, če ne kot najgenialnejšega razlagalca slovenske literature. Rodil se je v Predgradu 5. junija sila pomembnega leta 1926, torej v letu rojstva kraljice Elizabete, Marilyn Monroe, Fidela Castra in Jožeta Toporišiča. Že kot dijak srednješolec se je uprl nacističnemu zavojevalcu in se še nepolnoleten vključil v Narodnoosvobodilno vojsko. Po vojni je moral nadoknaditi zamujeno v gozdovih, leta 1960 je diplomiral iz slavistike, leta 1960 pa tudi doktoriral. Na ljubljanski univerzi je predaval zgodovino slovenske književnosti, nakar je postal član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Vodil je skupinsko raziskavo povojne literature, kakor tudi pesništva upora, ki je nastalo v letih vojne med 1941 do 1945. Seznam knjig, esejev, člankov, predavanj na univerzah doma in po svetu, posegov na simpozijih je izredno dolg, kot je obširno jubilantovo poznavanje slovenske pa tudi svetovne literature in filozofije. Omeniti pa bi bilo treba vsaj organizacijo simpozija "Obdobja" v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, soureditvo Slavistične revije, in sodelovanje v glavnem uredniškem odboru Enciklopedije Slovenija, poskrbel pa je tudi za novo izdajo Brižinskih spomenikov.

Gotovo pa je prof. Boris Paternu znan kot največji poznavalec Franceta Prešerna, ki velja za prvega in vodilnega klasika slovenske poezije, za klasika ne samo v nacionalnem merilu, temveč po merilih razvitih evropskih literatur. Bil je prvi, ki je prestopil meje provincialne poezije in njenih didaktičnih namenov in poezijo konstituiral kot poezijo, kot avtonomno besedno in suvereno pesniško umetnost. To je bilo mogoče, ker je bil po eni strani globoko zasidran v domači duhovni in pesniški tradiciji, hkrati pa tudi notranji svetovljan, ki je živel z vrhovi evropske literature od grške in latinske antike ter renesanse do sodobnosti z romantiko v njenem središču.

V uvodnem intervjuvu h Književnim študijam 2 ga je Peter Kolšek označil za tistega našega literarnega zgodovinarja, ki je slovensko književnost 19. in 20. stoletja domislil v najbolj sintentiziranih literarnovednih sporočilih. Njegove tipologije predstavljajo osnovno strokovno orientacijo po terenu domače umetniške besede, na katerem s posebno privrženostjo obvladuje tisto vezano, torej pesniško besedo – in v tem pogledu je tako eminenten prešernoslovec kot modenoslovec.

Na Kolškovo vprašanje, kdo je najbolj zaviral razvoj slovenske literature, je odločno odgovoril: Nevihtno vprašanje, odgovarjam metonimično: škofija, Centralni komite partije in osebni bančni račun. Glavna odpornost pa v slovenskem sizifovstvu, v posebni moči kljubovanja in vztrajanja sredi resignacije same.

Ob svoji 80-letnici je deal: če je koledar že naš gospodar in se nenadoma znajdemo na neki bolj opazni zarezi, si morda že lahko dovolimo tudi drugačen, zasukan pogled na lastno početje. Moja življenjska izkušnja je, da resnice ne poznamo do konca, dokler je ne vidimo tudi z njene smešne, humorne strani. In če na svojo dolgoletno razlagalno učenost pogledam s tega konca, mi pride na misel sijajno spoznanje duhovitega Poljaka Leca: "stvari so enostavne, dokler jih ne začnemo razlagati".

Na mnoga zdrava, uspešna leta, polna novih spoznanj!

Saša Rudolf

Mestna galerija Nova Gorica

Mito Gegič: Vemo, kje živite! /We know where you live! Multimedijska razstava

Letošnjo razstavno sezono v Mestni galeriji Nova Gorica zaključujemo z multimedijsko razstavo Mita Gegiča, slikarja, ki se skozi svojo "lovsko" govorico loteva družbenih problemov.

Njegova slikarska dela so zgrajena večplastno in postopno. Tako jih je potrebno tudi brati. Najprej prelepi celotno površino platna z vzporednimi trakovi selotejpa in nanje naslika prizor. Selotejp nato odlepi in trakove prestavi na novo platno tako, da včasih prenese celotno sliko, drugič zgolj vsak drugi trak. S premestitvijo nastane diptih, dve medsebojno komplementarni sliki, kjer prepoznavnost motiva na eni narekuje izgubo njegove jasnosti na drugi. Sledi procesa dela umetnik namenoma ohranja vidne. V obliki vertikalnih ali horizontalnih linij delujejo, kot bi prizor opazovali skozi rešetke kletke ali žaluzije okna.

Druga dela, ki bodo prav tako razstavljena v novogoriški Mestni galeriji, pa izpostavljajo, kot pravi Denis Volk v svojem uvodnem eseju, v razstavni katalog: "moralne in etične vidike. Kljub temu da v njih skoraj vedno uporabi dele mrtvih živali in rogovje, pa so vse bolj družbenokritična, pogosto posegajo tudi na medosebne, medčloveške in družbene odnose. Zaznamuje jih kritičen pogled na sodobno družbeno dogajanje, na krizo in stiske, ki jih ta prinaša tako posamezniku kot širši družbi, na osebne značilnosti posameznikov in odnose med množicami drugačnih ali različnih,

na vse večji egoizem, nestrpnost, pomanjkanje sočutja ..., kar posameznika lahko potisne v osebno stisko".

Razstava bo na ogled do 24. junija 2016.

O umetniku

Mito Gegič (1982, Ljubljana) je leta 2002 maturiral na gimnaziji Ptuj in se še istega leta vpisal na slikarski oddelek Akademije za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani pod mentorstvom prof. Emerika Bernarda. Preko programa za izmenjavo študentov CEEPUS je v letu 2006 obiskoval Akademijo likovnih umjetnosti v Zagrebu na oddelku za nove medije. Leta 2008 je diplomiral pri prof. Hermanu Gvardjančiču z naslovom Rob in polje moči. Trenutno se dodatno izpopolnjuje na slikarski specialki Akademije za likovno umetnost in oblikovanje pod mentorstvom prof. Zmaga Lenárdiča. Živi in dela v Škofji Loki in na Ptuju.

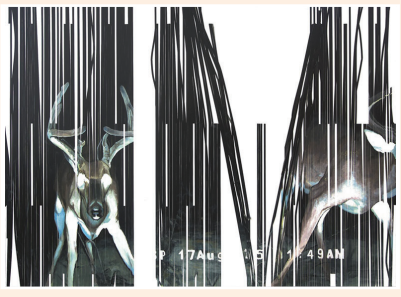

VIPAVSKI PRIIMKI (7)

Tino Mamić

FRELIH

Na Vipavskem so vsi Frelihi iz iste korenine, ki ji sledimo natančno 401 leto nazaj. Takrat najdemo v dolini prvega Frelih, ki je bil nemškega, mogoče tirolskega porekla. Prišel je morda iz Gorenjske, kamor so se Frelihi naselili v 13. stoletju. Mlajši sinovi številčnih družin so namreč odhajali v svet s trebuhom za kruhom. Prišli so iz Tirolske. Ali je takrat ali malo kasneje eden od nemških kolonistov priimek Frölich zanesel iz hladne Selške doline v toplo Vipavsko, še ne vemo. Bo pa to verjetno kmalu jasno, ko bodo narejene genetske raziskave. Druga možnost bi bila, da je prišel kar iz Tirolske ali iz kake druge nemško govoreče dežele.

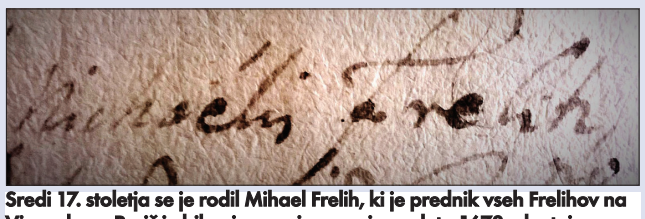

Sredi 17. stoletja se je rodil Mihael Frelih, ki je prednik vseh Frelihov na Vipavskem. Prvič je bilo njegovo ime zapisano leta 1673 v krstni matični knjigi za Šembid (Podnanos), ki jo hrani Škofijski arhiv Koper.

Mnogi so v svet šli tudi zaradi verskih prepričanj. Po nastanku protestantizma je veliko ljudi zaradi verskih razlogov selilo svoje družine po načelu Cuius regio, eius religio. Načelo, da morajo podložniki sprejeti vero svojega zemljiškega gospoda, ki je bila sprejeta z augsburškim verskim mirom (1555). Možno bi bilo, da je v 16. stoletju tako v Vitovše prišel Frelih, ki se ni hotel odpovedati katoliški veri.

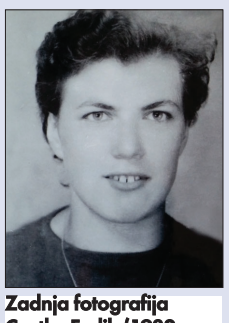

Zadnja fotografija Cvetke Frelih (1932-1958)

Priimek je nemški ali judovski, kjer ga najdemo med Aškenazi (nemškimi Judi). V prevodu gre za pridevnik vesel ali srečen. Nekakšen Veselko. Prvi nosilec priimka je bil potemtakem veseljak. Obstaja pa še ena razlaga. Rodoslovec in etnolog Maks Goričar je sredi prejšnejga stoletja razmišljal, da gre za slovesnki priimek, ki so ga v nemško obliko prevajali v nemškutarskem zagonu. "Brelih, Frelih, celo v Fröhlich se je predjalo tu pa tam. Odkod? Mestnik je slovenski in čisto naš: V vrelih. Tako nahajamo ta priimek v krajih, kjer so (topla) vrela. Na primer v Laškem je bil Andreas Vreilijh in večkrat slično. V Šoštanju pa Vrelih, celo Fröhlich ex Topouschiza".

V Sloveniji živijo 703 Frelihi. Več kot pol je Gorenjcev. Na Primorskem, kjer so verjetno vsi iz vipavske veje, je Frelihov 80, največ v Vipavski dolini.

Vsekakor lahko trdimo, da je prvi Frelih v Vitovše ali Otošče, vas na skrajnem vzhodnem robu doline, prišel pred letom 1600. Prvi vpis je namreč v poročni matični knjigi iz 1615. Marija Frelih, hči Andreja Freliha, se je takrat poročila v Vipavo. Glede na število prebivalstva in redke omembe Frelihov lahko sklepamo, da v prvi polovici 17. stoletja v Vitovšah ni živelo več kot 20 Frelihov.

V najzgodnejših urbarjih za 16. in začetek 17. stoletja za Vitovše in okolico ni nobene omembe priimka Frelih. To seveda ne pomeni nujno, da Frelihov takrat v Vitovšah ni bilo. Urbarji namreč ne vsebujejo priimkov vseh prebivalcev posameznih vasi, ampak le manjšino. Isto velja za krstne knjige. Zaradi oddaljenosti od Vipave je vikar za podružnično župnijo Lozice le redke krste tudi vpisal. Žal velja, da velika večina krstov in porok iz današnjih župnij Šembid (Podnanos) in Lozice pred letom 1653 žal ni bila vpisana, čeprav so v Vipavi matične knjige pisali že od 1612 naprej. Šele po letu 1653 je bila večina krstov vpisana. Še vedno le večina, ne pa vsi. Po grobi oceni je petina rojstev ostala nevpisana. Posebej to velja za bolj oddaljene podružnice, kot so Vitovše.

Pravi in dokazani rodovnik Frelihov se začne prav v tistem času. Okoli leta 1640 je v Vitovšah nastala družina, v kateri se je rodil Mihael Frelih. To potrjuje tudi izredno dragocena najdba tramu z letnico 1635, o kateri govori ustno izročilo sedanjih prebivalcev hiše. Letnica označuje, kdaj je bila hiša zgrajena. Mihaelova sodobnika, mogoče brata, sta bila Gašper in Štefan. Vsi trije so si ustvarili družine, iz katerih izhajajo vsi kasnejši Frelihi iz Vitovš.

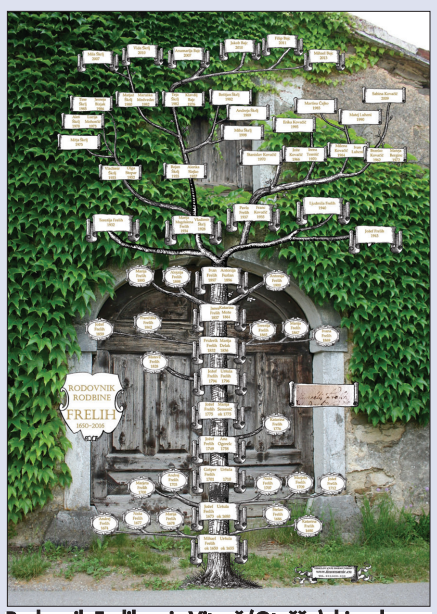

Rodovnik Frelihov iz Vitovš (Otošča), kjer danes potomci nimajo več tega priimka, ga pa najdemo zato v mnogih drugih krajih. Najbližji so v Lozicah in Podbregu.

Čeprav rodbina ni tako zelo številčna, pa najdemo potomce precej daleč, na Dolenjskem. Tja je bil kot duhovnik poslan Matej Frelih (1828-1892). Vihrav in humoren človek, član narodne straže iz 1848, lahkotni pesnik, urednik in publicist, je med svojimi psevdonimi uporabil tudi priimek Vesel. Kot župnik je na Premu zgradil župnijsko cerkev, pa tudi sicer je ogromno gradil. V Trebnju je bil dekan in, ko je umrl, mu je cerkveni časopis Zgodnja danica posvetil kar prve štiri strani.

Danes najdemo na vinskih etiketah Vinske kleti Frelih iz Šentruperta pri Trebnjem upodobljeno cerkev. Lahko bo kdo pomislil, da je Matej svoj rod in trto ponesel iz Vipavske doline v dolino Mirne. In prav bo imel. Matej (ali Matevž) je namreč k sebi povabil nečaka Jožefa Freliha za oskrbnika in nečakinjo Marijo za gospodinjo. Prav Frelihovi so ob reki Mirni zasadili velik, sodoben vinograd. In njihovi potomci so prvi dolenjski cviček natočili v buteljko. Pomenovali so ga "Cviček od fare". Sledila je prva dolenjska penina, "Penina od fare". Jožefov vnuk Josip Frelih je zaslovel kot industrialec – najprej je naredil tovarno plastike, potem pa prevzel celo vrsto podjetij. Tudi znano tovarno sokov Dana. In to ne zaradi zaslužkarstva, ampak zato, ker je hotel s prevzemom opešane tovarne ohraniti službe svojim rojakom.

Zelo tragična zgodba pa se je odvila na domačiji Frelihov, pri Mlačevih v Otošču leta 1958. 26-letna Cvetka Frelih je šla po drva za hišo, ko se je nenadoma zgrudila na tla. Zadela jo je zablodela krogla jugoslovanske vojske, ki je imela svoje manevre na Nanosu. Očividec iz Lozic je takrat povedal, da je vojska preizkušala domet orožja in so jugoslovanski oficirji to spremljali z daljnogledom. Družina je seveda doživela šok. A temu je sledilo še nerazumevanje. Nobene preiskave, nobenega iskanja odgovornih. Družina ni dobila nikakršnega pojasnila, kaj šele opravičila ali odškodnine. Med pripovedovanjem si njena sestra Pavla Kovačič (79) obriše solzo: "Tako sva bili povezani. Niso se niti opravičili. To je zločin nad zločinom".

Kratke

Praznovanje na Socerbu

Temni sivi oblaki so v nedeljo, 29. maja, popoldan prekrivali Tržaški zaliv in okolico ter obilno zalivali celotno območje. Kljub temu se je lepo število vernikov zbralo v cerkvi Sv. Socerba, da bi slovesno počastili praznik Svetega rešnjega telesa in krvi. Ta mala vaška skupnost preseneča z vztrajnostjo, ki jo kaže pri obnavljanju tega svetišča. Zunanjost je že nekaj let urejena in lepo pobarvana, a notranjost je še lansko leto kazala žalosten pogled na gole stene in tramovje. Letos pa, ob vstopu v cerkev z na novo ometanim prezbiterijem, je bil že prijaznejši pogled v notranjost tega svetišča.

Kot že vrsto let je tudi letos pri slovesnem bogoslužju s petjem sodeloval združeni zbor ZCPZ pod vodstvom Edija Raceta ob orgelski spremljavi Alenke Cergol. Mašo je daroval župnik iz Rodika g. Iztok Mozetič. Vernike je nagovoril s prikazovanjem pastirčkom v Fatimi: Luciji, Frančišku in Jacinti, ko se jim je tretjič prikazal angel s kelihom in hostijo in jim rekel: "Vzemite telo in pijte kri Jezusa Kristusa, ki ga nehvaležni ljudje strašno žalijo, zadoščujte za njihove zločine in tolažite svojega Boga". Obenem jih je v pridigi postavil za zgled, kako ljubiti Jezusa v sv. hostiji, kako vztrajati v veri in ljubezni.... "Naj Devica Marija nam vsem pomaga, da bomo ohranjali v sebi otroško dušo vedno odprto za Boga.... "

Maša se je nadaljevala s Slovensko mašo Matije Tomca in drugimi mašnimi pesmimi, med katerimi tudi s "Himno za sveto leto" Paula Inwooda; zaključila se je s pesmijo Ti, o Marija in sledil je ofer pred izhodom iz cerkve. Med tem časom se je nebo umirilo in zasijali so sončni žarki, ki so ogreli naravo in opogumili domačine, da so lahko pred cerkvijo kot prejšnja leta postavili mize in postregli z dobrotami pridnih rok domačink. Prijetno vzdušje ob pogovoru, dobri kapljici in pesmi se je nadaljevalo še v pozno popoldne. / P. V.

Koprski konzulat: FJK poziva k zavzemanju

Predsednica Furlanije-Julijske krajine Debora Serracchiani je zunanjemu ministru Paulu Gentiloniju naslovila pismo, v katerem ga prosi, naj nameni potrebno skrb za italijanski konzulat v Kopru. Ta je kot znano od leta 1957 v palači Vianello, ki je v lasti Občine Koper, ki pa se je pred nedavnim odločila, da ne bo podaljšala najemne pogodbe. V pismu deželne predsednice je posebej poudarjena vloga, ki jo konzulat odigrava v Kopru tudi mimo golih administrativnih dejavnosti. / ARC/PV

Bogat arhiv GM

V Veliki dvorani narodnega doma v Trstu je Glasbena matica 19. t. m. predstavila svoj pravkar urejeni deželni arhiv. Dokumente je dve leti popisovala, razvrščala in urejala muzikologinja in arhivistka Katarina Kraševac. Novi arhiv pa prav gotovo pomeni veliko kulturno pridobitev ne le za Slovence, ki živimo v Italiji, ampak za ves slovenski kulturni prostor.

Občine / Cerkev sv. Jerneja

Koncert Marijinih pesmi

Vtorek, 31. maja 2016, je bil v župnijski cerkvi na Opčinah tradicionalni šmarnični koncert Marijinih pesmi. Slovenci imamo to lepo navado (to je tudi ena izmed naših posebnosti), da vsako leto v mesecu maju še posebno počastimo Marijo, Jezusovo mater, in ji vsak dan v mesecu posvečamo šmarnično pobožnost (ime se je oprijelo po snežno belih še posebno dišečih cvetovih, šmarnicah, ki ponekod po Slovenskem cvetejo prav v mesecu maju). Priznati je treba, da se vsakdanjih svetih maš danes udeležuje manj vernikov kot nekoč, a današnji časi, ko je vsak prezaposlen z najrazličnejšimi obveznostmi in dolžnostmi, terjajo svoj davek. Vsekakor po naših cerkvah v večernih urah v mesecu maju še vedno odmevajo šmarnice z litanijami Matere božje.

Župnija sv. Jerneja apostola in Mešani cerkveni pevski zbor Sv. Jernej z Opčin pri Trstu, s sodelovanjem Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta, že tradicionalno prireja ob zaključku šmarničnega meseca koncert nabožnih pesmi, da bi se čim slovesneje poslovili od vsakoletnih šmarničnih pobožnosti. Koncert navadno oblikujejo domači pevski sestavi, občasno pa povabijo tudi kak drug zbor. Tako se je zgodilo tudi letos, ko je publika lahko prisostvovala res prijetnemu in kakovostnemu petju. Gostujoči zbor je bil tokrat Mešani pevski zbor Frančišek Borgia Sedej iz Števerjana, ki je vrnil obisk openskega cerkvenega zbora, ki je bil v gosteh v Briški vasici 6. januarja letos. Zgodovina pevskega zbora iz Števerjana sega v prejšnje stoletje, v leta pred prvo svetovno vojno, ko so domači pevci prepevali pri bogoslužjih ob nedeljah in praznikih. Po drugi svetovni vojni se je zbor (po zaslugi mladega organista Hermana Srebrniča) zelo pomladil in so v svoj repertoar začeli vključevati ob nabožnih pesmih tudi narodne. Zbor je stalno napredoval v kvaliteti in nadaljeval s svojim poslanstvom, da razen v domači cerkvi, slovensko pesem ponese v svet tudi na najrazličnejših posvetnih prireditvah, koncertih, raznih pevskih revijah in festivalih. K temu so pripomogli zelo kvalitetni dirigenti, ki so zbor vodili (naj omenimo Tomaža Tozona, Bogdana Kralja, Vladimirja Čadeža, Mirka Ferlana in sedanjo dirigentko Aleksandro Pertot). Zadnja leta se števerjanski zbor še posebno posveča ovrednotenju zamejskih skladateljev.

Torkov šmarnični koncert so odprle pevke Mladinske vokalne skupine Vesela pomlad z Opčin, ki jih vodi Andreja Štucin Cergol. Dekleta so zelo ubrano in prisrčno zapela tri Marijine pesmi, katerim so dale prav poseben mladostniški pridih (na orgle jih je spremljala Alenka Cergol). Sledil je nastop Moškega komornega pevskega zbora Stane Malič z Opčin, ki ga sestavlja deseterica zrelih moških glasov, ki se letos le občasno zbirajo zaradi veselja do petja, za to priložnost je skupino vodil Janko Ban. Moški so zapeli dve Marijini pesmi železnega repertoarja moških zborov (Zgodnja danica in Večerni zvon), dodali pa so še Oče naš, ki ga je uglasbil Jože Leskovar ob obisku papeža Janeza Pavla II. leta 1996 v Sloveniji, ki izredno lepo zveni v moški zasedbi. Nato je sledil nastop gostujočega zbora, mešanega cerkvenega pevskega zbora Sv. Jernej z Opčin, ki ga je kot običajno vodil Janko Ban. Zbor je zapel štiri Marijine pesmi, zadnjo (Sattnerjevo S cvetlicami te venčamo) ob orgelski spremljavi Vinka Skerlavaja. Prvim trem nastopom je sledila priložnostna misel, ki jo je izrazila Neva Husu Magagnato in je bila uglašena na lastne otroške spomine na šmarnične pobožnosti v cerkvici sv. Florijana v Banih: to so bili trenutki polne miline, cvetja in ljudskega petja.

Nato je dobil priložnost gostujoči števerjanski mešani pevski zbor pod vodstvom Aleksandre Pertot, ki je zapel sedem pesmi, marsikatere domačih ustvarjalcev (npr. Pavleta Merkuja, Adija Daneva, Marija Kogoja). Številna publika je lahko prisluhnila ubranemu in prijetnemu petju briškega zbora, ki se je prepričljivo izkazal s pravo mešanico mladinskih in zrelih glasov. Vse zborovske nastope je spretno povezovala Tina Busan. Pred skupno zaključno pesmijo, mogočno Hladnikovo Marijo skoz' življenje, ki so jo izvajali vsi pevci raznih nastopajočih zborov združeni v skupni pevski sestav, je vse prisotne pozdravil domači župnik Franc Pohajač, ki se je vsem zahvalil za res prijeten večer in krasen zaključek šmarničnega meseca maja.

(MAP)

Foto Zvonko Vidau

Snovanja

Mišji koncert v Devinu

Na sedežu devinskih zborov je v sredo, 1. junija, v okviru letošnjih Snovanj, ki jih prireja Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel, pod mentorstvom prof. Marje Feinig, zaživela glasbena pravljica Mišji koncert. Na novem odru devinskih zborov, ki pomeni veliko pridobitev za kulturno, zlasti pa gledališko delovanje v tej vasi, so jo uprizorili gojenci devinske podružnice glasbene šole in pevci otroškega pevskega zbora Ladjica, ki ga v tem letu vodi Lucrezia Bogaro. Prav zborovodkinja otroškega zbora, ki se aktivno in uspešno ukvarja tudi z gledališko dejavnostjo, je za to priložnost napisala in zrežirala glasbeno pravljico o tem, kako se miške iz Mišje vasi odločijo, da bodo priredile letni koncert, in kako se tri muce, ki so se sicer dolgočasile v hiši, ponudile, da bi sodelovale. Miške so se najprej bale takega sodelovanja, ko pa so jim muce zagotovile, da so vegetarijanke, so se pomirile in koncert, ki so ga pripravili gojenci šole Komel, se je obogatil z vrsto glasbenih točk ter zaključil z nastopom posebne gostje, flavtistke žabice iz sosednje mlake. Kot gledališki igralci in instrumentalisti so torej nastopili učenci glasbene šole, ki so jih pripravili profesorji Barbara Corbatto, Marja Fenig, Mirko Ferlan in Tomaž Škamperle, in so predstavili vrsto skladb za kljunasto flavto, klarinet, saksofon, klavir, harmoniko in kitaro. Medtem ko je pevski zbor prav s svojimi pesmicami vsebinsko usmerjal pripoved in pomagal pri izbiranju nastopajočih, saj je bil na primer mojster čuk zadržan zaradi poroke, mravljice pa so se vsi bali, ker je še bika pohrustala.

Prepletanje dvanajstih instrumentalnih točk ter več zborovskih pesmi v odrsko predstavo je sicer terjalo precej usklajevalnega dela, a otroci so tako ob glasbenih pridobivali tudi gledališke izkušnje, kar je bilo zanje zabavno, a gotovo tudi poučno. Nastopajoče in udeležence večera je na koncu pozdravila ravnateljica šole Komel Schettinova, ki je izpostavila pomen sodelovanja med šolo in društvi po vaseh.

Barbara Fužir — KRASNI KRAS (16) — *Opažanja pupe iz celinske Slovenije, ki je v zamejstvo prispela po skrivnostnih poteh ljubezni*

Kraška goščava

V petem razredu osnovne šole v Sloveniji se pri spoznavanju narave naučiš, da tam daleč daleč zahodno od Ljubljane leži nepoznani del, t. i. kraški svet, kamor ljudje ne hodijo na počitnice. Kjer ni vode. Kjer pa je ogromno kamenja in nekaj posušenih borovčkov. Kras je v slovenskem učnem načrtu predstavljen izrazito nemarketinško – ko učiteljica napove učencem, da se odpravljajo "tja daleč" na strokovno ekskurzijo, se učenci naježijo in milo prosijo, naj jim vendarle prihrani to gorje in da bi raje presedeli cel dan v šoli in imeli matematiko.

Ne gre, ubogi učenci 5. b smo se tako "zbasali" na avtobus in v grozi pričakovali soočenje z vrtačami, žlebiči, škrapljami, jamami in "zverjo" v humani podobi, človeško ribico. Navdušena se nam je pridružila tudi "tršica" za slovko, ki je v mikrofon zagnano recitirala "Bori, drugovi, dehteči, močni, tihi drugovi kraške samote, bodite pozdravljeni v moji samoti, polni težke, otožne lepote! " Ko smo slišali, da je pesnik z lenonkami, ki je to napisal, umrl zelo mlad, ni to nikogar presenetilo.

Krasu učni načrt za peti razred dela izrazito krivico. Predstavi ga kot pustinjo, nekaj takega kot Dolino smrti, kjer se, če nimaš s sabo hladilne torbe ali čutarice z ledom, zagotovo zgrudiš od dehidracije ali pa se spotakneš ob kak nedefiniran kraški pojav in strmoglaviš v eno izmed neoznačenih jam. Kras je bil v mojih očeh pustinja, gola pokrajina, kjer se naseli samo že prej omenjena kraška "zver" – pa še tista zato, ker ne vidi. Da smo potem na izletu seveda dobili precej drugačen vtis, je že druga zgodba. Mene kot enajstletnico je Kras navdušil do te mere, da sem razredničarki takrat zaupala, da se bom enkrat sem še preselila...

Seveda taisti učni načrt za peti razred osnovne šole predstavi Kras strogo samo do državne meje, kot da se tri metre za njo že začenjajo Benetke in vas pričakajo gondoljerji s črtastimi majicami in nagajivim pogledom. Ahm...

Sama sem, ko sem poučevala v Argentini, v njenem precej suhem zahodnem delu, najbolj od vsega pogrešala gozdove in njihovo vlago. Prav sanjala sem sprehod skozi smrekov gozd takoj po dežju. Argentincem je po drugi strani takšna bujnost zelenja predstavljala nekaj grozljivega, ob vsem klorofilu, ki se je sklanjal nanje, so v Evropi doživljali nadvse stresne situacije.

Menila sem, da imamo "prave gozdove" samo v alpskem in predalpskem svetu – zdaj pa nadvse presenečeno odkrivam, da so tukaj, za razliko od rodnih gozdov, zelena še tla, ne samo krošnje. Če so se Argentinci „tresli" že v alpskih gozdovih, bi jih tukaj zagrabila panika.

Predsodek o "pustem Krasu" se je pričel razblinjati že na tisti ekskurziji v petem razredu, dokončno pa je ta milni mehurček počil zdaj. Kraških pojavov tukaj, tako kot smo se učili, seveda kar mrgoli, a niso vsi vidni takoj.

Precej povišanega utripa sem doživela, ko sem pri Božjem polju sredi največje goščave spustila psičko z vrvice, da se v miru prosto sprehodi – pa je ta to vzela preveč zares in ponorela za ubogim mimoidočim zajčkom. Če je to divjo jago srce prestrašenega dolgouščka preživelo, ne vem, sem se pa precej ustrašila tudi za življenje svoje kužike, saj je z brzino najnovejšega Ferrarija zdrvela naravnost v smeri – neoznačene vrtače. Mislila sem, da je izgubljena in da je njena pasja duša že odjadrala v nebesa za vse pridne kužke (čeprav bi glede na svoje vedenje morala kužika vzgojno vsaj za nekaj časa tudi v pasje vice). Psička je še danes z nami in me veselo z besnim bevskanjem opozarja na vsako divjo žival, ki se želi približati hiši na manj kot 200 metrov. Kar pomeni, da laja praktično – ves čas. Kras ni samo živ, ampak je prav divji. Takšne gostote srn (zelo samozavestnih, saj so pred prihodom psičke uspele obglodati skoraj vse posajeno drevje okoli hiše) in merjascev, kot sem je deležna tukaj, ne bi v rodnem kraju doživela niti, če bi bila vključena v lovsko društvo. Tisto, kar je tukaj res kamnito, pusto in nerodovitno, pa so – internetne povezave.

Občine / V Društvu Finžgarjev dom

Dunja Fabjan o skrivnostih in lepotah vesolja

Prejšnji teden je Društvo Finžgarjev dom na Občinah ponudilo svojim obiskovalcem zelo zanimiv večer. Tokrat so se organizatorji posvetili znanstvenemu področju, ki se nanaša na svet ozvezdij in galaksij, ki ga lahko ob jasnem nebu opazujemo le od zelo od daleč, ki pa nas vendarle obkroža. Prav je zatorej, da o njem izvemo kaj več. Najlepše je, če o tej stvari govorijo znanstveniki, ki svoje življenje posvečajo proučevanju tega skrivnostnega sveta. V naši zamejski skupnosti, celo na Občinah, kjer deluje Društvo Finžgarjev dom, imamo pravo osebo, mlado astrofizičarko, dr. Dunjo Fabjan. Predavateljica je prisotne povabila, naj "se njihove oči zazrejo v zvezdnato nebo in skozi vesoljski teleskop pogledajo, kamor samo oko ne seže". V dvorani Finžgarjevega doma so torej lahko obiskovalci udobno na sedežih občudovali čudovito predstavo o vesolju. Dr. Fabjan jo je podala s pomočjo odličnega programa za računalnik, ki ponazarja sliko vesolja, kot se nam predstavlja v različnih časovnih trenukih sedanjosti ali kot se bo kazala v bodočih časovnih obdobjih. Na projekcijah so lahko opazovali oddaljene meglice in galaksije, oddaljene zvezde in planete v njihovi fantastični svetlobi in barvah.

Številni poslušalci vseh starostnih stopenj (med njmi je bilo tudi kar nekaj zvedavih osnovnošolcev) so se z doktorico znanosti, ki je zaposlena kot asistentka na Fakulteti za matematiko in fiziko Univerze v Ljubljani, sprehodili skozi vesolje: predavateljica je prisotnim približala oddaljena nebesna svetleča telesa, ki so postala med predavanjem s pomočjo projektorja vidljiva za vse, preko razlage pa tudi bolj poznana in domača.

Foto damj@n

Znanstvenica namreč pozna veliko zgodb in presenetljivih znanstvenih odkritij, ki stojijo za podobami, ki jih na nebu opazujemo. Nekatere zgodbe je predavateljica razkrila, obenem pa ponudila v ogled zanimivosti poletnega nočnega neba.

Zanimivo je npr., da je nam najbližji planet Mars 22. marca v tekočem letu 2016 doživel trenutek, ko je bil najbližji Zemlji v zadnjih 11 letih, ali pa to, da je bilo ugotovljeno, da je na njem prisotna slana voda.

O Jupitru, petem planetu po vrsti v oddaljenosti od Sonca, in največjem planetu znotraj našega Osončja, je predavateljica povedala, da okoli njega kroži več skupin lun. Prav na podlagi opazovanja njihovega kroženja je Galilei prvič prišel do zgodovinske ugotovitve, da gre za gibanje, ki ni osredotočeno na Zemljo in da torej prav tako kot lune krožijo okoli Jupitra, tudi naša Zemlja kroži okoli Sonca (in ne obratno). Že več sond so Zemljani poslali v bližino Jupitra; naslednja (sonda Juna) pa nam bo pošiljala njegove podatke in posnetke, ko se mu bo približala letos poleti, 4. julija. Čudoviti posnetki, ki jih dobivamo o Jupitru, kažejo na valovanje – večinoma gre za pline; trdno, skalnato jedro pa je dokaj majhno. Zanj je značilna rdeča pega, ki jo vidimo na posnetkih- v resnici pa gre za orkan.

Saturn je šesti planet po vrsti in drugi največji planet. Zanj so značilni obroči ali prstani, ki so sestavljeni iz drobnega kamenja, ki krožijo in ki so ostanki lune. V letošnjem letu ga bomo lahko opazovali "od zgoraj". Zanimivo je, da je Saturn kot prvi z daljnogledom opazoval Galilei, vendar še ni mogel s takratnimi sredstvi razločiti prstanov, zato je mislil, da gre za "tri telesa, ki se skoraj dotikajo in so negibna". Cassini je prvi razumel, da gre za prstane, ki so sestavljeni iz delcev prahu. Že leta1675 je odkril temnejši pas v prstanu, kar danes imenujejo "Cassinijeva vrzel".

Izredno očarljivo je bilo tudi opisovanje nekaterih najbolj popularnih galaksij, ogromnih skupin nebesnih teles, zvezd, plinov, medzvezdnega prahu, temnih snovi, ki krožijo okoli skupnega središča-jedra. Andromeda je nam najbližja velika galaksija (oddaljena je 2 milijona let). Vidimo jo lahko v jasni noči – njena značilnost pa je čudovita spiralasta oblika. Nahaja se blizu ozvezdja Pegaza (ki je viden kot štirikotnik).

Veliki medved (Ursa Maior) je morda najbolj popularno ozvezdje na severni polobli, saj je del njega tudi Veliki voz, 7 svetlejših zvezd, ki jih lahko s prostim očesom opazujemo skozi vse leto. V zadnjem času so odkrili, da je zvezda Mizar v resnici dvozvezdje (Mizar A in Mizar B), zraven njega pa so opazili še malo zvezdo Alcor (ime izhaja iz arabskega sveta).

Zanimiva je etimologija t. i. Rimske ceste, galaksije, za katero slovenski astronomi kot eni od redkih na svetu uporabljajo to ime: vsi drugi narodi pa jo poznajo kot Mlečno cesto (Via Lactea). To, kar se na oko zdi nekaj mlečnega, so v resnici zelo na gosto posejane zvezde.

Po vseh teh razlagah so ljubiteljem poezije verjetno prišli na misel verzi Toneta Pavčka "Svetloba samo nas druži kot zvezde na nebu".

Predavanje je poželo tako veliko navdušenje, da so se organizatorji Društva Finžgarjev dom odločili, da bodo v naslednjem šolskem letu predlagali šolam niz predavanj z dr. Dunjo Fabjan.

A. P.

Za konec tržaške operne sezone

Opereta Netopir Johanna Straussa mlajšega

V petek, 10. junija, bo na odru gledališča Verdi zaključna premiera letošnje operne sezone. Na vrsti bo tokrat, izjemoma, opereta, in sicer ena od najslavnejših del Johanna Straussa mlajšega, "Die Fledermaus" oz. Netopir po naše. Trst velja od nekdaj za italijansko prestolnico tega glasbenega žanra, ki je zgodovinsko in usodno povezan z bliščem in zatonom velike dunajske omike. Kot nekakšno nadomestilo za zamrtje znamenitega tržaškega festivala operete, v glavnem iz ekonomsko-finančnih razlogov, se naposled vrača lahkotno, a zato nič manj umetniško dovršeno delo, ki predstavlja pravi sijaj in razposajenost zlate dobe avstroogrskega načina življenja.

Tokratna postavitev je v izključni produkciji domačega gledališča, pod taktirko maestra Gianlugija Gelmettija, ki je že uspešno dirigiral uvodno predstavo (Mozartovega Don Juana) in ima veliko mednarodno izkušnjo, saj je mnogo let sodeloval z opernimi hišami iz Montecarla, Sidneya, Rima...

Kot se rado zgodi pri glasbeni melodrami, je naslov ali nosilna zgodba le pretveza za stkanje neverjetnih zapletov, nespodobnih dogodkov in izbir, skoraj vedno ljubezenskega značaja, kjer se erotika subtilno in ironično poigrava s čustvi protagonistov, kjer ni nihče neomadeževan in se vsi predajo (predamo) skušnjavi nepredvidenega in priložnosti izrednega.

Netopir je vzdevek za notarja dr. Falkeja (bariton Zoltan Nagy), ki se ga je prijel zaradi neslane šale protagonista Gabriela von Eisensteina (tenor Cristoph Strehl) na njegov račun; le-ta ga je namreč po pustni zabavi pustil samega pijanega v gozdu, tako da je moral Falke preoblečen v netopirja iti peš do doma ob posmehu vseh mimoidočih. Od tod njegovo spletkarjenje, ki sproži vso mašinerijo. Prvo dejanje je postavljeno v Eisensteinovo hišo, ko razni junaki izvedo za praznik princa Orlovskega. Tako gospodar Eisenstein kot njegova žena Rosalinde (sopranistki Mihaela Marcu in Ana Petričević) in služkinja Adele (sopranistka Lina Johnson in Katharina Melnikova), se znajdejo, ne vede eden za druge, na tej zabavi v maski.

Eisenstein bi moral sicer v zapor zaradi lažjega prekrška, a raje to odloži za en dan, da se lahko udeleži zabave. V vrtoglavi igri zamenjav in preoblek se tam dobijo še Adelina sestra, plesalka Ida (sopranistki Simonetta Cavalli oz. Silvia Verzier), omenjeni dr. Falke-Netopir, ravnatelj zapora Frank (bas Horst Lamnek). Rosalinda, preoblečena v madžarsko grofico, poje tradicionalno "csardas", za Orlovskega pa je sam skladatelj predvidel žensko interpretinjo v moški preobleki (kontralt Daniela Banasova).

Eisenstein nevede dvori tako ženi kot služabnici in šele v tretjem dejanju, v jetnišnici, pride do razpleta in razkritja vseh manevrov. Tu nastopata ob naštetih likih še Rosalindin pevski učitelj, italijanski tenor Alfred (Merto Sungu), ki je zaljubljen vanjo in je šel v zapor namesto njenega moža Eisensteina, Eisensteinov odvetnik Blind (tenor Andrea Binetti) itd.

Kakovost libreta Carla Haffnerja in Richarda Geneea (po vaudevilski burki Le Revelloon Henrija Meilhaca in Ludovica Halevyja) in barvita glasba J. Straussa ml., pa tudi bogata zasedba mladih mednarodnih pevskih talentov, bi morali biti jamstvo za lep špektakel, v znamenju grenkosladke lahkotnosti in živahnih ritmov valčka. Od začetne sugestivne uverture do vseh raznih priložnosti za vokalno in izrazno igrivost nastopajočih je upati, da se bodo izkazale režija Daniela Benoina, scenografija Jeana-Pierrea La Porte, kostumi Nathalie Berard-Benoin in doprinos zborovodje Fulvia Fogliazze. In upati je, da bodo tudi v prihodnje, tako rekoč redno, uvrstili še kakšen naslov iz zakladnice operete ter tako nekako nadoknadili nastalo praznino zaradi ukinjenega poletnega festivala.

Ponovitve Netopirja si bodo sledile v obeh zasedbah do sobote, 18. junija. Za informacije o vstopnicah idr. je na razpolago blagajna na tel. 040672331 od 8.30 do 12.30 in od 15.30 do 19.30, www. teatroverdi-trieste. com.

Davorin Devetak

Obvestila

Založba Mladika vabi v četrtek, 9. junija, na predstavitev zadnjega pesniškega dela Aleksija Pregarca "Trst in njegove krošnje – Trieste e le sue fronde". Avtorja bo predstavila prof. Vilma Purič. Srečanje v Tržaškem knjižnem središču na Oberdankovem trgu 7 se bo začelo ob 18. uri.

Društvo slovenskih izobražencev in Knjižnica Dušana Černeta vabila v ponedeljek, 13. junija, na srečanje z raziskovalcem slovenske polpreklosti Igorjem Omerzo. Predstavil bo svojo novo knjigo "1984 – Orwellovo leto Agopa Stepanjana", ki govori o montiranem udbovsko-vojaškem procesu v Ljubljani leta 1984. Začetek ob 20.30 v Peterlinovi dvorani v ul. Donizetti 3 v Trstu.

Klub prijateljstva – Vincencijeva Konferenca odpoveduje izlet v Padovo, prireja pa drugega v sredo, 15. junija, v Bistro, z ogledom Tehničnega muzeja, in Ljubljano, z ogledom prenovljene Narodne galerije oz. vožnjo z ladjico po Ljubljanici - info in prijave na tel. 347 1444057 (Vera).

Kratke

Poj, pleši in igraj Vabi v Finžgarjev dom na Občinah

Slovensko otroško in mladinsko pevsko društvo Vesela pomlad vsako leto v mesecu juniju organizira mladinsko prireditev Poj, pleši in igraj, na kateri se s pesmijo, plesom in igro predstavijo domače, večkrat pa tudi gostujoče skupine. Ta dogodek bo letos na sporedu **v petek, 10. junija, ob 18. uri.**

Zadnja leta društvo Vesela pomlad tesno sodeluje z Društvom Finžgarjev dom, saj se obe društvi ukvarjata z vzgojo mladih in obe imata sedež v Marijanišču na Občinah in skupaj organizirata različne pobude. Tako bo tudi z letošnjo izvedbo prireditve Poj, pleši in igraj, saj se bodo tu predstavili mladi pevci Vesele pomladi in igralci mladinske dramske skupine Tamara Petaros, ki deluje pod okriljem Društva Finžgarjev dom. Otroci otroške pevske skupine in dekleta mladinske vokalne skupine bodo zapeli pod vodstvom dirigentke Andreje Štucin Cergol in s klavirsko spremljavo Alenke Cergol. Mladinska dramska skupina Tamara Petaros pa je pod mentorstvom režiserke Manice Maver pripravila odrsko igrico Tajno društvo PGC. Besedilo Antona Ingoliča je dramatizirala in nekoliko posodobila Lučka Susič.

V Finžgarjevem domu se torej obeta prijeten in mladosten večer, s katerim bodo vsi mladi, ki se redno srečujejo v dvorani Finžgarjevega doma, pokazali, kaj so se v tem šolskem letu naučili. Obenem bodo izkoristili priložnost, da nazdravijo poletju in bližajočim se počitnicam.

Toplo vabljeni!

V ponedeljek v Trstu / Nova študija Igorja Omerze

Sredi maja je pri Mohorjevi v Celovcu izšla nova knjiga raziskovalca slovenske polpreklosti Igorja Omerze. Gre za 376 strani debelo študijo "1984 – Orwellovo leto Agopa Stepanjana", ki govori o montiranem udbovsko-vojaškem procesu v Ljubljani leta 1984 proti armenskemu glasbeniku Agopu Stepanjanu in osmim drugim bolgarskim ter jugoslovanskim državljanom.

Avtor, ki je lani presenetil javnost z obsežnim delom "Karla – Udba o Dragi", ki govori o odnosu preteklega komunističnega režima do opozicije in študijskih dnevov Draga na Tržaškem, v tem delu na podlagi kopice dokumentov ponovno razkriva sramotne metode tajne politične policije (Udbe) in tajne vojaške politične policije (Kosa). Knjiga je imela v osrednji Sloveniji zelo velik odmev, predstavitve 17. maja v Ljubljani pa so se udeležile tudi nekatere žrtve montiranega procesa.

Društvo slovenskih izobražencev in Knjižnica Dušana Černeta vabila na srečanje z Igorjem Omerzo, ki bo tudi pri nas predstavil svojo najnovejšo knjigo, in sicer v Peterlinovi dvorani v Trstu **v ponedeljek, 13. junija, ob 20.30.**

Novi cestni nadvoz pri Šempolaju

Več desetletij so trajali pozivi, upravni in politični boji za cestni most čez železniško progo pri Šempolaju. Končno so z mesecem junijem lahko prvi avtomobili in avtobus peljali po tem težko pričakovanem nadvozu nad železnico pri Nabrežini. Promet je stekel, ko so tehniki Pokrajine Trst, ki je pristojna za to gradnjo, in italijanskih železnic, še zadnjič preverili trdnost infrastrukture in ostale podrobnosti, ki so vezane na ureditev prometa preko proge.

Slavnostno odprtje nadvoza bo čez nekaj tednov, ko se bodo končala še dela za povezavo stare z novo cesto, ki bo še dalje uporabna za tiste družine, ki živijo ob progi. Kot poročajo, je gradnja tega nadvoza stala pet milijonov evrov, dva milijona je znašal prispevek s strani deželne uprave, 500 tisoč evrov so vložile italijanske železnice, ostalo pa so črpali iz proračunskih sredstev pokrajinske uprave.

Forum Tomizza

Kdor je kdaj bral ali poslušal tržaškega pisatelja Fulvia Tomizzo, se vsako leto veseli mednarodnega literarnega foruma, ki mu je posvečen. Letos je tako Forum Tomizza zaživel že sedemnastič in tudi toklrat Trst povezal z Istro, saj so se dogodki zvrstili tudi v Kopru in Umagu.

Organizatorji so za temo letošnje prireditve, ki želi spodbujati dialog v obmejnem prostoru, izbrali pojem: zid.

Sodelujoči slovenski, italijanski in hrvaški književniki ter esejisti in filozofi so se ukvarjali s temo postavljanja zidov. Sam Forum se je letos neformalno začel v Kopru, kjer so v palači Gravisi predvajali dokumentarec Martine Vocci "Pier Paolo Pasolini in meje", obenem so tudi odprli razstavo z naslovom Črno delo. Uradni uvod pa je bil v Trstu v palači Gopčević ob tržaškem kanalu v torek, 17. maja, s simpozijem na izbrano temo zidu. Različne poglede na problematiko so predstavili Ulderico Bernardi, Simone Belci, Miloš Budin, Gbedo Hermine Letonde, Marija Mitrović, Marina Paoletić in Milan Rakovac.

Koncert na goriškem gradu

Zbor Lojze Bratuž in skupina Ardeo prepričljivo!

Foto Tina Paljk

Kdor je v petek zvečer, 3. junija, prišel na koncert na goriški grad v Grofovo dvorano, da bi prisluhnil mešanemu pevskemu zboru Lojze Bratuž, ki ga vodi David Bandelj, in vokalni skupini Ardeo iz Šempasa, ki jo vodi Mojca Cej, je ostal prijetno presenečen, saj se je goriški zbor predstavil s povsem novim programom in z novim zvenom harmonične uglašenosti. Tisti, ki smo v preteklosti poznali petje zbora Bratuž, smo tokrat poslušali povsem prenovljeno petje, zdelo se nam je, kot da bi poslušali povsem nov zbor.

Veliko se nas je zbralo v Grofovi dvorani, kot prve so suvereno zapele pevke sestava Ardeo, ki so v spremnem koncertnem listu zapisale, da "gorijo od energije do ustvarjanja, žarijo od veselja in ljubezni do glasbe in petja", kot so tudi povedale, da so zaljubljene v življenje. Dekleta so pod vodstvom Mojce Cej zapele najprej Simonitijevo *Noč*, nato znano *Lean on me* Billa Whitersa, dalmatinsko *Eto plitem mrižu svoju*, pesem Fala Vlaha Paljtaka, dobesedno razživele so se v zimezeleni *Ne čakaj na maj* Boruta Lesjaka v priredbi Nade Žgur, nastop pa so zaključile z belokranjsko *Aj, zelena je vsa gora* v priredbi Uroša Kreka.

Mepz Lojze Bratuž pa se je pod vodstvom dirigenta Davida Bandlja najprej predstavil s pesmijo Patricka Quaggiata Aj, zelena je vsa gora, šlo je za priredbo ljudske pesmi iz Bele krajine. Goriške pevke in pevci so nadaljevali s pesmijo *Le tre sorelle*, priredbo istrske ljudske Andreja Makorja. Oddolžili so se tudi Stanku Jericiju z njegovo priredbo ljudske slovenske *Dekle na vrtu*, izvedli so tudi pesem Pavla Merku'ja *Dve let an pu* (po zapisu do Štoblanka), medtem ko je bila naslednja pesem z naslovom *Venite, rož'ce moje* priredba ljudske Mirka Fileja. Nadalje so zapeli *Kaj ti je deklica*, slovensko ljudsko v priredbi Nataše Kocijančič, medtem ko je bila priredba medjimurske ljudske *Protuletje* delo Ubalda Vrabca. Mepz Lojze Bratuž je svoj koncert zaključil s priredbo ljudske iz Beneške Slovenije *Eno drevce mi je zraslo*, ki jo je pripravil Ambrož Čopi. Šlo je torej za zaokrožen izbor goriških in širše primorskih skladateljev.

Foto Tina Paljk

Za zaključek sta zbor Bratuž in pevski sestav na željo, skorajda zahtevo!!!, polne Grofove dvorane še skupaj zapela!

Lep koncert se je zaključil z druženjem ob kozarcu in prešernim petjem znanih pesmi, ki vse prave pevce združijo po vsakem dobrem koncertu, pa naj gre za pesem *Dajte novici, kar ji gre...* ali pa *Na mnogaja ljeta...*

TIP

S 3. strani

"Biti športnik ..."

Če bi od vseh teh let, ki ste jih preživeli s Sokolom, morali izbrati en dogodek, ki vam je še posebno pri srcu, katerega bi opisali?

Odbojkarsko tekmo, ko smo se prebili v B-ligo, kar je bilo nekaj res edinstvenega. Dekleta so po tekmi še vsaj pol ure vriskala. To so res nepopisne stvari, ko to doživljaš po dveh urah ali več igranja. To kot trener. Kot igralec pa finale na mladinskem prvenstvu, ko sem igral pri Boru, kot mladinec, ko smo bili v Covercianu na državnem finalu mladincev in to je bil za nas največji dosežek. Na tistih posteljah, kjer smo spali mi, so teden prej spali Mazzola, Rivera in drugi, kar je bilo za nas super!

Glede na dolgoletne izkušnje v raznih vlogah, kateri je vaš predsedniški cilj?

Predsedniški cilj mora biti predvsem dosegljiv cilj. Naloga predsednika je, da usklajuje odbor, ekipe, delovanje, da ni preferenčnih in ne vem kakšnih teženj in predvsem to, da prevzema določene odgovornosti. Cilj je, da društvo ohraniš pri dostojnem življenju, da čimveč ljudi sodeluje, kar pa danes ni lahko.

Če počasi zaključiva pogovor, kaj pomeni biti športnik?

Biti športnik je življenjska izbira, da torej usklajuješ svoje življenje s športnom. Športnik in ne občasni rekreativec je tisti, ki si da v glavo, da mora in hoče nekaj narediti na športnem področju in mora zato ostale dejavnosti podrediti temu. Seveda ti mora biti to všeč. Po mojem mnenju ne smejo obstajati izgovori, češ da 'moram to ali drugo, nisem imel časa, nisem prišel na trening', ... Če je prioriteta biti športnik, mora to biti prioriteta. Seveda je predpogoj pri mladih šola, a tudi to se da urediti. Tudi v družini sem lahko videl, da so bili otroci tako dobri športniki, kot so bili tudi dobri v šoli.

Se je odnos mladih do športa spremenil?

Ja, sedaj so v povprečju veliko bolj lagodni. Ni jim povšeči trpljenje. Ne velja 100%, ampak na splošno je mladina bolj lagodna, pričakuje, da bo prišlo vse z lahkoto. Morda tudi zato, ker ima danes mladina izbire. Nekoč nismo imeli izbir. V vasi je bil en šport, zdaj pa lahko preskakujejo iz enega športa v drugega.

Začela je obratovati žičnica, 25. junija bo procesija

Poletna romanja na Sv. Višarje v svetem letu usmiljenja

V svetišču na Višarjah je začela poletna romarska sezona. 28. maja je spet začela obratovati žabniška žičnica. Do 18. septembra bo vozila vsak dan. Potem bo obratovala še v soboto, 24., in nedeljo, 25. septembra, ter v soboto, 1., in nedeljo, 2. oktobra. Žičnica vozi ob delavnikih med 9. uro in 17.15; ob nedeljah in praznikih med 8.30 in 18.15. Pred kratkim so pa objavili tudi urnike svetih maš v svetišču. Ob delavnikih bodo darovali mašo ob 10., 11. in 12.; ob nedeljah in praznikih bo pa še dodatna maša ob petnajstih.

Poletno romarsko sezono bodo sicer uradno odprli s procesijo po višarski vasi od gondole do cerkve, ki bo v soboto, 25. junija, ob 12.15. Po procesiji bo seveda sveta maša. Za več informacij o urnikih in cenah žičnice je na razpolago spletna stran trikrat dvojni ve pika promotur pika org.

Za tiste, ki bi radi romali peš na Višarje, je seveda na razpolago stara romarska pot, ki gre iz kraja Zamline v Žabnicah do Svetih Višarij. Prav v kraju Zamline bodo na dan procesije po višarski vasi, petindvajsetega junija, predstavili in odprli spomenik romarjev nebeške poti. Nebeška pot (Il Cammino Celeste) je romarska pot iz Ogleja, oziroma Barbane do Višarij, ki je nastala leta 2006. Več o spomeniku in tej romarski poti bomo poročali proti koncu meseca.

Na začetku avgusta se bo kot vsako leto odvijalo Romanje treh Slovenij; veliko romarjev bo zelo verjetno tudi ob prazniku Marijinega Vnebovzetja 15. avgusta. Za tisti dan so na svetišče povabili nadškofa Diega Causera, po rodu sicer iz Mojmaga, ki vendar ni še potrdil svoje prisotnosti. Poletna romarska sezona se bo zaključila v nedeljo, 2. oktobra, ko bo za zadnji dan obratovala žičnica.

Žabniški župnik in rektor višarskega svetišča Dionisio Mateucig pravi, da bodo v tekočem svetem letu usmiljenja na Višarjah odprta sveta vrata z možnostjo spovedi z molitvijo svetega očeta.

Po starem izročilu je žabniški pastir leta 1360 iskal izgubljene ovce in jih končno našel prav na Višarjah. Klečale so okrog rušja. V grmovju je pastir našel lesen kip Marije z Detetom. S sabo ga je odnesel k župniku v Žabnice. Naslednji dan pa se je kip čudežno vrnil na Višarje. Čudež se je ponovil: tretji dan, ko so kip spet nesli v Žabnice, vendar so ga kasneje ponovno našli na Višarjah. Z dogajanjem je žabniški župnik seznanil oglejskega patriarha, ki je dal postaviti kapelico na kraju, kjer so našli sveto podobo. Med stoletji je nastalo današnje svetišče, ki povezuje Slovence, Furlane, Nemce in Italijane.

Luciano Lister

Vabilo k oblikovanju turistične znamke Primorske

Ob smučišču Kanin se razvija še celoletni turizem

Ponovni zagon žičnice na Kanin bi spodbudil turistični obisk v Posočju, je prepričan bovški župan Valter Mlekuž, ki je razkril, da načrtujejo, da se bo to zgodilo v začetku julija. Od smučarskih ponudb na Kaninu je odvisen celoletni turistični obisk Bovca, zlasti to, ali bodo ostali v prihodnje hoteli odprti tudi pozimi ali bodo morali za to počakati na modernizacijo smučišča. Dodano vrednost prinašata nova najemnika Hotelov Ana in Alp ter Adrenalinski park Srn'ca ob vznožju Kanina.

Na Novinarski konferenci 25. aprila, v Hotelu Ana, blizu znamenitega slapu Boka, ki ga je najel Koprčan Marinko Hrvatin, je ta povedal, da lastnike primorskega turizma nagovarja k povezovanju v turistično znamko Primorske. K boljšemu turističnemu obisku na bovški lokalni ravni pa je zagotovo pripomoglo pred prvomajskimi prazniki ponovno odprtje Hotela Alp, največjega hotela v Posočju, in manjšega Hotela Ana z inovativno vizijo presenečenj in tesnega sodelovanja z ostalimi ponudniki. Gre za hotel na dragoceni samotni lokaciji, obdan z naravo in tik ob Soči, zato so nad njim navdušeni zlasti individualni gostje, ljubitelji narave, vodnih športov, kolesarji, pohodniki in družine.

Jure Črnič je 27. aprila v manjšem kanjonu nad izvirom potoka Glijuna odprl Pustolovski park Srn'ca, ki je namenjen predvsem družinam, ki jim na Bovškem doslej niso posvečali prav velike tovrstne pozornosti.

Aljaž Žnidar iz Hotela Mangart: "Za bovške razmere sodi med večje hotele. V njem bomo ponudbo prilagodili predvsem gostom, ki bodo prihajali s pomočjo različnih turističnih agencij, saj jih lahko v njem prespi nekaj avtobusov oseb. Pogodili so se za dolgoročen najem".

Obisk gostov in njih nočitev narašča skokovito

Direktor Lokalne turistične organizacije Bovec, Janko Humar, je povedal, da so na Bovškem v prvih mesecih tega leta zabeležili še enkrat večji obisk kot lani v tem času. Ob tem se je vprašati, kaj je treba izboljšati, če je bila zasedenost postelj le 11-odstotna. Za večino nočitev so tako poskrbeli majhni ponudniki. V Bovcu je trenutno 445 postelj. Tam so sicer zadovoljni z obiskom tujih in domačih gostov. Začenja se poletna sezona s številnimi adrenalinskimi športnimi dogodivščinami, kolesarjenjem in pohodništvom. Med prvomajskimi prazniki pričakujejo okrog 40-odstotno zasedenost, je še povedal Humar. Tam bi bilo možno zgraditi hotele, v katerih bi imeli od dva do pet tisoč ležišč. To pa bi že bila dovolj velika ponudba, zanimiva za potovalne agencije, ki jim banke zaupajo posojila...

Miran Mihelič

Knjiga o vlogi nadškofa Šuštarja pri osamosvojitvi Slovenije

Dvomi o tem, ali je sedanja oblast v Sloveniji sploh zakonita

Za tako imenovane navadne ljudi, to je za splošno javnost, so pomembne novice že tiste o slabem vremenu, ki kar traja, pa o človeških ribicah, ki so se izlegle v Postojnski jami, o čemer so kot o velikem čudežu narave poročali mnogi svetovni mediji. Počitnice in dopusti so pred vrati in večina Slovencev, ki bodo glede na svoje finančne možnosti to zmogli, bo tudi letos preživela svoj oddih ob hrvaški obali Jadrana.

Ko politika postaja čedalje bolj aktivna, pa ji volilci čedalje manj zaupajo. Mediji objavljajo spomine in druga pričevanja udeležencev osamosvojiteljskih dejanj in bojev, a občila leve ideološke in politične opredelitve molčijo o bistvenem, namreč o tem, da državo zdaj vodijo stranke in osebnosti, ki so nasprotovale osamosvojitvi. Zato na proslavah in drugih obeleževanjih slovenske osamosvojitve lagodno sedijo v prvih vrstah, se smehljajo in govorijo, da v Sloveniji pravzaprav ni večjih težav, saj da je sedanja vladna koalicija državi zagotovila politično stabilnost.

Sedanja koalicija je res trdno v sedlu in sploh noče imeti nobenega stika z opozicijo, tako da postaja aktualno vprašanje, kako razložiti in utemeljiti slovensko različico parlamentarne demokracije. Pa vendar bo potrebno na politični in parlamentarni ravni odgovoriti na vprašanje, ali je sedanja oblast v Sloveniji sploh zakonita, legalna. Boris Štefanec, predsednik komisije za preprečevanje korupcije, je namreč potrdil, da sta Goran Klemenčič in Drago Kos v prejšnji komisiji delovala politično in nezakonito. Obveljalo je poročilo o premoženjskem stanju Janeza Janše, zaradi katerega je leta 2013 padla njegova druga vlada, poročilo pa je sedaj javno razgalil Boris Štefanec, z izjavo, "da je bilo to politično odločanje". Dodajam, da je bilo omenjeno poročilo povod za splošno gonjo zoper Janeza Janšo, dokler on in vlada nista bila odstranjena z oblasti. Zaradi nezakonitega ravnanja z Janezom Janšo naj bi bile vse naslednje vlade, ki so bile v Sloveniji, neustavne in nezakonite. Po mnenju opozicije bi ta zapleteni pravni in politični primer morali rešiti z novimi parlamentarnimi volitvami. Toda vladajoča koalicija o tem noče niti razpravljati in bo najbrž ohranila na položaju Gorana Klemenčiča, ministra za pravosodje, ki se je kot predsednik nekdanje komisije za preprečevanje korupcije najbolj angažiral v pogromu zoper Janeza Janšo.

Dr. Alojzij Šuštar

Navajam nekatere nadaljnje podrobnosti o političnih razmerah in težnjah v mesecu juniju, ko proslavljamo 25-letnico osamosvojitve. T. i. vztrajniki, ki se zbirajo pred sodno palačo v Ljubljani, pravijo, "da bo njihova vztrajnost rodila sadove". Dodajajo, "da Slovenija ne bo demokratična in ne svobodna, dokler bodo najvišje položaje v parlamentu, vladi in v pravosodju zasedali posamezniki, ki so z direktnim namenom delovali protiustavno in protizakonito, s tem pa tudi daleč od demokratičnega načina delovanja. Zato moramo vztrajati in to spremeniti. Narediti moramo vse, da bodo v Sloveniji spoštovane temeljne civilizacijske norme in da se bomo vsi državljani Republike Slovenije počutili enakopravne in svobodne".

Med drugimi dogodki odmeva obisk predstavnikov nekdanje koalicije Za otroke gre, v Vatikanu. Njuna predstavnika Aleša Primca in Metko Zevnik je na Trgu sv. Petra med splošno avdienco pozdravil papež Frančišek. Zahvalila sta se mu za pomoč, ki jo je s svojimi pogledi na družino in otroke nudil omenjeni koaliciji v Sloveniji, da je lahko zelo prepričljivo zmagala na referendumu. Svetega očeta sta seznanila tudi z novim Gibanjem za otroke in družine, in dejala, da si zanj želita njegov blagoslov. Aleš Primc je dejal, "da novo Gibanje iz naše vere črpa moč za svoje delovanje", in sporočil, da sta on in gospa Zevnik povabila papeža, naj obišče Slovenijo.

Celjska Mohorjeva družba pa je izdala knjigo o vlogi nadškofa dr. Alojzija Šuštarja pri osamosvojitvi Slovenije. Gre za eno najpomembnejših del o tistem času, ki ga je opisal avtor knjige Jernej Vrtovec. V knjigi zajema in obravnava bogato dokumentarno gradivo in z njim osvetljuje vlogo nadškofa v času pred osamosvojitvijo Slovenije in po njej, njegove izjemne mednarodne povezave, ki so odločilno vplivale na potek osamosvojitvenih dogodkov, pa njegovo prizadevanje za spravo v slovenskem narodu. Bil je skratka velik človek, demokrat in pokončen Slovenec. O tem so v knjigi objavljena tudi pričevanja dr. M. Dolinarja, dr. Antona Jamnika ter nadškofovih sorodnikov in sodelavcev.

Več novosti je tudi na drugi strani političnega odra, na območju levice torej. Socialni demokrati so ustanovili Forum starejših članov stranke, ki naj bi s svojimi izkušnjami in znanjem pomagali stranki pri izvajanju njenega programa. Pri tem je aktivno sodeloval tudi Milan Kučan, ki ga mnogi priznavajo in upoštevajo kot edinega resničnega predstavnika slovenske levice. S področja strankarskih prizadevanj še navajam, da je skupina skrajnih levičarjev v nekdanji Titovi rezidenci na Bledu ustanovila novo stranko z imenom Socialistična partija Slovenije.

Življenje v Sloveniji pa bujno utripa in se kaže v mnogih značilnostih, čeprav nad vsem lebdi negotovost o tem, kaj se bo v prihodnosti s Slovenijo dogajalo. V društvu slovenskih pisateljev so ogorčeni nad predlogom novele zakona o visokem šolstvu. Ta dopušča, da študij na slovenskih univerzah in v samostojnih visokošolskih zavodih poteka tudi v tujem jeziku. Pisatelji ministrico za izobraževanje, znanost in šport, Majo Makovec-Brenčič, pozivajo k odstopu, predsednika vlade Mira Cerarja pa vabijo, da razmisli o svoji objektivni in tudi subjektivni odgovornosti. Pisatelji so v svojem dokumentu še zapisali, "da odpravljanje slovenskega jezika na vseh ravneh njegove rabe, od vrtcev do visokošolskih ustanov, pomeni, rečeno v duhu današnjega ubožnega časa, izdajo lastnega naroda. Lahko razprodamo vse, a slovenskega jezika ne damo".

Toda dogodek, ki bo za nas nemara najbolj škodljiv in celo usoden, pomenijo azilanti, ki so začeli prihajati v Slovenijo. Vlada prikriva podrobnosti, njej naklonjeni mediji pa prišleke, ki naj bi nekoč postali celo stalni prebivalci in državljani Slovenije, hvalijo in jih dvigajo v nebo. K nam naj bi prišlo 567 prosilcev za azil, skupaj z drugimi primeri pa bi v Sloveniji za vedno ostalo najmanj 425 ljudi. Vlada je s svojo politiko sprejemanja prebežnikov, trošenja velikih sredstev zanje ter zanemarjanja naših narodnih interesov pač prevzela zgodovinsko odgovornost do slovenske družbe in države. Lahko se zgodi, da bo za svojo politiko in dejanja glede sprejemanja beguncev morala odgovarjati.

Marijan Drobež

Kam peljejo poti slovenske privatizacije?

Igre zrcalnih podob

Ko gre za razpolaganje z domačo srebrnino, je v Sloveniji vselej zelo zanimivo. Nič čudnega. Gre za tisti ključni del gospodarstva (predvsem ko govorimo o državnem premoženju), ki v sektorjih, v katerih še obstaja (bolj ali manj odkrit) državni monopol, ustvarja precejšnji denarni tok. Gre skratka za pipice, ki še niso usahnile. In kjer se lahko kuje dobiček. To so na primer podjetja, ki proizvajajo in prodajajo električno energijo, to so tudi telekomunikacije ali zavarovalništvo. Gneča lobistov in posvečencev za lahke zaslužke je v teh sektorjih ogromna. Vlada Mira Cerarja je lani sprejela strategijo upravljanja z državnim premoženjem, ki zagotavlja državno lastništvo (oziroma prisotnost države z večinskim deležem) v nekaterih od teh področnih gospodarskih panog. Pa še pomemben podatek, vladi je uspelo v primeru Telekoma zaobiti obvezo, ki jo je sprejela pred Brusljem. Potem ko je bilo lani, približno v tem obdobju, že dogovorjeno, da bo britanski sklad Cinven kupil slovenskega telekomunikacijskega operaterja, je v nekaj tednih prišlo do precejšnjih preobratov, zaradi katerih je prodaja nazadnje padla v vodo.

Faktor DUTB

Pri vprašanju privatizacije pa je tukaj še en pomemben dejavnik. Slaba banka oziroma Družba za upravljanje terjatev bank. Tudi ta organ, ki je bil ustanovljen v okviru načrta bančne sanacije leta 2013, ima med glavnimi nalogami prodajo posameznih kosov domače srebrnine. V zadnjem letu je bila tako tudi DUTB zelo pogosto v ospredju medijske pozornosti. Naloga slabe banke je ta, da prevzame iz portfeljev posameznih bank slabe in nedonosne kredite in da jih proda morebitnim investitorjem. Z odkupom slabih terjatev dobi novi investitor dejansko tudi upravljalsko moč v podjetjih, imetnikih dolga. Zaradi tega so bili tudi interesi in polemike okoli te družbe v zadnjih dveh letih in pol (od njenega zagona dalje) toliksni. Med odmevnejšimi potezami slabe banke je bila tako prodaja slabih terjatev nekdanjega velikana ACH. Slaba banka je prodala terjatve Elana. Nedavno je DUTB prodal tudi terjatve do Grepa, gradbinca, ki je z gradnjo Stožic v slovenskem bančnem sistemu izkopal 100 milijonov evrov globoko luknjo. Posebej odmevno je bilo v tem obdobju tudi upravljanje terjatev Save, družbe, ki je bila nekdaj vodilna v industriji pnevmatik in je v zadnjih letih bolj znana po turističnih ponudbah in hotelih. Hoteli so po mnenju države tako pomembna strateška investicija, da je vlada posegla in terjatve Save, ki jih je prevzela DUTB z namenom prodaje, prenesla na državnega upravljalca premoženja – Slovenski državni holding.

Slovenski "šoping"

Toliko v pojasnilo, zakaj so posli s prodajami terjatev tako pomembni in donosni. Prejšnji teden je v medijih začela krožiti novica, da naj bi se za odkup terjatev začela zanimati tudi slovenska podjetja. Ker so posamična slovenska podjetja le premajhna za pomembnejše investicije (te merimo v desetinah in stotinah milijonov evrov), naj bi v Sloveniji ustanovili sklad za odkupovanje slabih terjatev. Na čelu tega sklada naj bi bil luksemburški sklad York z začetnim kapitalom v višini 50 milijonov evrov (ta sklad je prisoten tudi pri odkupih slabih terjatev drugih podjetij). Preostanek zagonskega kapitala naj bi prispevala slovenska podjetja. Kaj je pri tem tako čudno? Dejstvo, da je finančni domet slovenskih podjetij premajhen za take finančne operacije. Pred dobrim letom je slabe terjatve svojih podjetij poskušal ponovno odkupiti Stojan Petrič iz Kolektorja (govorilo se je, da bi postal neizvršni direktor DUTB), a je projekt nato klavrno propadel. Edini slovenski "prevzem" slabih terjatev je bil že omenjen prenos Save iz DUTB na SDH. In to je izvedla vlada – torej politika in ne gospodarstvo. Zato je bila novica o slovenskem skladu za odkup terjatev, ki jo je objavil Dnevnik, dokaj nenavadna. V članku je novinarka posebej izpostavila dve zadevi. Prvič, slovenski podjetji, ki se za to zanimata, naj bi bili Modra zavarovalnica in Triglav. Drugič, zanimanje naj bi vladalo tudi za odkup tveganih slabih kreditov, za katere obstaja realna možnost, da bodo v investitorjevem portfelju ustvarili samo še večjo luknjo.

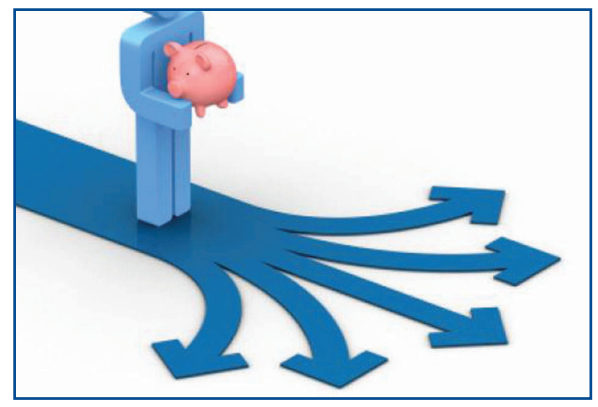

Kdo so slovenski investitorji?

To, da sta Modra zavarovalnica in Triglav potencialna vlagatelja v sklad, sta nakazali tudi njuni vodstvi z molkom ali posrednimi vijuganji v odgovoriih na vprašanja novinarke. Ob tem pa... zakaj njuno zanimanje ni dobro? Modra zavarovalnica (njen ustanovitelj je državni Kad) je svojstven hibrid, ki je po osnovni dejavnosti pokojninski sklad za dodatno pokojninsko zavarovanje. Ljudje torej v Modro zavarovalnico vlagajo denar, da bi čez čas dobili višjo pokojnino. Kljub temu pa so pri Modri zavarovalnici mimo pokojnin v prejšnjih letih »v prostem času« še upravljali z lastniškimi deleži nekaterih podjetij, kakršna so Cinkarna Celje, šempetrska Letrika, domžalski Helios ali Pozavarovalnica Sava. Upravljanje s pokojninami in z lastniškimi deleži podjetij nekako ne gre skupaj že zaradi tveganj, ki se lahko prenašajo iz enega poslovnega področja v drugo. Toliko bolj vprašljiva je zaradi tega možnost, da bi državni pokojninski sklad upravljal s slabimi in tveganimi terjatvami prezadolženih slovenskih podjetij. Podobno velja za Triglav, ki ga je država razglasila za strateško naložbo: gre za največjo zavarovalniško ustanovo v Sloveniji, ki je še kako pomembna za vse plačnike premij. Tvegane naložbe ne spadajo v narave take firme. A da bo slika bolj razumljiva, gre morda še omeniti, da je pri Modri zavarovalnici predsednik uprave Borut Jamnik, ki velja za enega od najpomembnejših in najbolj vplivnih upravljalcev z državnim premoženjem v Sloveniji. Danes je na primer ob primarni funkciji na čelu Modre zavarovalnice še predsednik nadzornega sveta v Telekomu (v gornjih vrsticah smo omenili miniranje postopka prodaje), Cinkarni Celje in Združenju nadzornikov Slovenije.

Vse je odvisno od zornega kota

Modra zavarovalnica in Triglav bi z odkupovanjem terjatev skratka širili svoj vpliv v slovenskem gospodarstvu, a bi s tem postavili pod vprašaj učinkovitost svojega osrednjega poslovanja in usodo zavarovancev. Vpliv bi širil tudi Borut Jamnik. Velja za človeka, ki je bilzu Socialnim demokratom in Desusu in ki je, če poenostavimo, zagovornik ohranjanja gospodarskih vzvodov v državnih rokah. Bitka za vpliv je seveda zaskrbljujoča, posebej, ko se financira iz davkoplačevalskega denarja (to velja za Modro zavarovalnico in za zavarovalnico Triglav).

Ok, to je jasno. Ampak... Dnevnikov članek (objavljen 27. maja na prvi strani), ki omenja ustanovitev "slovenskega sklada", je potrebno postaviti v primeren okvir, da razumemo širšo zgodbo. Spomnimo naj, da je Dnevnik kot osnovo za tvegan slovenski sklad postavil zagonski kapital luksemburškega podjetja York. To je pomembno. Zakaj?

Časopis Dnevnik je v lasti Državne založbe Slovenije (DZS) in njenega prvega človeka Bojana Petana. DZS se je v predkriznih letih na slovenskem trgu konsolidiral s številnimi menedžerskimi prevzemi in je danes lastnik Term Čatež in Marine Portorož. Ker so zgodbe slovenskih prevzemnikov večinoma podobno neuspešne, naj povemo, da je tudi Petan danes v velikih težavah in da ima DZS za več kot 150 milijonov evrov finančnih obveznosti. Tudi v tem primeru je posegla DUTB, ki je danes lastnica 80 milijonov evrov terjatev holdinga DZS. Med pomembnejšimi upniki DZS pa je tudi... luksemburška družba York. No, ja, pa smo tam!

Sklad York je pred dobrim tednom odkupil terjatve do DZS, ki jih je imela Gorenjska banka v višini 13 milijonov evrov. Če sklenemo ta krog: ko je Dnevnik pisal o ustanavljanju sklada za odkup slabih terjatev, v katerem naj bi sodelovali sklad York in slovenski Modra zavarovalnica ter Triglav, je dejansko pisal o tistem skladu, ki je ravnokar kupoval slabe kredite njegove matične firme - DZS.

Vsaka zgodba ima svojo moralo

Kaj lahko razberemo iz tega? Predvsem gre za stvarni prikaz dinamik v slovenskem gospodarstvu. Gre za interne boje za prevlado in za osvojitev postojank na pogorišču, ki ga za sabo pušča kriza. Petan je bil pred časom med vplivnejšimi slovenskimi managerji, ki je danes v krizi. Finančni imperij, ki ga je zgradil, mu polzi iz rok. Ker so apetiti po Termah Čatež in turističnih kompleksnih v Sloveniji precejšnji (zgodba Save nam veliko pove), ga najbrž skladi, ki se za njegovo premoženje zanimajo, še kako strašijo. Poleg luksemburškega Yorka pa Petana najbrž skrbijo predvsem slovenski »iskalci vplivnih in oblastnih postojank«, ki bi jih lahko zamikalo njegovo premoženje.

Članek v Dnevniku, ki prikazuje neko realno stanje, tako dejansko posreduje tudi širšo sliko zrcalnih podob današnjega slovenskega gospodarskega stanja.

kil

NA BOŽJO POT PO EVROPI SEM IN TJA (19)

Mariza Perat

Dohod do votline pa je na levi strani reke Gave zapiral potok, ki je gnal mlin Savy. Ta potok je bilo treba prebresti. Toinette in Jeanne sta se brez pomišljanja sezuli in kljub ledeno mrzli vodi kmalu pristali na drugem bregu. Bernardka je oklevala. Če stopi v vodo, se ji bo naduha gotovo poslabšala. Vendar druge izbire ni bilo. Počasi se je začela sezuvati, ko je nenadoma zaslišala šum kakor šum vetra. Deklica se je začudeno ozrla.

Župna cerkev v Lurdu

Ob reki Gave so rasli topoli, toda nobena veja se ni zganila. Morda pa se je zmotila? Spet se je začela sezuvati, ko je znova zaslišala isti šum. Vsenaokrog je bilo mirno, le ob vznožju votline se je rožni grm, ki je tam rastel, rahlo zibal.

Bernardka pripoveduje:

"Ko sem se ozrla proti votlini, sem opazila, da se rožni grm ob njej ziblje. V istem trenutku je votlino zajela svetloba, sredi katere se je prikazala čudovito lepa, mlada Gospa. Zdrznila sem se in si pomela oči, toda Gospa je venomer stala pred menoj. Nosila je dolgo belo obleko, izpod katere so se videli samo prsti njenih nog. Vrat ji je krasil bel trak, glavo ji je pokrival bel pajčolan, ki ji je preko ramen segal do tal. Na vsaki nogi ji je žarela kot zlato rumena vrtnica. Zdelo se je, da sta vrtnici pripeti na rob obleke. Pas je bil sinje barve in ji je padal do kolen. Držala je sklenjene roke, ob njih pa ji je visel rožni venec. Bil je rumen kot vrtnici, jagode na njem so bile velike in bele ter zelo oddaljene druga od druge".

Bernardka je, gnana od neznane sile, pokleknila, vzela rožni venec in se hotela pokrižati, toda roke nikakor ni mogla dvigniti do čela. Polotil se je je neznan strah. Tedaj pa je Gospa dvignila svoj rožni venec do čela, Bernardka se je znova poskusila prekrižati in tokrat se ji je to v njeno veliko veselje posrečilo. Pričela je moliti, neznana Gospa pa je besede izgovarjala le ob koncu vsake desetke. Ko je Bernardka odmolila, se ji je Gospa nasmehnila in izginila. Votlino je spet zajela tema.

Deklica je še naprej nepremično klečala in zrla proti votlini. Gotovo se ni zavedala veličine dogodka, katerega je pravkar bila deležna in preko katerega se bo na svet razlilo toliko milosti.

Na drugem bregu sta medtem Toinette in Jeanne dračje povezali v tri snope. Bernardka je tedaj vstala, se brez pomišljanja sezula in prebredla ledeno mrzli potok. Mraza ni občutila.

"Ste vidve kaj videli? " je vprašala obe spremljevalki.

"Ne. Kaj naj bi bili videli? " sta se ti začudili.

"Če vidve nista ničesar videli, tudi jaz nisem", je kratko odvrnila Bernardka.

Deklici pa se nista dali kar tako odpraviti in sta toliko časa silili v Bernardko, da jima je ta vse razodela.

"Pa nikar ne pravita tega doma! Mati bi me gotovo okregala! " je še zaprosila.

Seveda deklici nista molčali. Bernardka je zato doma morala materi ves dogodek še enkrat ponoviti, mati pa je samo rekla:

"Zmotila si se! Bržkone si videla kakšen bel kamen! "

Nedelja - 14. februarja - 2. prikazovanje

Bernardko je spomin na čudovito doživetje kar naprej spremljal in najraje bi se bila vrnila k votlini. Ta želja se je v nedeljo, 14. februarja, pojavila s tako silo, da se ji ni mogla ustavljati. Takoj po maši se je s sestro in drugimi deklicami podala na kraj prikazanja. Še poprej so se vse ustavile v cerkvi in tu vzele blagoslovljeno vodo. Nekaterim je namreč prišlo na misel, da je prikazen morda hudobni duh. Na stezi, ki je vodila k votlini, se je Bernardka spustila v tek. Ko so ostale deklice prispele do nje, je pred vidkinjo že stala Gospa.

"Če ste od Boga", je plašno spregovorila Bernardka, "pridite bliže, če ne... "

Toda ni dokončala stavka. Gospa je brez oklevanja stopila na rob votline in se nasmehnila.

Medtem je Bernardka že prešla v zamaknjenje. Njen obraz je bil bled, oči pa nepremično uprte v votlino. Prijateljice so jo hotele dvigniti, da bi odšla z njimi domov, a bila je tako težka, da je niso mogle premakniti. Tekle so po pomoč v bližnji mlin Savy. Mlinar Antoine Nicolau, močan 28-leten mladenič, je moral uporabiti vso svojo mlado, krepko moč, da je deklico dvignil in ji pomagal priti do mlina, kjer se je zamaknjenje končalo. Mlinarjeva družina in sosedje, ki so medtem prihiteli, niso mogli doumeti, kaj se z Bernardko godi.

/ dalje

NOVI GLAS
ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail **paljk@noviglas.eu**
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - **Predsednik** prof. Peter Černic
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385
Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail **gorica@noviglas.eu**
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail **trst@noviglas.eu**
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail **uprava@noviglas.eu**
www.noviglas.eu
TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it
LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - **Poštni tekoči račun** 10647493
PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov
Bančni podatki: IBAN: IT 19 F 08532 12400 000000730643, **SWIFT** ali **BIC koda**: ICRAITRRES0
ali **IBAN:** IT 67 M 05484 12401 001570069280, **SWIFT** ali **BIC koda:** CIVIIT2C
naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 – 34170 GORICA.
OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publistar, ul. Treppo 5/B – Videm.
Tel. št. 0039 0432 299664 – Faks 0039 0432 512095 – E-mail info@publistarudine.com
Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.
Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji **USPI** in Zveze katoliških tednikov v Italiji **FISC**
Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu
Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250
To številko smo poslali v tisk v torek, 7. junija, ob 14. uri

Naše zdravje

Življenjski stil in rakasta obolenja

Kronične in degenerativne bolezni povzročajo v Evropi več kot 80% smrti in rakasta obolenja predstavljajo med njimi 20%. Skoraj polovica teh bolezni je vezana na življenjski stil, in sicer na čezmerno uporabo alkohola in tobaka, na nezdravo prehrano, na debelost in premajhno fizično dejavnost. To izhaja iz raziskave Deželne agencije za zdravstvo dežele Toskana, ki je pregledala podatke o umrljivosti Italijanov. Tako so znani podatki za leto 2012, ki potrjujejo, da je 45% smrti zaradi raka v Italiji možno pripisati gornjim rizičnim faktorjem. Posebej za deželo Furlanijo-Julijsko krajino veljajo naslednji podatki: 57,3% za moške in 35,6% za ženske.

Prav zaradi teh podatkov Državni načrt za preventivo (Piano nazionale della Prevenzione) za obdobje 2014-18 predvideva vrsto pobud za zdravo življenje. Boj proti čezmerni uporabi alkohola in tobaka ter vabilo prebivalcem za zdravo prehrano in za večjo pozornost fizični dejavnosti, so glavne točke tega programa.

Eden od glavnih faktorjev je še vedno tobak. 31. maja je bil kot vsako leto svetovni dan brez tobaka in prišli so na dan novi podatki. Kadilcev je še vedno preveč, in sicer v Sloveniji in v Italiji okoli 20% prebivalcev. Cilj za prihodnja leta je v razvitih državah ta, da bi kadilo največ 5% prebivalstva. Zaradi bolezni, ki jih povzroča kajenje, umreta dve tretjini kadilcev, ki v povprečju izgubijo od deset do petnajst let življenja. Uporaba elektronskih cigaret ni zmanjšala števila kadilcev, ker mnogi še naprej uporabljajo tudi cigarete. Ena od akcij, ki jih bodo države Evropske skupnosti začele izvajati, je uvedba enotne embalaže tobačnih izdelkov. Ugotovili so namreč, da so zavajajoči elementi na paketih cigaret bolj uspešni kot opozorila o škodljivosti kajenja. Kot pravijo predstavniki Svetovne zdravstvene organizacije: "Če odstranimo okrasje, sijaj in zavajajoče elemente na embalaži tobačnega izdelka, ostane le še škatlica smrtonosnih izdelkov". Tako bodo odstranjene vse značilnosti in oznake tržne znamke. Vse dovoljene navedbe bodo na embalaži natisnjene v standardizirani pisavi in velikosti. Ta odločba že velja v Avstraliji, kjer so tako v dveh letih znižali delež kadilcev od 19.4% na 17.2%.

B. S.

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (111)

KOŽA MED NAJVEČJIMI ORGANI TELESA, KAJ NAM PRIPOVEDUJE, KAKO JO OPAZOVATI?

Izhajajoč iz tega dejstva lahko rečemo, da se na koži zrcalijo notranji organi telesa in da je koža povezana dejansko s celim telesom.

Na koži se pojavljajo določeni znaki, kot so ogrci, akne, ekcemi, materina znamenja, lise, lišaji, gline. Večkrat za to krivimo starost, hormone, vendar se po tradicionalni kitajski medicini in drugih vzhodnjaških medicinah določene težave zrcalijo na koži, saj je koža povezana z notranjimi organi in se tako njihovo nepravilno delovanje odraža tudi na koži. Telo nam nekaj sporoča, samo poslušati ga moramo.

Področje, kjer se madež pojavi na telesu, nam razkrije težavo določenega organa v telesu. Poleg kraja madeža so za določanje težave telesnega organa pomembni tudi oblika, barva in narava znaka.

JETRA

Koža olivno temne barve, ki hitro porjavi, pripada tendenčno jetrnemu tipu. Ko pa taka koža postane sivkaste – mat barve ali se na njej pojavijo rjavi madeži, starostne lise, srbeči izpuščaji, dermatitis, psoriaza, lupus, koprivnica itd., nam kaže o slabem delovanju jeter. Na otip bo taka koža suha, topla in zagorele barve. Maščoba se nabira predvsem na predelu stegen in zadnjice.

SRCE

Ko se koža obarva rdeče, predvsem v predelu glave in prsi in je na otip topla in polna vode, govorimo o srčnem deficitu oziroma se energije srca ne pretakajo pravilno. Okončine so navadno otečene, vroče in rdeče barve. Maščoba se nabira predvsem na predelu trebuha.

VRANICA

Ko se po koži pojavijo živordeče pikice, koža pa je polna celulita, gub, mlahava, ovela z vidnimi žilami, ki lahko tudi izstopajo, nam telo govori o vraničnem deficitu. Okončine so v teh primerih hladne in oranžne barve. Maščoba se kaže po celem telesu v obliki celulita in na notranji strani nog (ko imamo noge na X).

LEDVICE

Koža, ki je hladna, bleda in vlažna, na obrazu pa se pogosto pojavijo modri podočnjaki, nam sporoča ledvični deficit. Okončine so mrzle, modrikaste barve oziroma ledene in vlažne, oseba se poti predvsem po podplatih in dlaneh, navadno je v nogah in rokah prisoten hlad, ki boli! Simptomi se kažejo predvsem na okončinah. Maščobe ni!

PLJUČA

Ko se koža kaže kot iz porcelana, snežno bela in so na njej prisotne pegice, bele lise ali madeži, ki ne srbijo, govorimo o pljučnem deficitu. Tudi ta koža je po naravi bolj vlažne konsistence, oseba se poti po stopalih, vendar okončine niso mrzle. Madeži se pojavijo po obrazu, prsnem košu in hrbtu. Maščoba se kaže predvsem na hrbtnem in ramenskem delu.

Naše telo je ena celota, ki se zrcali v vsakem delu telesa, tudi npr. na podplatu, v ušesu, hrbtu, koži idr.

Naturopatija je veda, ki obravnava človeka celostno, deluje predvsem preventivno, uči posameznika prepoznati šibke točke telesa in mu nudi tehnike krepitve organizma, da bi se izognil bolezni. Naturopatska filozofija je naslednja – če zatremo obolenje v nastajanju, do njega sploh ne bo prišlo!

V tem primeru nam je v veliko pomoč opazovanje enega izmed največjih organov telesa – kože!

/ konec

www.saeka.si

Vsi hitimo

Za na pot

Ljudje smo si različni. Vsak izmed nas je svet zase. In vsak izmed nas doživlja stvari drugače. Z drugačnimi občutki, drugačnimi cilji in pričakovanji. Pa tudi z drugačnega zornega kota. Eni pravijo, da je zato svet lepši in zanimivejši, drugi so nekako prepričani, da je ravno različnost največkrat vzrok za spore, nerazumevanje in seveda... vojne. Pa vendar, ko bi si bili vsi na las enaki in bi ne bilo razlik, bi bil svet dolgčasen in enoličen. Pa tudi rasti in razvoja bi ne bilo brez soočanja mnenj in raznolikih nazorov.

Ta raznolikost, ki jo zaznavam vse naokoli, se mi zdi včasih prav zanimiva. Velikokrat se ji ne morem načuditi in se mi zdi celo smešna. Ravno v teh dneh, ko se pričenja tako težko pričakovano poletje in se kopičijo sanje in načrti, ljudje pa se odpravljajo na daljša in krajša potovanja, ugotavljam, kako gromozansko različen je za vse nas ta pojem, potovanje. In kako povsem različno pojmujemo pomen te besede.

Imam prijateljico, po rodu iz Ancone, ki se odpravi na "pot", če ima le nekaj ur časa. Lani je bila vsa iz sebe, ko mi je povedala, da si je ogledala vasico Sauris. Bilo je med tednom in začudila sem se, ker vem, da stanuje v južnem predmestju Vidma in poučuje nekje do sredine popoldneva. Z možem sva šla "en skok" (un salto - v italijanščini) do Karnije, samo tja in nazaj, peljala sva se z avtom, nekaj pojedla v odlični gostilni, pa še sneg sva lahko gledala skozi okno. Seveda je prisegala, da je Sauris enkraten gorski biser. Sama sem molčala, ni imelo smisla, da jo spet sprašujem, kaj si človek sploh lahko ogleda in vidi v pičlih dveh urah, pozimi, ko je zunaj že tema, pa še mraz povrhu. Mar se zaviješ v toplo odejo in na kavču bereš knjigo ali gledaš televizijo. Ampak prijateljici je všeč, če lahko reče: tam sem bila, to sem videla, šli smo, obiskali smo, te kraje poznamo. Pa čeprav samo tja in nazaj, kot temu pravimo Slovenci. "Toccata e fuga" imenujejo take vrste izlet in tak način potovanja Italijani.

Ravno v zvezi s karnijsko vasico Sauris, mi je znanec pripovedoval, da tam ne vidiš grdih, neestetskih zračnih kablov. Vsa elektrika je speljana pod zemljo. A ljudje, ki vas obiskujejo, tega še vidijo ne, kaj šele, da bi trud in prizadevanje domačinov za lepši videz vasi znali ceniti. Ker večina potuje tako, kot moja prijateljica. Avto in gostilna. Avtocesta in poceni obrok. In morda spominek v trgovini. Izložb namreč nikoli ne pozabijo pogledati. Tja in nazaj... da človeku ni dolgčas doma... Komu pa je sploh še do tega, da bi si vzel čas za sprehod, za klepet z domačini in prisluhnil utripu kraja. Potujemo tako, kot živimo. Naglo in površno.

Morda sem krivična do prijateljice, ko ji vsakič očitam, da samo hiti in ne uživa potovanja. Praga v treh dneh, Turin čez vikend, Belopeška jezera v par urah. Menda tako dandanes potujejo vsi. Saj nam vse agencije ponujajo obisk evropskih prestolnic čez vikend, z letalsko vozovnico, ki stane približno toliko kot mestni avtobus. Tudi ko se ljudje odločajo za daljše letovanje, ni več nič drugače. Znanka ima kmečki turizem nekje na Krasu. Ko ima goste, jih čez dan nikoli ne srečuješ. Kje pa so, jo sprašujem, v Sesljanu na plaži? Kje pa, komaj da se gredo enkrat kopat, drugače pa letajo sem ter tja po Sloveniji, Avstriji, celo iz Šempolaja na Dunaj se peljejo in bližnjih italijanskih mestih. Samo prenočišče in izhodišče za vsakodnevno dolgo vožnjo. Toccata e fuga, bi rekli Italijani. Prideš in že bežiš.

Sama potujem drugače. Pravzaprav, če pomislim, sploh ne znam potovati. Jaz se vračam. Ne vem, kaj je temu vzrok. Morda sem nostalgik že iz otroških let, morda predolgo živim s psi, ki so vezani na rutino in ljubijo stalnice, morda so v meni spomini močnejši od želje po odkrivanju novega. Jaz se vračam, najraje vsako leto, včasih celo vsak dan, v iste kraje, da jih podoživljam na novo, da jih ponovno začutim in skozi spomine okušam minevanje. In potem, po letih vračanja, je nekako tako, kot bi bila povsod doma. Kot bi povsod pognala neke sramežljive, rahle korenine.

Če potujem, ali bolje, če se vračam, se vračam poleti. Ko so dnevi dolgi, ko je sonce, ko ni treba jemati s seboj kovčkov in plaščev, a so dovolj majčka s kratkimi rokavi, par hlač in sandale. Pripravljanja ne maram, prtljage še manj. Morda tudi zaradi tega ne maram dolgih potovanj. S seboj nosim samo spomine in nostalgijo. In željo, da podoživljam preteklost, poti, občutke. In kraje, ki jih ljubim. Vračam pa se počasi, najraje parkiram avto in grem peš po zaraščenih stezah, skozi vasi in po promenadah ob morju. In iščem po kotičkih, brskam po skrivnostih. Ko grem nekam, grem do dna, do globine. Da postane moje, da postane del mojega življenja. Ne maram površnosti. In ne maram ljudi, ki sploh ne vedo, kam pelje steza, ki se začenja pred njihovim pragom.

Se vam je že zgodilo, da ste pot prevozili z avtom, pozneje pa ste jo prepešačili? Če ste imeli priložnost za kaj takega, veste, kako drugačni so kraji, poti, če greš po njih peš. Prikaže se ti potok, ki ga prej ni bilo, poljsko cvetje zadiši v najlepših barvah, veter se poigrava s travami in gozd je veliko večji in bolj skrivnosten. Pravzaprav je vsa pokrajina drugačna. Odpirajo se razgledi, razkrivajo se barve. Akacije polnijo nebo z najlepšimi vonjavami, utrip domačij govori o kraju in ljudeh, vrišč otrok polni travnike in nebo. Če greš peš, potuješ polno. Če greš peš, vidiš vse, od začetka do konca. Razumeš, čutiš, spoznavaš. In dojemaš. In potem si zaželiš, da bi se vračal. Tisočkrat v isti kraj. Samo zato, ker se ti je zdel prvikrat gromozansko lep, drugič pa celo domač. In ker veš, da je še veliko poti, ki jih nisi prehodil. In vsakič, ko odhajaš, puščaš za sabo delček sebe, puščaš za sabo srce. Zato se potem tudi vračaš. Zaradi sebe. Zaradi srca.

Kraja in ljudi ne spoznaš v pičlih nekaj urah, niti v nekaj dneh. Kraj spoznaš šele, ko se vračaš leta in leta, v najrazličnejših letnih časih. Kraj spoznaš, ko ga vidiš na pragu jeseni, v brstenju pomladi ali ko pada prvi sneg. In tedaj, ko prehodiš vsako stezo, greš mimo vsakega dvorišča in tiho kot tat prisluhneš klepetu v najbolj zakotnih gostilnah. In tedaj šele razumeš, spoznaš, veš, kaj se dogaja, kako živijo ljudje in kako minevajo dnevi, meseci in leta.

Včasih me ljudje sprašujejo, zakaj se ne odpravim na kako resno potovanje, zakaj se ne odločim za polet na drugo celino. Pravzaprav ne vem, zakaj. Morda mi to enostavno ni pisano na kožo. Prehitro, preveč naporno in stresno. In predaleč. Vem, da bi bilo tako potovanje enkratno, a obenem vem, da ni del mojega življenja, mojega čutenja. Ko z vrhov nad svojimi dolinami opazujem svet, se mi zdi že itak tako velik in neskončen, da razumem, kako malo časa mi ostaja za to, da ga spoznavam. Lepo mi je, ko raziskujem domače kraje. To je tako, kot bi uživala svoj dom, se ga veselila in ga lepšala. To je kot bogatenje. To je kot bi zbirala občutke, kot bi srkala lepoto. Zase. Zato da vse to bogastvo potem podoživljam, da o njem razmišljam. In žal mi je za vsak kotiček, za vsako stezo, ki je še nisem prehodila. In za vsa križpotja, ki sem jih nehote spregledala.

Vsakič, ko sem nekje, imam občutek, da je to najlepši kraj na svetu, da bi tam živela, da mi še nikoli ni bilo tako lepo. A obenem vem, da se bom že naslednjega dne veselila nove poti in obenem objokovala prehojeno. Tako je, če potuješ s srcem. In se potem, zaradi tega, zaradi nostalgije, tudi vračaš.

Suzi Pertot

Na relaciji Trst-Gorica

Dogovor za moško odbojko?

Slika na odbojkarskem prizorišču pri moških pri nas se bo v kratkem izkristalizirala. Če vštejemo slovenske članske šesterke, odraz klubov, članic Združenja slovenskih športnih društev v Italiji, premore naše gibanje eno mesto v enotni državni B ligi (Sloga Tabor), tri mesta v deželni C ligi (dve Olympia – po nazadovanju prve ekipe iz B2 in napredovanje druge iz D – in druga vrsta Sloge Tabor) in dve ekipi v D ligi (Soča in Val, ki je v play-offu izgubil finale za napredovanje). Na relaciji Trst – Gorica, se pravi Sloga Tabor – društva, ki zadnja leta celovito sodelujejo v projektu na Goriškem (Naš Prapor, Olympia, Soča, Val), potekajo te dni

mrzlični pogovori in pogajanja. Ni skrivnost, da se slovenska odbojkarska srenja v Italiji dogovarja o neki skupni zgodbi, ki bi bila navsezadnje tudi smiselna, četudi nas izkušnje iz drugih športnih panog (pa tudi samih odbojkarskih projektov iz preteklosti – Rast, Govolley, Adriavolley) učijo, da sodelovanje med sosednjima pokrajinama (razdalja slabih 50 kilometrov) logistično in idejno ni vedno najlažje.

Paradni konj bo seveda nova B liga, pravico do katere je izborila Sloga Tabor. Znano je, da je trener in igralec Gregor Jerončič podpisal za kanalski Salonit in se seli v slovensko prvo ligo. Kdo so odbojkarji lanske postave, ki bodo še naprej branili Slogine barve, bo znano v kratkem. Društvena uprava je medtem že vključila v širši izbor članske vrste mladinca Katalana in Umka, čisto možno pa je, da se bo iz Gorice nekaj igralcev preselilo v Repen. V Primorskem dnevniku so se pojavila imena letošnjih članov Olympie Mateja Jurna, Dragana Pavlovića in Samuela Principa, ki je za Slogo že igral v B2 ligi. Tvorci goriškega projekta in odborniki Sloge Tabor se usklajujejo o tem, kako bilo najbolj smotrno porazdeliti ostale članske ekipe. Pri Olympii so nekaj časa razmišljali o iskanju pravice do igranja v B ligi kljub letošnjemu gladkemu nazadovanju, naposled pa je ta možnost splavala po vodi. Čeprav smo še pri fantaodbojki, bi neki skupen projekt zagotavljal dokaj širok bazen nadarjenih odbojkarjev. Mladinske ekipe Olympie, Sloge Tabor in Vala so namreč v treh mladinskih prvenstvih prišle celo do vsedržavnega finala, kar pomeni, da se dela kvalitetno in da je perspektiva dobra. Pri Olympii je to v bistvu stalnica že vrsto let, Val se je zadnja leta tudi po zaslugi skupnega načrta na Goriškem uspešno reorganiziral, pri Slogi Tabor pa smo v zadnjih sezonah mladince v postavi prve ekipe pogrešali, deželni naslov v prvenstvu Under 19 in časten nastop v državnem finalu pa narekujeta ponovno rast mladinskega pogona Skratka, menda se splača poskusiti in vsem tem fantom zajamčiti najboljše pogoje, tako za treninge kot tudi za tekmovanje.

HC

V premislek

Bog – tišina in jaz

Nekateri znajo s svojimi dejanji in izjavami neprestano presenečati. Eden takšnih je tudi dunajski kardinal Schönborn. O njem je tekel pogovor z znancem, kapucinskim patrom, rednim profesorjem na dunajski univerzi, kamor zahaja na predavanja elegantno urejen, saj so tudi njegova predavanja vedno elegantno zabeljena z najrazličnejšimi vici. Za to poskrbi iz dveh razlogov: da tako privablja študente, da ni predavalnica prazna, in tudi, da se med predavanji ne dremucka, kar je staro opravilo marsikaterega študenta, še zlasti če je ponoči krokal ... Enkrat tedensko pa ga doleti samostansko hišno opravilo, da mora biti na blagajni za cesarsko grobnico in prodajati vstopnice. Spoznali ga boste po dostojno urejeni frizuri in lepi bradi, pa še po tem, da ko pridejo starši z otroki, ti dobijo bombone. Pod pultom ima kar celo vrečko sladkarij, ki pa jih pazljivo odnese, ko se konča njegov "šiht". K meni pride redno vsako leto po Veliki noči, da se naklepetava in seveda zopet greva na brodet s polenovko in polento, ki ga znajo enkratno pripraviti v našem vaškem hotelu "Dobra nona", kamor tudi sam rad smuknem, da si potešim želodec ...

Malokdo ve, da je bil kardinal Schönborn dominikanski pater in da se pri njegovem delu in vedenju to tudi pozna. Na prvi petek naroči, da v dunajski stolnici obrnejo vse klopi k stranskemu oltarju Srca Jezusovega, kjer redno mašuje zvečer pri polni cerkvi. Medjugorska srečanja je od dominikancev pripeljal v stolnico in jo tako enkrat na mesec napolnil dobesedno do zadnjega kotička, saj se je že prijel izraz, da tedaj stolnica "poka po šivih". Poleg rednih molilcev pride tja veliko radovednežev, pa tudi kakšen univerzitetni profesor je med njimi. Vsi pa lepo sodelujejo. Obiskal je Medjugorje in ko ga je tamkajšnji lokalni škof zaradi tega pokaral, mu je ta kar lastnoročno poslal pismo in povedal, da je potoval z vsemi veljavnimi dokumenti, ki so potrebni za potovanje po svetu, tudi v Medjugorje... Tamkajšnji škof in še nekateri cerkveni dostojanstveniki, so povesili nos, on pa je šel mimo vsega tega, kot da ne bi bilo nič. Po velikonočnih počitnicah, ko se je začel pouk, je tudi letos povabil letošnje maturante na čaj in jim v stolnici razkazal prižnico. Ta slovi prav po tem, da ima na ograji kipce vseh mogočih "nagravžnih" živali. To pa zato, da se jih je pridigar, ko je šel na prižnico, vedno z roko dotikal in pri pridigi ni pozabil govoriti o posledicah greha. Prav to je maturantom govoril in vsak je lahko šel na prižnico in se dotikal teh spak. Bil je to enkratni dogodek, saj se tja ne da, ker je vhod zaprt.

Kardinal Schönborn

Ko boste obiskali dunajsko stolnico, boste takoj na desni strani pri vhodu opazili velika vrata, ki vodijo v kapelo, kjer je izpostavljeno Najsvetejše. Lahko boste tudi iznenadeni, ko boste opazili vedno lepo število mladih, ki tam molijo, kar daje tej kapeli tudi svojstven pečat. Malokdo pa ve, da je omembe vredna še ena kapela v tej prekrasni stolnici. Na levi strani pred prezbiterijem opazite veliko težko sivo zaveso. Za njo običajno pokukajo samo radovedneži, marsikdo, ki obiskuje stolnico, pa jo pozna, saj ima svojstveno zgodovino. V tem prostoru so stoletja hranili cerkveno šaro, od svečnikov, katafalkov, vaz, preprog, metel, kant ... Kardinal pa ne bi bil kardinal, če ne bi nekega dne, kmalu zatem, ko je nadškofija prišla pod njegovo komando, ukazal, da naj vse to odnesejo čez cesto v njegov dvorec. Tam jim je poiskal ustrezen prostor, tu pa je uredil molitveni prostor. Ta je nekoliko nenavaden. Ima par stolov, nekaj nizkih klopic, ki jih lahko uporabite pri klečanju, in edini predmet, ki izstopa, je svečnik z debelo svečo, ki vedno gori in daje prostoru edino razsvetljavo in tudi svojstven čar. "Tvoja beseda je svetilka mojim nogam, luč moji stezi .... (Ps 119,105). Ko se po katredrali pretaka množica radovednih turistov, je poskrbljeno tudi, da se lahko tisti, ki želijo, umaknejo v kapelo z Najsvetejšim, tisti pa, ki bi želeli nekaj zasebnosti, pa v ta prostor. Načelno ga je opremil skromno, to pa zato, da ga lahko uporabljajo tudi drugoverci, saj vsi častimo istega Boga, čeprav z drugim imenom. Ta prostor ni nikoli poln, kot je recimo kapela z Najsvetejšim, ima pa vedno nekaj obiskovalcev, še zlasti tistih, ki si v tišini želijo srečanja s svojim osebnim Bogom. Poleg drugovercev zahaja sem tudi zlasti veliko umetnikov in ostajajo tam kar precej časa. Tako je nekdanja ropotarnica postala tiho svetišče osebnega Boga, pa ne glede na to, kako ga imenujemo. Kadarkoli se znajdem tu, se spomnim na rek sv. Tomaža Akvinskega, ki je bil tudi dominikanski pater, ko pravi: "Častili bomo Boga v tišini, ne zato, ker ne bi mogli o njem nič reči, ampak zato, ker se zavedamo, da je vse, kar lahko o njem povemo, neustrezno! "

Prav ob teh dveh primerih v dunajski stolnici lepo tudi mi spoznamo, koliko je naša vera zasidrana v Bogu. Če pa se poglabljamo ob našem Učitelju, za kar sta v dunajski stolnici kar dva prostora, lahko tudi mi pridemo do spoznanja, kaj je za nas živi Bog. Njegova podoba se bo razlikovala od otročjih likov Boga, s katerimi smo odraščali. Pridobili si bomo osebno - trdno - podobo o Bogu, ki nas bo vodila in osrečevala.

Ambrož Kodelja

Jubilejni koncert ob 50-letnici delovanja MoPZ Mirko Filej iz Gorice

Še na mnoga leta, "zbor z dušo", ki tke vezi!

Moški pevski zbor Mirko Filej iz Gorice neprekinjeno deluje že 50 let. To pomeni, da ves ta čas poje, organizira, se druži, spodbuja, navezuje stike in odnose. To je "zbor z dušo", je bilo povedano na jubilejnem koncertu v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v nedeljo, 5. junija. In ker so ljudje oz. pevci "z dušo" zanesljivi "prinašalci" pristnih misli, čustev in estetskih izkušenj, je bila ob tej priložnosti dvorana polna kot ob večjih praznikih, zelo zgovorni pa so bili tudi številni, dolgi in bučni aplavzi.

Akademijo ob abrahamovskem jubileju med ljudmi priljubljenega zbora sta z dvojezičnim veznim besedilom uglajeno povezovala Fanika Klanjšček in Matej Klanjšček. Uvodoma sta med drugim poudarila, da gre za pravi kulturni praznik, na katerem bi se morali kot posamezniki in skupnost zamisliti, "koliko kulture, intelektualnih dražljajev, pa tudi radosti in veselja je zbor Mirko Filej doprinesel našemu vsakdanu - našemu življenju". Za goriške Slovence ima zbor še poseben pomen, saj od samega nastanka velja za reprezentančen slovenski zbor našega prostora, ki zna ohranjati živo našo glasbeno in narodno tradicijo ter obenem biti ambasador te naše žlahtne dediščine v svetu. Pred petimi desetletji je bil zbor mogoče videti drugačen, številčnejši, mlajši, a še vedno ohranja tisto žilavost in naboj, ki sta zanj značilna. Zbor Filej je vedno bil "korajžen zbor: povsod je rad šel, povsod je rad pel in povsod je bilo slišati našo pesem, pa naj je bilo to na odru, pri maši ali pa kar na trgu enega izmed mest, ki jih je obiskal".

Moški pevski zbor Mirko Filej je bil ustanovljen leta 1966 in nosi ime po pokojnem duhovniku in kulturnem delavcu, ki je zaznamoval slovensko kulturno delovanje v Gorici v povojnih letih. Zbor je bil v prejšnjih desetletjih prisoten na številnih koncertih, prireditvah in tekmovanjih doma in v tujini, snemal je za radijske postaje iz Trsta, Celovca, Gorice ter za Radio Vatikan. Redno se udeležuje prireditev na domačih tleh, predvsem tradicionalnih revij Cecilijanka in Primorska poje, kjer je nepretrgano prisoten od samega začetka, rad pa se tudi odziva na različna priložnostna vabila. Njegov bogati repertoar zajema poleg slovenskih narodnih in sakralnih pesmi še latinsko polifonijo, staroslovanske obredne pesmi ter italijanske, furlanske, nemške in angleške narodne pesmi.

Moški pevski zbor Mirko Filej je torej dosegel posebno zavidljiv cilj. Od samega začetka ga vodi neumorni Zdravko Klanjšček, ki letos obenem slavi tudi 60. obletnico delovanja kot zborovodja. V zboru je poleg njega še en sam pevec, ki se lahko ponaša s 50 leti petja v zboru: to je Jožko Maraž, ki je tudi tokrat kleno stal sredi baritonov.

Jožko Maraž in Zdravko Klanjšček nazdravljata 50-letnici

Presenečenje za Zdravka Klanjščka

Andrej Čevdek

Jubilejni koncert so pevci želeli začeti z Leskovarjevo molitvijo *Oče naš*: posvetili so jo prof. Mirku Fileju in vsem pevcem, ki jih ni več med njimi.

Predsednik zbora Andrej Čevdek je v priložnostnem pozdravu "potegnil črto" in opazil, da je zbor vsa ta leta odločno pripomogel k ohranjanju kulture in kulturnega življenja. "Bil je in še vedno je tkalec vezi". Vezi, ki so se ustvarile med pevci, društvi, prijatelji bližnje in daljne okolice so neprecenljive vrednosti in jih gre gojiti pogumno naprej. "Želja je torej ta, da bi se naša kultura ohranila". Zbor Mirko Filej "naj torej še dolgo ohranja svoje poslanstvo, poslanstvo nosilca kulture, slovenske pesmi in prijateljstva tudi v novi, pomlajeni sestavi. Naj živi zbor Mirko Filej"! je sklenil Čevdek.

V prvem delu sporeda je zbor nato zapel dve duhovni pesmi iz povsem različnih tradicij: hvalnico Bogu *Tebe pojem* v značilnem pravoslavnem slogu in črnsko duhovno *Deep river* o hrepenenju po domu. Sledile so pesem *Nekje v gorah*, ena najlepših Filejevih na besedilo Ljubke Šorli, znana Prelovčeva *Oj Doberdob* in spokojna Foersterjeva *Večerni ave*. Po krajšem odmoru so odpeli znano ljudsko *La Montanara*, *La gnot d'avril* furlanskega pesnika Pietra Zoruttija, *Ljubavne pesmi iz Rezije* v priredbi Rada Simonitija, *Čej so tiste stazice* v priredbi Oskarja Deva in otožno Adamičevo *Vse najlepše rožice*. Izkazala sta se mlajša, a že preizkušena solista Andrej Čevdek in Matija Faganel; še najbolj pa je s svojim toplim glasom kot solist zablestel dirigent, ki je koncertni spored sklenil s pesmijo *Od radosti srca*: uglasbil jo je namreč prof. Filej nalašč za Zdravka Klanjščka, ko je takrat vodil moški zbor Jazbine. Besedilo izpod peresa koroške pesnice Milke Hartman izraža ljubezen do domovine, narave, pa tudi neizmerno veselje do petja.

Pisne čestitke so zboru Filej poslali dr. Drago Štoka, ki je voščil še veliko let uspešnega delovanja, ter Peter Simoniti in Sonja Mlejnik v imenu društva Ljubiteljsko gledališče Teharje, ki sta poudarila, kako je društvo in zbor povezal lik Lojzeta Bratuža. "V živo" so jubilantom čestitali predsednica ZSKP Franca Padovan, predsednik ZCPZ Gorica Dario Bertinazzi, predstavniki Moškega pevskega zbora Anton Klančič iz Mirna, Pevskega društva Zvon Šmartno pri Litiji, Mešanega pevskega zbora Lojze Bratuž iz Gorice, Vokalne skupine Chorus 97 iz Mirna, Kolednikov iz Krope, Fantov izpod Grmade, Kulturnega društva Sabotin iz Štmavra. Poseben pozdrav je prinesel Ivo Kralj, nekdanji pevovodja Fantov izpod Grmade, ki so praznovali zlati jubilej teden prej v Devinu: "Začeli smo isto leto, delovali smo vzporedno". G. Jože Markuža se je filejevcem zahvalil, ker že več desetletij sodelujejo pri vzhodnih liturgijah s pesmimi v starocerkvenoslovanskem jeziku, predsednica Kulturnega centra Franka Žgavec pa jim je zaželela še veliko zdravih pevskih let.

Povezovalca večera sta nato povabila iz dvorane na oder vse pevce, ki so kdaj peli v zboru. Skupno - bilo jih je več kot 40 - so krepko zapeli pesmi *Triglav* in *Pobratimijo*.

Dirigentu Zdravku Klanjščku so nato pevci pripravili presenečenje oz. primerno priznanje: podarili so mu fotografijo zbora in novo zgoščenko z najlepšimi pesmimi. Potem ko je g. Markuža odpel staroslovansko voščilo, je zbor v razširjeni zasedbi zapel dirigentu in sebi trikratni *Mnogaja ljeta*. Da bi še v prihodnje ostali žilavi in pogumni, pa tudi z izrecno željo, da bi dirigent Zdravko Klanjšček še veliko let vodil zbor, ga pospremil na dosti koncertov in se trudil za vse nas, so kot dodatek zapeli še Vrabčevo *Zdravljico*. Praznično slavje se je nadaljevalo na družabnosti v bližnji telovadnici.

Danijel D.

(več fotografij na www. noviglas. eu)

Zgodbe čeških samostanov (1)

Prva zgodba, ki se začne v Pragi: samostan Kladruby

Benediktinci, knezi in pivovarnarji

Prav nenavadno se zdi, da večina tujih turistov navadno obtiči le za nekaj dni v Pragi, potem pa se vrnejo domov, ne da bi vsaj pokukali v bližnjo okolico, polno lepo ohranjenih starih mest, gradov, samostanov in cerkva. Prago, ki ima nekaj čez milijon in pol prebivalcev, vsako leto obišče kakšnih šest milijonov turistov, ki se gnetejo na razdalji manj kot treh kilometrov po ulicah starega mestnega jedra, od Hradčanov prek Karlovega mostu do Václavskega trga... in nazaj. Res je sicer, da je ta del v bistvu arhitekturni muzej na prostem, poln znamenitosti, med svetovno kulturno dediščino pod zaščito UNESCA pa spadajo tudi Hradčani, ki jih je v dvajsetih letih prejšnjega stoletja obnavljal Jože Plečnik.

Benediktinski samostan Kladruby

Tokrat se podajmo v kraje zahodno od Prage, po avtocesti proti Plznu in nemški meji. Številne rjave table, ki opozarjajo na znamenitosti, nas bodo že ob poti vabile, naj si ogledamo to ali ono, kar priča o izjemnem bogastvu tega dela zahodne Češke. Naj omenimo, recimo, samo nekaj srednjeveških gradov, kot Točník, Žebrák in Karlštejn. Slednji je grad Karla IV., ki se je rodil pred 700 leti ter vladal velikemu ozemlju, tistemu, na katerem je nastala današnja EU)...

Po dobri uri vožnje iz Prage, že za mestom Plzen, nas bo velika rjava tabla opozorila na samostan v mestecu Kladruby. Na enem od gričev stoji že od daleč viden zvonik veličastne cerkve, obdajajo pa ga strehe nekdanjega benediktinskega samostana. Samostan spremlja zelo burna zgodovina, poznajo se mu tudi večkratna menjava lastnikov in spremembe namena.

Benediktinski samostan Kladruby je bil, pravi večina virov, osnovan že leta 1115. Po jožefinskih reformah konec 18. stoletja so ga dobili v last člani plemiške rodovine Windischgrätz, povezani tudi s slovensko zgodovino in našimi kraji, kjer so njihovi člani imeli več posesti in gradov. Nekateri člani te rodovine so se rodili in bivali tudi v Trstu.

Prvotna podoba samostana in cerkve Kladruby je bila romanska. Na začetku 18. stoletja je tedanji opat naročil baročno predelavo cerkve, ki še danes velja za edinstveno delo češke sakralne arhitekture, saj nima primere. Celotno predelavo je po svojih načrtih vodil Jan Blažej Santini – Aichel, v Pragi rojeni potomec italijanskih kamnosekov. Santini-Aichel je znan po samo zanj tipičnem, izvirnem stilu, ki mu pravijo baročna gotika. Izjemno zahtevna predelava je potekala v letih 1711 do 1726 in je najpomembnejše Santinijevo delo. Ohranil je prvotno konstrukcijo romanske triladijske cerkve, z vsemi svojimi posegi pa je še poudaril njeno zgodovinsko vrednost in lepoto arhitekture.

Samostan Kladruby

Ponuja se več "krogov" ogleda samostana in cerkve, vedno pod vodstvom vodiča. V dobri uri (in za 3,50 eur) vidimo znamenitosti konventa, opatov refektorij, knjižnico, razstavo o sv. Janezu Nepomuku, zbirko kipov nenavadno plodovitega baročnega mojstra Matthiasa Benharda Brauna (njegovo delo so npr. tudi nekateri kipi na Karlovem mostu v Pragi, največ Braunovih skulptur pa najdemo v mestu Kuks, vzhodno od Prage). Še posebej izjemno doživetje pa je ogled cerkve, polne svetlobe, domiselnih, tudi statično zahtevnih rešitev in prelepih detajlov.

Samostanske legende

Prva legenda, ki jo boste slišali na obisku samostana Kladruby, govori o svetem Janezu Nepomuku. Tedanji generalni vikar praškega nadškofa Janez Nepomuk je vodil nadškofijsko gospodarstvo. Samostan z bogatimi posestvi je imel strateško pomembno vlogo, mikal pa je tako posvetno kot cerkveno gosposko. Tako je Janez Nepomuk proti koncu 14. stoletja pred apetiti kralja Václava IV. ohranil Kladruby v cerkveni posesti, sicer pa naj bi bil tudi spovednik kraljeve žene. Ker Janez Nepomuk, tako pravi legenda, kljub mučenju ni hotel ustreči ljubosumnemu kralju in prekršiti spovedne molčečnosti, so mu odrezali jezik in ga vrgli v Vltavo. Leta 1729 so Janeza Nepomuka proglasili za svetnika, in dananes ga častijo tako rekoč po vsem katoliškem svetu. Sv. Janez Nepomuk (češko Jan Nepomucky) je patron tudi Čeških dežel. Njegova usoda je zaradi različnih razlag in nepopolnih virov še danes tema številnih razprav in prepirov, celo oporekanja, češ da je ta češki patron postal svetnik zato, da bi z njegovim kultom preglasili kult Jana Husa, pa tudi, da je sicer rojen na ozemlju današnje ČR, a sploh ni bil Čeh in da sploh ni znal češko.

Druga legenda, ki je povezana s samostanom Kladruby, pa se nanaša na plemiško rodovino Windischgrätz. Po več stoletjih je bil leta 1785 samostan ukinjen na osnovi jožefinskih reform in nikoli več ni služil prvotnemu namenu - samostanskemu življenju in gospodarjenju. Od Habsburžanov je posestva in stavbe takrat dobila v last rodbina Windischgrätz. Gre za veliko in v Zahodni Evropi še danes vplivno rodbino. Prvič Windischgrätze omenjajo v 13. stoletju, v zvezi z Andeškimi in Slovenj Gradcem, torej naj bi dobili ime po nemškem poimenovanja tega mesta (Windisch Grätz).

Med slavnimi Windischgrätzi in lastniki posestva Kladruby je bil tudi avstroogrski feldmaršal in knez Alfred I. Windischgrätz (1787-1862). Kot uspešen vojskovodja je postal vojaški poveljnik vseh čeških dežel. Sodeloval je v vseh vojnah proti Napoleonu, pozneje (1848-1849) pa je dušil vstaje po Avstroogrski (tudi skupaj s hrvaškim banom Jelačićem in K. u. K. maršalom Radetzkym). Uspešno je zadušil vstaje zlasti na Dunaju in v Pragi, slabše pa mu je šlo v Budimpešti, kjer so ga zato zamenjali in od takrat se ni več dosti pojavljal v javnosti. Alfred I. Windischgrätz je med praško vstajo julija 1848 izgubil ženo - po enih virih naj bi jo ubila zablodela krogla, po drugih pa naj bi jo ustrelil kar ljubosumni knez sam, res pa je, da je taisto ubijalsko kroglo nosil kot obesek okrog vratu.

Pod Windischgrätzi, novimi lastniki, so mogočna poslopja bolj ali manj hirala ter doživljala ne vedno primerne predelave. Kajti Windischgrätzom za samostan Kladruby ni bilo kaj dosti mar, saj so imeli naokrog druga zelo velika posestva, kot npr. Tachov. Kladruby so bili zanje predvsem vir dohodkov iz poljedelstva in gozdov. Veliko dohodkov prinaša tudi pivovarna, predelana iz konventa, tam pa so bila še stanovanja za delavce. A knez si je zase omislil tudi knjižnico.

Že po prvi svetovni vojni so Windischgrätze postopoma razlaščali, tako kot v prvi republiki vse češko-avstrijsko plemstvo in bogataše, če so bili, kot se je reklo, tesno povezani s K. u. K. monarhijo.

Po letu 1945 so Windischgrätzi izgubili vse imetje na Češkem. Posestvo Kladruby s pripadajočimi zgradbami vred je še naprej služilo v gospodarske namene, v konventu pa so še vedno bila stanovanja ter pisarne državnega kmetijskega in gozdarskega kombinata. Čeprav so Kladruby že od leta 1968 prišli pod upravo spomeniškega varstva tedanje Češkoslovaške socialistične republike, niti novi gospodarji niso kaj prida skrbeli za stavbe. Zato so grozljivi sledovi propadanja več kot očitni še danes, čeprav je precejšnji del kompleksa že lepo obnovljen.

Vse škode, ki je nastajala dve stoletji, zlasti pa od leta 1945, res ni mogoče popraviti v četrt stoletja. Velikanski trud stroke in ogromne vsote vloženega denarja pa že kažejo, da je samostan Kladruby s cerkvijo eden najpomembnejših zgodovinskih spomenikov v Češki republiki.

Peter Kuhar